

Nr 184.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen med förslag till dels lag om ändrad lydelse av 5—8, 10, 16, 19, 20, 23, 24, 26 och 28—33 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring, dels ock lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av berörda lag den 30 juni 1913; given Stockholms slott den 12 mars 1918.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till dels lag om ändrad lydelse av 5—8, 10, 16, 19, 20, 23, 24, 26 och 28—33 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring, dels ock lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av berörda lag den 30 juni 1913.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Axel Schotte.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 5—8, 10, 16, 19, 20, 23, 24, 26 och 28—33 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring.

Härigenom förordnas, att 5—8, 10, 16, 19, 20, 23, 24, 26 och 28—33 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring skola i nedan intagna delar erhålla följande ändrade lydelse:

5 §.

Pensionsavgift — — — — oförmögen.

Från — — — — person.

I övrigt ankommer på Konungens prövning, huruvida och under vilka villkor personer, vilka pension är tillförsäkrad på grund av anställning i statens tjänst, må undantagas från avgiftsplikt enligt denna lag.

6 §.

Pensions — — — sammanlagda belopp.

Därjämte utgår av allmänna medel ett tillägg till pensionen för pensionstagare, som är till arbete varaktigt oförmögen och vilkens årsinkomst ej uppgår för man till 300 och för kvinna till 283 kronor.

Pensionstillägget utgör för år räknat för man 150 och för kvinna 140 kronor med avdrag av sex tiondelar av det belopp, varmed pensionstagarens årsinkomst må överstiga 50 kronor.

Därjämte — — — erlagd.

För pensionsberättigad änka eller ogift kvinna, som är till arbete varaktigt oförmögen och har att försörja barn eller adoptivbarn under femton år, ökas pensionen, därest årsinkomsten ej uppgår för man till 300 och för kvinna till 283 kronor, jämte 125 kronor för varje sådant barn, med särskilt pensionstillägg för barnen. Enahanda rätt tillkommer jämväl pensionsberättigade äkta makar, som båda äro till

arbete varaktigt oförmögna och villkas sammanlagda årsinkomst ej uppgår till 583 kronor jämte 125 kronor för varje barn. Beloppet av sådant pensionstillägg utgör 75 kronor för varje barn med avdrag av sextiondelar av det belopp, varmed årsinkomsten må överstiga 300 kronor för änkring, 283 kronor för änka eller ogift kvinna och 583 kronor för äkta makar.

Pensionsbelopp avrundas till närmast högre sådant tal, att dess utbetalning i föreskriven ordning kan verkställas med ett för varje betalningstermin lika, å helt tiotal öre slutande belopp. Utgöres pensionsbelopp av dels pension enligt första stycket i denna paragraf och dels pensionstillägg, skall avrundningen verkställas å pensionstillägget.

7 §.

Årsinkomst — — — 34 §.

Där inkomst, som i 6 § andra stycket avses, helt eller delvis utgöres av naturaförmåner, skall vid uppskattning av dessa förmåners årliga värde iakttagas, att, där naturaförmånerna räcka till full, om än torftig försörjning, deras årliga värde ej må uppskattas till lägre belopp än 300 kronor för man och 283 kronor för kvinna, och att, där naturaförmånerna ej räcka till full försörjning, deras årliga värde uppskattas till motsvarande lägre belopp, ävensom att årliga värdet av bostad ej må uppskattas till lägre belopp än 50 kronor. Där uppskattningen ej kan ske med ledning av dessa bestämmelser, verkställas densamma efter de i orten gällande priser eller efter andra grunder, som finnas tillämpliga.

I — — — person.

8 §.

Befinnes — — — mantalsskriven.

Åtnjuter pensionstagare med bidrag från pensionsstyrelsen sjukvård eller yrkesutbildning, äger styrelsen med hänsyn till föreliggande omständigheter förordna, att pension under tiden icke skall utgå. Har han anhöriga, vilka för sitt uppehälle äro beroende av honom, må dem medgivas rätt att under samma tid uppbära pensionen eller en del därav.

Vägrar någon utan giltig anledning att underkasta sig sjukvård eller yrkesutbildning, vartill bidrag erbjudits honom av pensionsstyrelsen, och anses goda utsikter förefinnas att genom dylik åtgärd förebygga inträ-

dandet av varaktig oförmåga till arbete eller häva redan inträdd sådan, må pension helt eller delvis tillsvidare förvägras honom, under förutsättning att han gjorts uppmärksam på denna påföljd.

Har — — — år.

10 §.

Kostnaden — — — stadgas.

En åttondel av kostnaden fördelas mellan samtliga kommuner sålunda, att varje kommun bestrider åttondelen av pensionstillägget för pensionstagare, som av dess pensionsnämnd förklarats äga rätt till pension, och att, där tillägget blivit jämlikt 8 § ökat, åttondelen av ökningen bestrides av den kommun, vilkens pensionsnämnd fattat beslut om ökningen. Är pensionsnämnd gemensam för två eller flera kommuner, avgöres dessa kommuner emellan frågan om betalningsskyldigheten med hänsyn till pensionstagarens mantalsskrivningsort vid det tillfälle, då pensionstillägget eller ökningen söktes. Minskas pensionstillägg, till vilket två eller flera kommuner lämna bidrag, skola dessa kommuners andelar i återstående beloppet bestämmas efter förhållandet mellan deras förutvarande bidrag.

En — — — stort belopp.

Kommunernas — — — Konungen.

16 §.

Ändring i taxeringsnämnds beslut enligt 14 § må, där fråga gäller tillämpning av 1 eller 5 §, av enskild sakägare ävensom av kommun samt av ombud, varom i 27 § förmäles, sökas hos pensionsstyrelsen, och skall ansökning därom vara pensionsstyrelsen tillhanda före utgången av augusti månad året näst efter det, för vilket pensionsavgift påförts eller bort påföras, vid äventyr att ansökningen eljest icke upptages till prövning. Befinnes ändringssökandet vara lagligen grundat, skall pensionsstyrelsen förordna om rättelse i avgiftspåföringen och i övrigt vidtaga de åtgärder, som därav må föranledas. I andra än här ovan anförda fall må ändring i taxeringsnämnds beslut enligt 14 § sökas av enskild sakägare ävensom av kommun samt av ombud, varom i 27 § förmäles, genom besvär inom den tid och i den ordning, som angående besvär över taxeringsnämnds beslut är stadgat. Har pensionsavgift blivit påförd den, som sålunda sökt ändring, är han ändock skyldig att erlägga avgiftsbeloppet med rätt att återfå vad han finnes hava för mycket erlagt.

Har — — — hos pensionsstyrelsen.

Finner pensionsstyrelsen vid granskning av den i 14 § omnämnda förteckning eller eljest, att någon i strid mot 1 eller 5 § påförts pensionsavgift eller befriats från erläggande av sådan avgift, må pensionsstyrelsen, ändock att ändring ej sökts, vidtaga erforderliga åtgärder till rättelse härutinnan. Förrän pensionsstyrelsen vidtager dylik åtgärd, skall den, saken rör, lämnas tillfälle att yttra sig.

Har för någon, vilken pensionsavgift påförts, sedermera sådant förhållande inträtt, att han, då avgiften skall erläggas, bör undantagas från avgiftsplikt, må frågan inom den tid och i den ordning, här ovan stadgats angående ändring i taxeringsnämnds beslut i fråga om tillämpning av 1 eller 5 §, hänskjutas till pensionsstyrelsen, som har att i ärendet fatta beslut och i övrigt vidtaga de åtgärder, som därav må föranledas.

19 §.

Varje — — — pensionsdistrikt.

Hava — — — pensionsdistrikt.

Där på grund av kommuns vidsträckthet eller folkmängd eller andra förhållanden så prövas lämpligt, må kommunen fördelas i två eller flera pensionsdistrikt. Likaså må, där så med hänsyn till föreliggande förhållanden prövas lämpligt, två eller flera kommuner sammanslås till ett pensionsdistrikt. Beslut om sådan fördelning eller sammanslagning ävensom om upphävande eller förändring därav fattas å landet av kommunalstämma och i stad av stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, av allmän rådstuga.

Beslutet — — — ogilla.

Fråga om fördelning eller sammanslagning av pensionsdistrikt må även väckas av Konungens befallningshavande, och skall därvid i övrigt förfaras på sätt här ovan är sagt.

20 §.

För — — — sex.

Ordförande i pensionsnämnd och suppleant för honom förordnas av Konungens befallningshavande för fyra år i sänder, Konungens befallningshavande dock obetaget att återkalla sådant förordnande och för den tid, som återstår, utse annan person.

Ledamöterna — — — återstått.

Där två eller flera kommuner sammanslagits till ett pensionsdistrikt, skall minst en ledamot i pensionsnämnden jämte en suppleant för denne utses av varje kommun; och äger Konungens befallningshavande att, efter vederbörande kommuners hörande, i övrigt bestämma, huru många ledamöter jämte suppleanter varje kommun har att välja.

Sedan — — — — ordförande.

Har — — — — förrättas.

23 §.

Pensionsnämnd sammanträder å ställe, som nämnden bestämmer, på kallelse av ordföranden, så ofta denne med avseende å inkomna ärendens antal och vikt finner det nödigt, dock minst en gång varje kalenderhalvår. Sammanträde skall av ordföranden, i samråd med det av pensionsstyrelsen jämlikt 27 § förordnade ombudet, utsättas till tid, då, enligt vad antagas kan, ombudet är oförhindrat att närvara. Tid och ställe för sammanträde låte ordföranden minst en vecka förut kungöra i kyrka samt tillika på annat lämpligt sätt bringa till allmänhetens kännedom; varjämte ombud, som enligt 27 § må vara av landstinget för distriktet utsett, genom ordförandens försorg i god tid skall om sammanträdet underrättas.

Suppleanten för ordföranden äger, om han icke är ledamot i nämnden, likväl närvara vid nämndens sammanträden och deltaga i överläggningarna, men ej i besluten.

Ordföranden — — — å ångfartyg.

24 §.

Pensionsnämnd må ej handlägga ärende, där icke, förutom ordföranden, minst två ledamöter äro tillstädes. I pensionsdistrikt, som bildats genom sammanslagning jämlikt 19 § av två eller flera kommuner, må pensionsnämnden ej handlägga ärende, som rör viss kommun, utan att minst en ledamot från denna kommun är tillstädes.

Inträffar — — — infinna sig.

Ordförande, ledamot eller vederbörligen kallad suppleant, som utan av pensionsnämnden godkänt förhinder utebliver från nämndens sammanträde, ävensom ordförande eller ledamot, vilken vid inträffat förhinder uraktlåter att underrätta suppleant, skall till kommunens kassa böta, ordföranden eller hans suppleant tjugufem kronor samt ledamot eller hans suppleant fem kronor; skolande, där pensionsdistrikt bildats genom

sammanslagning jämlikt 19 § av två eller flera kommuner, böter, som erlagts av ordföranden eller hans suppleant, lika fördelas mellan kommunerna samt böter, som erlagts av ledamot eller hans suppleant, tillfalla kassan i den kommun, för vilken han är vald. Därest sammanträde med hänsyn till bestämmelserna i första stycket av denna paragraf måste inställas eller upplösas, böte ledamot eller suppleant dubbelt. Om uttagande av böter, varom ovan sägs, förordnar Konungens befallningshavande efter anmälan av ordföranden eller ledamot i vederbörande pensionsnämnd eller av pensionsstyrelsens ombud i orten.

26 §.

Pensionsnämnds ordförande har att ställa sig till efterrättelse bestämmelserna i denna lag och de föreskrifter i övrigt, som rörande hans åligganden må av Konungen meddelas.

Ordföranden — — — besvär.

Sedan protokoll för pensionsnämnds sammanträde justerats, åligger det ordföranden att ofördröjligen till vederbörandes kännedom å förut kungjort ställe anslå en förteckning över de ansökningar, rörande vilka beslut fattats, och anses härigenom meddelande om besluten hava skett den dag anslag gjordes. Samtidigt skall ordföranden i betalt brev med allmänna posten tillställa varje sökande besked om det beslut, som fattats i anledning av hans ansökan.

28 §.

Ändring i pensionsnämnds beslut må av enskild sakägare ävensom av kommun samt av vederbörande i 27 § omförmälda ombud sökas hos pensionsstyrelsen genom besvär, vilka skola ingivas till pensionsnämndens ordförande eller i betalt brev med allmänna posten vara till denne inkomna sist å trettionde dagen efter beslutets meddelande, den dagen oräknad, då sådant skedde. Ordföranden äge ock att över nämndens beslut anföra besvär. Över inkomna besvär skall nämnden avgiva yttrande.

Över — — — civildepartementet.

29 §.

Ansökning rörande pension skall ingivas till pensionsnämndens ordförande i det pensionsdistrikt, där sökanden senast blivit mantalskriven.

Ansökningen, som avfattas enligt fastställt formulär, skall innehålla nödiga upplysningar för utredande av sökandens pensionsrätt jämte en av honom undertecknad, på heder och samvete avgiven förklaring, att de lämnade upplysningarna äro med sanningen överensstämmande. Är sökanden ur stånd att själv avgiva sådan förklaring, skall riktigheten av upplysningarna intygas av två trovärdiga, med sökandens förhållanden förtrogna personer.

Vid ansökningen skall fogas prästbevis likaledes enligt fastställt formulär.

30 §.

Har någon på grund av varaktig oförmåga till arbete gjort ansökning om pension, skall pensionsnämnden pröva de i ansökningen lämnade upplysningar och återopade handlingar samt på grund av denna prövning och kända förhållanden besluta, huruvida sökanden äger rätt till pension, ävensom, där ansökningen avser jämväl pensionstillägg, bestämma storleken av den årsinkomst, som skall läggas till grund för beräkning av pensionstilläggs belopp.

Sedan den i 28 § första stycket stadgade besvärstid gått till ända, skall beslutet i ärendet jämte tillhörande handlingar ävensom, därest besvär anförts över beslutet, nämndens yttrande över besvären av ordföranden snarast möjligt insändas till pensionsstyrelsen.

Söker någon, utan att till stöd därför återropa varaktig oförmåga till arbete, endast pension på grund av erlagda avgifter enligt 6 eller 34 §, skall pensionsnämndens ordförande ofördröjligen översända ansökningen med tillhörande handlingar till pensionsstyrelsen.

Där — — — utfärdas.

Finnes pensionsnämnds beslut strida mot denna lag, äger pensionsstyrelsen, där ej på grund av anförda besvär rättelse kan ske, att återförvisa ärendet till förnyad prövning, dock att, där fel uppenbarligen blivit begånget vid bestämmandet av storleken av sökandens årsinkomst enligt 7 § samt detta fel antingen uppkommit allenast genom felräkning eller ock icke överstiger ett belopp av 50 kronor, pensionsstyrelsen må, efter vederbörandes hörande, utan återförvisning verkställa nödig rättelse.

Vad om ansökning rörande pension samt om handläggning av sådant ärende stadgats gäller i tillämpliga delar, där ej annorledes i denna lag föreskrives, jämväl om ärende rörande ökning, minskning eller indragning av pension. Innan pensionsnämnd fattar beslut i ärende rö-

rande minskning eller indragning av pension, skall nämnden lämna pensionstagaren tillfälle att yttra sig.

31 §.

Pension — — — förvärvats.

Lag — — — pension.

Finnes grundad anledning antaga, att pension bör minskas eller indragas, äger pensionsstyrelsen, innan beslut därom i vederbörlig ordning fattats, förordna i förra fallet, att pensionen tillsvidare skall utgå med det minskade belopp, vartill förhållandena må föranleda, och i senare fallet, att pensionen tillsvidare icke skall utbetalas.

32 §.

Angående sättet och tiden för utbetalning av pension förordnas av Konungen.

Pensionsbelopp, som ej lyftats före utgången av året näst efter det, under vilket beloppet förfallit till betalning, vare förverkat.

På därom gjord framställning må pensionsstyrelsen till den, som på grund av bestämmelsen i 30 § fjärde stycket icke äger uppbära pension, återbetala av honom inom tid, som föreskrives i 14 och 15 §§, erlagda pensionsavgifter, dock icke om han försummat att erlagga honom påförd avgift och det årliga pensionsbeloppet på grund därav ej uppgår till sex kronor, och ej heller förrän han uppnått en ålder av sextiosju år.

33 §.

Den, som efter fyllda femton år bliver till arbete varaktigt oförmögen, men för vilken avgifter till erhållande av pension icke blivit erlagda, ävensom den, vilken vid nämnda ålder redan är varaktigt arbetsoförmögen, äger erhålla understöd under villkor och med belopp, som angående pensionstillägg är i 6 § stadgat.

Änkling, änka, ogift kvinna eller äkta makar, som äro till arbete varaktigt oförmögna, men icke berättigade till pension, och vilka hava att försörja barn eller adoptivbarn under femton år, äga erhålla understöd för sådant barn under villkor och med belopp, som i 6 § är stadgat angående pensionstillägg för barn.

Beträffande understöd, varom ovan sägs, gäller även i övrigt i tillämpliga delar vad i denna lag är föreskrivet om pensionstillägg och om

kostnaden för dess bestridande samt om ansökning rörande pension och om pensions utbetalande.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1919, dock att vad i 8, 29, 30 och 31 §§ stadgas skall äga tillämpning från och med dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling; och må från och med sistnämnda dag ansökning om sådant tillägg till pension eller understöd, varom stadgas i 6 § femte stycket och 33 § andra stycket, ingivas och till prövning upptagas i enlighet med i denna lag meddelade bestämmelser, oaktat dessa i övrigt ännu icke trätt i kraft.

Förslag

till

L a g

om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring.

Härigenom förordnas, att 3 § i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring skall erhålla följande ändrade lydelse:

3 §.

1 mom. För den, som före utgången av år 1918, i enlighet med vad nedan sägs, förvärvat rätt till sådant pensionstillägg, som omförmäles i 6 § andra stycket i lagen om allmän pensionsförsäkring, eller till understöd, varom stadgas i 33 § första stycket samma lag, eller till ökning därav, bestämmes, med den begränsning, som omförmäles i 2 mom. av denna paragraf, beloppet av pensionstillägg, understöd och ökning till följande procent av i 3 mom. här nedan stadgat belopp, nämligen

för den, som under år 1914 förvärvat sådan rätt, till 50 procent
» » » » » 1915 » » » » 60 »
» » » » » 1916 » » » » 70 »
» » » » » 1917 » » » » 80 »
» » » » » 1918 » » » » 90 »

Huruvida i fall, som i detta moment avses, rätt till pensionstillägg eller understöd förvärvats, bedömes enligt bestämmelserna i lagen om allmän pensionsförsäkring, i fråga om kvinna dock med den ändring, att inkomstgränsen för sådan rätt utgör 280 kronor.

Inträder för någon, som i detta moment avses, rätt till ökning av pensionstillägg eller understöd efter utgången av år 1918, skall ökningen utgå i enlighet med bestämmelserna i 3 mom. här nedan.

2 mom. För den, vilken vid 1914 års ingång fyllt sextiosju år, så ock för den, vilken vid nämnda tidpunkt fyllt femton men icke sextiosju

år och redan då var till arbete varaktigt oförmögen samt år 1913 under sammanlagt mer än fyra månader åtnjutit full försörjning antingen av enskilda personer eller ock delvis av enskilda och delvis av fattigvården eller välgörenhetsinrättningar, bestämmes beloppet av sådant understöd, som omförmäles i 33 § första stycket i lagen om allmän pensionsförsäkring, eller ökning därav till 50 procent av i 3 mom. här nedan stadgat belopp.

För personer, tillhörande någon av de i detta moment angivna grupper, gälla med avseende å rätten till dylikt understöd bestämmelserna i nyssnämnda lag, i fråga om kvinna dock med den ändring, att inkomstgränsen för sådan rätt utgör 280 kronor.

3 mom. För den, som tillhör någon av de i 1 och 2 mom. här ovan angivna grupper, utgör grundbeloppet av pensionstillägg, som omförmäles i 6 § andra stycket i lagen om allmän pensionsförsäkring, eller understöd, varom stadgas i 33 § första stycket samma lag, för man 150 och för kvinna 140 kronor med avdrag, där årsinkomsten överstiger 50 kronor, av halva årsinkomsten, dock att, om årsinkomsten uppgår till 50 men icke till 100 kronor, avdrag skall ske allenast med det belopp, varmed årsinkomsten överstiger 50 kronor.

Sker minskning i den inkomst, efter vilken pensionstillägget eller understödet blivit bestämt, må tillägget eller understödet i enlighet därmed ökas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1919.

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
15 februari 1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Departementschefen, statsrådet Schotte anförde:

Med skrivelse den 21 januari 1918 har pensionsstyrelsen inkommit med förslag till dels lag om ändrad lydelse av 3, 5—8, 10, 14, 16, 19, 20, 23, 24, 26 och 28—33 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring, dels ock lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av nämnda lag den 30 juni 1913. Samtidigt har styrelsen gjort framställning om anvisande av de medel, som erfordras för genomförande av vissa av de föreslagna lagändringarna.

Rörande det närmare innehållet i de framlagda förslagen och de till stöd därför anförda skälen må hänvisas till pensionsstyrelsens skrivelse, vilken torde såsom bilaga (bil. C.) vidfogas detta protokoll.

**Riktlinjer
för pensio-
nsförsäk-
ringens ut-
veckling.**

Inledningsvis framlägger pensionsstyrelsen ett program i stora drag för pensionsförsäkringens utveckling under den närmaste tiden, sådan styrelsen tänkt sig denna utveckling. Detta program omfattar flera viktiga och genomgripande reformer, alla med syfte att mer eller mindre direkt söka åstadkomma, att pensionerna verkligen komma att fylla sin uppgift att jämte pensionstagarens övriga inkomster bereda honom försörjning utan anlitande av fattigvård eller hjälp från enskilda. Bland dessa reformer framstå särskilt så betydande frågor som förhöjning av pensionsavgifterna, en mera tillfredsställande anordning beträffande de gifta kvinnornas pensionsavgifter och avgiftspensioner, en omläggning av beräkningssättet för avgiftspensionerna, införande av pensionstillägg för barn, förkortning av den nu beträffande lagens tillämpning för vissa grupper pensionstagare stadgade övergångstiden, ändring i sättet för påföring och uppbörd av pensionsavgifter, en mera effektiv anordning beträffande arbetsgivares ansvar för hos dem anställdas pensionsavgifter m. m.

Många av dessa frågor kräva vidlyftiga utredningar och undersökningar, och pensionsstyrelsen har också förklarat sig icke beredd att nu framlägga detaljerade förslag rörande dem alla. Av mera viktiga reformer föreslår styrelsen nu allenast ett ändrat beräkningssätt för pensionstillägg vid inkomst över 50 kronor, införande i viss angiven omfattning av pensionstillägg för barn samt en begränsning av förenämnda övergångstid till och med år 1918 eller samma tid, som stadgades i pensionsförsäkringslagen enligt dess ursprungliga lydelse. Dessutom upptager styrelsens nu föreliggande förslag en del andra ändringar i åtskilliga paragrafer i pensionsförsäkringslagen, vilka ändringar i allmänhet hava till ändamål att vinna av erfarenheten påkallade förenklingar och förbättringar eller att ur lagen utsöndra en del detaljbestämmelser, som ansetts vara av beskaffenhet att icke hava sin plats i en lag.

Att lagstiftningen på ifrågavarande område tid efter annan bör undergå förändringar och utvecklingar lärer vara uppenbart. Vad särskilt beträffar en så viktig sak som storleken av de pensioner, försäkringen erbjuder, torde det icke råda mer än en mening därom, att dessa pensioner redan från början tilltagits alldeles för små för att kunna fylla sitt ändamål och att det framstår såsom ett eftersträfvansvärt mål att snarast möjligt få dem höjda. Detta krav har på sista tiden framträtt med växande styrka allt eftersom levnadskostnaderna till följd av den rådande kristiden stegrats.

Ett genomförande av det av pensionsstyrelsen framlagda reformprogrammet skulle helt visst vara av stor betydelse och ägnat att bringa

pensionsförsäkringen i bättre överensstämmelse med sin uppgift. De med de antydda reformerna förbundna dryga kostnaderna nödvändiggjöra emellertid, att förbättringarna ske succesivt. För närvarande torde man därför få inskränka sig till att vidtaga ändringar på sådana punkter, där utan allt för betungande kostnader de mest trängande behoven bliva i görligaste mån tillgodosedda.

Av de lagändringar, styrelsen nu föreslår, hava två direkt till syfte att stärka pensionerna, nämligen införandet av pensionstillägg för barn och förkortningen av övergångstiden. I samma riktning verkar förslaget om ändrat beräkningssätt för pensionstillägg vid inkomst över 50 kronor, ehuruval huvudsyftet med denna lagändring är att råda bot för vissa med det nu föreskrivna beräkningssättet förenade missförhållanden.

Redan från början hava anmärkningar framställts mot det sätt, som enligt 6 § pensionsförsäkringslagen skall tillämpas vid beräkning av pensionstilläggs belopp. Så påvisades vid 1913 års riksdag, att på grund av stadgandet om pensionstilläggets höjning med 0,08 procent för varje krona av till fullo erlagda pensionsavgifter beräkningssättet leder till den oegentligheten, att i vissa fall pensionstillägget kommer att minskas med större belopp än den egna inkomsten ökas. En inkomstökning kan således medföra minskning av totalinkomsten, pensionen däri inbegripen. Vidare har påpekats, att, även om, såsom vid understöd, någon förhöjning med 0,08 procent icke ifrågakommer, totalinkomsten förbliver oförändrad, då den egna inkomsten ökas från 50 till 100 kronor. Nästlidet års riksdag har ock hos Kungl. Maj:tt anhållit om verkställande av utredning, huruvida icke sådan ändring kunde vidtagas i 6 § pensionsförsäkringslagen, att inkomst till ett belopp av omkring 100 kronor icke skulle medföra minskning — åtminstone icke i samma utsträckning som med nu gällande bestämmelser — i beloppet av understöd eller pensionstillägg enligt nämnda lag.

Vad denna sistberörda fråga angår, har pensionsstyrelsen påvisat, att, om den skulle lösas på ett fullt tillfredsställande sätt, detta skulle medföra så avsevärda kostnader, att man på den grund åtminstone tillsvidare torde vara nödsakad avstå från en lagändring i sådan riktning.

De övriga mot beräkningssättet framställda anmärkningarna hava av skäl, som närmare utvecklats i styrelsens framställning, föranlett styrelsen föreslå, att pensionstillägget (understödet) skulle utgöra för man 150 och för kvinna 140 kronor med avdrag av sex tiondelar av det belopp, varmed pensionstagarens årsinkomst må överstiga 50 kronor. Därigenom skulle den först här ovan angivna oegentligheten avhjälpas,

Beräkningssättet för pensions-tillägg vid inkomst över 50 kronor.

på samma gång som totalinkomsten vid en egen inkomst över 50 kronor blir stadd i en jämn stegring.

Såväl detta förslag som gällande lag äro emellertid behäftade med en olägenhet för de allra lägsta inkomsttagarna i jämförelse med de något bättre ställda, en olägenhet, som icke vidlådde vare sig ålderdomsförsäkringskommitténs eller Kungl. Maj:ts för 1913 års riksdag framlagda förslag. Härvid åsyftas det förhållandet, att en minskning av den egna inkomsten från 50 kronor till 0 icke åtföljes av en ökning av pensionstillägget eller understödet.

Jämväl denna olägenhet skulle kunna avhjälpas t. ex. på det sätt, att pensionstillägget bestämdes till 180 kronor för man och 170 kronor för kvinna med avdrag av sex tiondelar av pensionstagarens årsinkomst. Ett genomförande av detta förslag har beräknats medföra en ökning av omkring 14 procent av kostnaden enligt nu gällande lag och omkring 7 procent av totalkostnaden efter genomförande av pensionsstyrelsens förslag. Kostnadsökningen skulle bli något mer än dubbelt så stor som kostnadsökningen enligt styrelsens förslag.

En ytterligare förbättring skulle kunna vinnas genom att höja årsinkomstgränsen för rätt till pensionstillägg och understöd till 350 kronor för man och 330 kronor för kvinna samt bestämma pensions-tillägget och understödet till 175 kronor för man och 165 kronor för kvinna med avdrag av pensionstagarens halva årsinkomst. Detta förslag, som i viss mån mera närmar sig ålderdomsförsäkringskommitténs och Kungl. Maj:ts därpå grundade förslag utan att för något inkomstbelopp försämra de enligt nu gällande lag utgående förmånerna, skulle emellertid ytterligare något öka kostnaderna.

Med hänsyn till de betydliga kostnader, som skulle förorsakas av de sålunda omförmälda ändringarna i pensionsstyrelsens förslag, finner jag dessa böra för ögonblicket undanskjutas. Då den påvisade olägenheten vid beräkning av pensionstillägg och understöd vid inkomst under 50 kronor måste anses jämförelsevis mindre betydande och då pensionsstyrelsens nu föreliggande förslag med mindre kostnad avlägsnar övriga vid ifrågavarande beräkningssätt påpekade missförhållanden, anser jag mig böra tillstyrka detta förslag.

**Pensions-
tillägg för
barn.**

Vad förslaget om pensionstillägg för barn beträffar, är det byggt på ungefär samma principer som det av Kungl. Maj:t på min tillstyrkan för 1913 års riksdag framlagda förslaget i ämnet. Pensionsstyrelsens förslag innebär nämligen, att för invalid änking, änka och ogift kvinna, som har att försörja barn eller adoptivbarn under 15 år, pensionen eller

understödet ökas med ett särskilt tillägg för barnen, därest årsinkomsten ej uppgår för man till 300 och för kvinna till 283 kronor jämte 125 kronor för varje sådant barn. Enahanda rätt skulle ock tillkomma äkta makar, som båda äro invalider och vilkas sammanlagda årsinkomst ej uppgår till 583 kronor jämte 125 kronor för varje barn. Det särskilda tillägget skulle utgöra 75 kronor för varje barn, när årsinkomsten icke överstiger 300 kronor för man, 283 kronor för kvinna och 583 kronor för äkta makar. Är årsinkomsten högre, skall summan av maximitilläggen för barnen minskas med sex tiondelar av det belopp, varmed årsinkomsten må överstiga resp. 300, 283 och 583 kronor. Detta förslag skiljer sig från det nyssberörda, år 1913 framlagda huvudsakligen däri, att det omfattar jämväl invalida äkta makar med minderåriga barn och att tillägget bestämts till högst 75 i stället för högst 60 kronor för varje barn.

Pensionsstyrelsen har till ett utförligt bemötande upptagit de invändningar, som vid 1913 års riksdag framställdes mot det då föreliggande förslaget till barnpensionering. Det torde ej vara nödigt att här återgiva styrelsens utredning i denna del, utan tillåter jag mig hänvisa till densamma. Utredningen synes giva vid handen, att de flesta av de framställda anmärkningarna icke kunna göras gällande mot det nu föreliggande förslaget. Kvar står huvudsakligen endast den invändningen, att barnpensioneringsproblemet icke borde lösas fristående, utan i samband med frågan om värnlösa barns vård.

Att sistnämnda två frågor stå i visst samband med varandra synes icke kunna bestridas. Något utarbetat förslag till lösning av frågan om värnlösa barns vård föreligger emellertid ännu icke, och ovisst är, när förslag i ämnet kan komma att föreläggas riksdagen. Ett bifall till det nu framlagda förslaget om pensionstillägg för barn torde ej i någon avsevärd mån försvåra lösningen av berörda fråga. Bland alla pensionsstagare är ock behovet av ytterligare hjälp kanske störst hos dem, som hava att försörja utom sig själva jämväl minderåriga barn. Vid sådana förhållanden läser nyssberörda invändning icke vara av den betydelse, att den bör föranleda ett ytterligare uppskov för obestämd tid med införande av pensionstillägg för barn. Ett avvisande av ett förslag i sådant syfte skulle för visso tungt drabba många fattiga föräldrar, som äro i trängande behov av hjälp för sina barn.

De av styrelsen föreslagna ändringarna i det av Kungl. Maj:t år 1913 framlagda förslaget i ämnet synas vara att anse såsom avgjorda förbättringar. På sätt framgår av mitt uttalande till statsrådsprotokollet vid framläggande av sistnämnda förslag var det i huvudsak av kostnads-hänsyn, som förslaget hölls inom snävare gränser än det nu förevarande.

Då emellertid på grund av de stegrade levnadskostnaderna behovet av ökad hjälp åt fattiga, invalida personer med oförsörjda barn sedan dess avsevärt vuxit, får jag på det livligaste tillstyrka pensionsstyrelsens framställning i denna del. Det hade visserligen varit särdeles önskvärt, om stadgandet rörande pensionstillägg för barn kunnat givas en än vidare omfattning. Med hänsyn till de betydande kostnader, som i allt fall föranledas av förslaget, torde det dock vara nödvändigt att tillsvidare stanna vid detsamma.

Förkortning av övergångstiden.

Fördelarna för blivande pensionstagare av den förstärkning i pensionstillägg och understöd, som följer av ett bifall till förslaget om förkortning av övergångstiden, äro uppenbara. För flertalet av de personer, som bliva berättigade till pensionstillägg eller understöd under åren 1919—1929, skulle nämligen därigenom detta utgå med normalt belopp och ej, såsom enligt lagens nuvarande avfattning, med endast 90 procent av normalbeloppet. De av denna lagändring föranledda kostnaderna för statsverket bliva visserligen ganska betydande, för åren 1928—1933, då kostnaderna äro som störst, över 1½ miljon kronor årligen. Det förefaller dock, som om det icke skulle vara för mycket begärt av staten att göra denna ekonomiska uppoffring för att låta den nu levande generationen i något högre grad än eljest skulle varit fallet komma i åtnjutande av pensionsförsäkringens förmåner. Och det måste dessutom, ej minst med hänsyn till de ökade levnadsomkostnaderna, anses vara en enkel gärd av rättvisa att, så snart sig göra låter, undanröja den avknappning av pensionsbeloppen, som lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av pensionsförsäkringslagen medförde för flertalet av de personer, vilka under åren 1919—1929 förvärva rätt till pension.

Undantagande från avgiftsplikt.

Beträffande 5 § pensionsförsäkringslagen föreslår pensionsstyrelsen sådana ändringar, att hustru till — och såsom en konsekvens därav änka efter — i paragrafens andra stycke omnämnd befattningshavare icke vidare skulle vara undantagen från skyldighet att erlagga pensionsavgift samt att den Kungl. Maj:t nu enligt tredje stycket i samma paragraf tillkommande rätt att befria vissa personer från sådan skyldighet skulle upphöra. Vidare uttalar styrelsen såsom ett önskemål, att så snart ske kan avgiftsplikt måtte införas jämväl för alla de i andra stycket angivna befattningshavarna. Tillika förutsätter styrelsen, att i samband med upphävandet av tredje stycket flertalet av de av Kungl. Maj:t med stöd av detta stadgande meddelade befrielsebeslut skulle efter hand återkallas.

Vad först angår frågan om införande av avgiftsplikt för hustru till i andra stycket omnämnd befattningshavare må framhållas, att en vid 1916 års riksdag i sådant syfte väckt motion avslogs bland annat av det skäl, att innebörden av en dylik lagändring ansågs icke rätt väl kunna överskådas, innan en inom pensionsstyrelsen pågående utredning om ändrad fördelning av äkta makars pensionsavgift å mannen och hustrun slutförts och resultatet därav förelåg. Efter vad styrelsen meddelat, har denna utredning ännu ej fullbordats, men torde kunna förväntas bliva färdig inom den närmaste tiden. Vid sådant förhållande och då ett uppskov med avgörande av denna fråga ej lär föränleda någon egentlig olägenhet, synes med densammars lösning böra tillsvidare anstå.

På grund av den Kungl. Maj:t enligt 5 § tredje stycket tillerkända befogenheten att meddela befrielse från skyldighet att erlägga pensionsavgift hava omkring 30,000 personer fritagits från dylik skyldighet. Pensionsstyrelsen har påvisat svårigheten att med iakttagande av nödig konsekvens undgå att lämna bifall till ytterligare ansökningar om avgiftsbefrielse, så länge lagen bibehålles oförändrad. Ju flera personer, som sålunda bliva befriade, desto svårare blir det emellertid att vid påföringen av pensionsavgifter hålla reda på dessa personer, och desto mera förlorar pensionsförsäkringen karaktären av att vara allmän. Enligt vad från pensionsstyrelsen meddelats, förekommer ock i mycket stor utsträckning, att personer, som på grund av särskilda beslut blivit undantagna från avgiftsplikt, med hänsyn till de sålunda antydda svårigheterna ändock av taxeringsnämnderna påföras avgift. Vidare råder för närvarande stor ojämnhet i fråga om den omfattning, vari avgiftsbefrielse vunnits, i det att till exempel kommunala tjänstemän i vissa städer sökt och vunnit dylik befrielse, under det att motsvarande tjänstemän i andra städer icke gjort ansökan härom. Då sålunda en fortsatt tillämpning av 5 § tredje stycket i dess nuvarande lydelse lätteligen skulle kunna på ett betänkligt sätt söndersplittra hela den allmänna pensionsförsäkringen, synes det böra tagas i övervägande, om ej till förebyggande av angivna olägenheter en ändring av detta lagrum bör ske.

I detta sammanhang må här framhållas ytterligare en omständighet. Bland de genom särskilda beslut från avgiftsplikt undantagna personer finnes ett betydande antal småskollärarinnor, som hava rätt till en liten pension från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt. I den mån dessa ingå äktenskap, innan de uppnått pensionsåldern, bliva de dock skyldiga att erlägga avgift enligt pensionsförsäkringslagen. Genom att de förut varit undantagna från dylik avgiftsplikt komma de

emellertid att erhålla en avgiftspension, som blir alldeles för obetydlig. För flertalet av dessa personer vore det för visso till gagn, om de oavbrutet erlagt avgift till pensionsförsäkringen. Ej minst dessa befattningshavare torde man därför göra en verklig tjänst genom att för dem återinföra avgiftsplikt.

Beträffande sättet för genomförande av den ifrågasatta ändringen är att märka, att befrielse från avgiftsplikt enligt 5 § tredje stycket kan avse antingen befattningshavare i statens tjänst, som ej äro särskilt uppräknade i paragrafens andra stycke, eller ock andra grupper personer. Huruvida, såsom pensionsstyrelsen uttalat som ett önskemål, införande av avgiftsplikt bör efter hand äga rum för befattningshavare i statens tjänst i allmänhet, därom är jag ej beredd att yttra mig; i allt fall är denna fråga ej nu mogen för avgörande. Vid sådant förhållande synes emellertid möjlighet fortfarande böra finnas att från avgiftsplikt frikalla sådana statens befattningshavare, som visserligen icke för närvarande äro undantagna, men som i övrigt hava enahanda ställning som de, vilka redan äro från avgiftsplikt befriade. Så kan särskilt tänkas bliva förhållandet med annan i statens tjänst anställd extra personal än den, som nu är befriad från avgiftsplikt. Däremot synas betänkligheter ej möta mot att beträffande övriga i tredje stycket avsedda kategorier personer undantagande från avgiftsplikt ej vidare kan ske. Saken skulle sålunda för närvarande lämpligen kunna ordnas på det sätt, att den Kungl. Maj:t enligt 5 § tredje stycket tillagda befogenheten inskränkes att gälla personer, vilka pension är tillförsäkrad på grund av anställning i statens tjänst.

Därest 5 § ändras i nu antydd riktning, synas de huvudsakliga olägenheter, vilka, enligt vad erfarenheten givit vid handen, de nuvarande bestämmelserna medföra, bliva undanröjda. Härvid torde ock kunna ifrågasättas, att redan meddelade befrielsebeslut återkallas, i den mån sådant efter verkställd utredning prövas kunna ske och beslutet ej avse befattningshavare i statens — därunder torde inbegripas riksdagens — tjänst.

Vid bifall till vad jag nu föreslagit torde det icke vara behöfligt att vidtaga någon omformulering av 14 §. Givetvis har taxeringsnämnd vid fattande av beslut jämlikt sistnämnda paragraf att taga hänsyn till alla gällande beslut om avgiftsbefrielse, som fattats av Kungl. Maj:t med tillämpning av 5 § tredje stycket även enligt dess nuvarande lydelse; att meddela föreskrift härom i en särskild övergångsbestämmelse synes överflödigt.

I övrigt synes emot de av pensionsstyrelsen föreslagna lagändringarna icke vara något i huvudsak att erinra, utan torde desamma med vissa jämkningar av väsentligen formell art böra förordas till antagande. Såsom redan antytts, hava ändringarna i allmänhet till ändamål att, med hänsyn till vunnit erfarenhet, i lagen införa en del kompletterande bestämmelser samt åstadkomma vissa lättnader och förenklingar vid arbetet. Andra gå ut därpå att ur lagen utesluta en del föreskrifter, som på grund av sin natur ansetts böra meddelas i administrativ ordning. Rörande vissa av dessa lagändringar skall jag här något yttra mig.

Övriga lag-
ändringar.

Den av pensionsstyrelsen föreslagna redaktionella jämkningen i 3 § synes mig icke nödvändig.

3 §.

I fråga om 8 § pensionsförsäkringslagen hemställer pensionsstyrelsen om två tillägg, som avse att närmare sammanknyta pensionsförsäkringen och styrelsens sjukvårdande verksamhet. Det ena tillägget skulle giva pensionsstyrelsen befogenhet att efter omständigheterna förordna, att pension icke skall utgå under den tid, en pensionstagare med bidrag från pensionsstyrelsen åtnjuter sjukvård eller yrkesutbildning. Det andra tillägget innehåller, att, om någon utan giltig anledning vägrar att underkasta sig sjukvård eller yrkesutbildning, pension i vissa fall helt eller delvis tillvidare skall kunna förvägras en sådan person. Då denna senare bestämmelse icke synes böra komma i tillämpning i andra fall än sådana, där det är pensionsstyrelsen, som erbjudit bidrag till sjukvård eller yrkesutbildning, torde detta böra uttryckligen stadgas och bestämmelsen i sådant syfte kompletteras.

8 §.

Enligt 10 § pensionsförsäkringslagen, jämförd med 33 § samma lag, skall en åttondel av kostnaden för pensionstillägg, understöd eller ökning därav bestridas av den kommun, inom vilken pensionstagaren var mantals-skriven vid den tid, från vilken tillägget, understödet eller ökningen bestämts att utgå. Enligt pensionsstyrelsens uppfattning vore det mera ändamålsenligt att låta kostnaderna ifråga bestridas av den kommun, vilkens pensionsnämnd förklarar pensionstagaren äga rätt till dylik förmån. Ur synpunkten av kommunbidragens rättvisa fördelning torde det sakna betydelse, vilketdera sättet man väljer. Huvudsaken är, att man vid fördelningen kommunerna emellan av deras bidrag alltid förfar efter enahanda grunder. Gör man det, komma kostnaderna i stort sett att i längden fullt rättvist fördela sig på de olika kommunerna. Den av pensionsstyrelsen förordade anordningen synes på av styrelsen anförda skäl

10 §.

äga företråde framför den nu gällande, och torde därför intet vara att erinra mot bifall till pensionsstyrelsens förslag i denna del. Även enligt detta förslag blir för övrigt det avgörande vid fördelningen av kommunbidragen pensionstagares mantalsskrivningsort, emedan pension, understöd och ökning därav, jämlikt 29 §, jämförd med 30 och 33 §§ i lagen, skall sökas hos pensionsnämnden i det pensionsdistrikt, där sökanden senast blivit mantalsskriven, och det sålunda även blir denna nämnd, som beslutar över ansökningen.

19 §. Pensionsstyrelsens förslag att genom en komplettering av bestämmelserna i 19 § öppna möjlighet för kommuner, som så önska, att förena sig till ett pensionsdistrikt, synes väl motiverat. För underlättande av att en sammanslagning vid förefallande behov kommer till stånd, torde det vara lämpligt, att Kungl. Maj:ts befallningshavande — i likhet med vad som ifrågasatts i det nyligen beslutade förslaget till lag om fattigvården — uttryckligen tillerkännes befogenhet att taga initiativ till en dylik åtgärd. En bestämmelse i sådan riktning lär därför böra intagas i förevarande paragraf, därvid initiativrätten lämpligen torde böra utsträckas att avse jämväl frågor om fördelning av en kommun i två eller flera pensionsdistrikt.

30 § femte stycket.

Det synes av praktiska hänsyn påkallat att, på sätt vid 30 § föreslås, lämna i pensionsstyrelsens hand befogenhet att under av styrelsen föreslagna förutsättningar utan återförvisning rätta ett av pensionsnämnd fattat beslut. Dessa förutsättningar äro, dels att yttrande först skall inhämtas från vederbörande och därvid främst från den pensionssökande själv, om hans rätt kan lida intrång av en eventuell rättelse, och dels att fel vid bestämmandet av storleken av sökandens årsinkomst uppenbarligen blivit begånget samt att detta fel antingen uppkommit allenast genom felräkning eller ock icke överstiger ett belopp av 50 kronor. Att en sådan befogenhet för pensionsstyrelsen skulle missbrukas, lär ej behöva befaras. För övrigt är att märka, att här endast är fråga om ett ansökningsförfarande och att, om en sökande finner sin rätt kränkt genom en av styrelsen vidtagen rättelse, han visserligen icke kan anföra besvär över styrelsens beslut, men alltid har möjlighet att när som helst till pensionsnämnden inlämna en ny ansökan för att få saken bragt under förnyad omprövning.

32 § tredje stycket

Åtgärder synas påkallade för att undanröja den orättvisa, som ligger däri, att personer äro skyldiga erlægga pensionsavgifter, ehuru de, i

händelse pensionsbeloppet icke skulle uppgå till sex kronor om året, jämlikt 30 § icke kunna erhålla någon valuta för dessa avgifter. Av olika sätt för frågans lösning torde det enklaste vara, att i sådant fall de erlagda pensionsavgifterna återbetalas på sätt pensionsstyrelsen föreslagit. Visserligen skulle orättvisan kunna avlägsnas även genom att ur lagen utesluta berörda bestämmelse i 30 §, men detta skulle, såsom ock pensionsstyrelsen framhållit, medföra ett ganska betungande arbete med utbetalning av en mängd helt obetydliga pensioner. Att, på sätt ålderdomsförsäkringskommittén ifrågasatt, fritaga vissa före år 1860 födda personer från skyldighet att erlägga pensionsavgift synes ej lämpligt, allra helst ett sådant fritagande nu skulle komma alldeles för sent och för övrigt sakna betydelse för alla de efter år 1860 födda personer, som komma att drabbas av berörda orättvisa.

De av mig ej omnämnda lagändringar, som av pensionstyrelsen föreslagits, äro antingen en följd av förut berörda bestämmelser eller ock av beskaffenhet, att någon särskild motivering utöver den av styrelsen förebragta ej lärer erfordras.

Övriga
ändringar.

Departementschefen uppläste härefter inom departementet utarbetade förslag till dels lag om ändrad lydelse av 5—8, 10, 16, 19, 20, 23, 24, 26 och 28—33 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring, dels ock lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av berörda lag den 30 juni 1913, av den lydelse, bilagorna A och B till detta protokoll utvisa, samt hemställde, att lagrådets utlåtande över förslagen måtte, för det ändamål § 87 regeringsformen omförmäler, genom utdrag av protokollet inhämtas.

Departements-
chefens
hemställan.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall.

Ur protokollet:

Gunnar Corin.

*Bilaga A.***Förslag**

till

Lag

om ändrad lydelse av 5—8, 10, 16, 19, 20, 23, 24, 26 och 28—33 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring.

Härigenom förordnas, att 5—8, 10, 16, 19, 20, 23, 24, 26 och 28—33 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring skola i nedan intagna delar erhålla följande ändrade lydelse:

5 §.

Pensionsavgift — — — — oförmögen.

Från — — — — person.

I övrigt ankommer på Konungens prövning, huruvida och under vilka villkor personer, vilka pension är tillförsäkrad på grund av anställning i statens tjänst, må undantagas från avgiftsplikt enligt denna lag.

6 §.

Pensions — — — sammanlagda belopp.

Därjämte utgår av allmänna medel ett tillägg till pensionen för pensionstagare, som är till arbete varaktigt oförmögen och vilkens årsinkomst ej uppgår för man till 300 och för kvinna till 283 kronor.

Pensionstillägget utgör för år räknat för man 150 och för kvinna 140 kronor med avdrag av sex tiondelar av det belopp, varmed pensionstagarens årsinkomst må överstiga 50 kronor.

Därjämte — — — erlagd.

För pensionsberättigad änking, änka eller ogift kvinna, som är till arbete varaktigt oförmögen och har att försörja barn eller adoptivbarn under femton år, ökas pensionen, därest årsinkomsten ej uppgår för man till 300 och för kvinna till 283 kronor, jämte 125 kronor för varje sådant barn, med särskilt pensionstillägg för barnen. Enahanda rätt tillkommer jämväl pensionsberättigade äkta makar, som båda äro till arbete varaktigt oförmögna och vilkas sammanlagda årsinkomst ej uppgår till 583 kronor jämte 125 kronor för varje barn. Beloppet av sådant

pensionstillägg utgör 75 kronor för varje barn med avdrag av sex tiondelar av det belopp, varmed årsinkomsten må överstiga 300 kronor för änkling, 283 kronor för änka eller ogift kvinna och 583 kronor för äkta makar.

Pensionsbelopp avrundas till närmast högre sådant tal, att dess utbetalning i föreskriven ordning kan verkställas med ett för varje betalningstermin lika, å helt tiotal öre slutande belopp. Utgöres pensionsbelopp av dels pension enligt första stycket i denna paragraf och dels pensionstillägg, skall avrundningen verkställas å pensionstillägget.

7 §.

Årsinkomst — — — 34 §.

Där inkomst, som i 6 § andra stycket avses, helt eller delvis utgöres av naturaförmåner, skall vid uppskattning av dessa förmånens årliga värde iakttagas, att, där naturaförmånerna räcka till full, om än torftig försörjning, deras årliga värde ej må uppskattas till lägre belopp än 300 kronor för man och 283 kronor för kvinna, och att, där naturaförmånerna ej räcka till full försörjning, deras årliga värde uppskattas till motsvarande lägre belopp, ävensom att årliga värdet av bostad ej må uppskattas till lägre belopp än 50 kronor. Där uppskattningen ej kan ske med ledning av dessa bestämmelser, verkställas densamma efter de i orten gällande priser eller efter andra grunder, som finnas tillämpliga.

1 — — — person.

8 §.

Befinnes — — — — — mantalsskriven.

Åtnjuter pensionstagare med bidrag från pensionsstyrelsen sjukvård eller yrkesutbildning, äger styrelsen med hänsyn till föreliggande omständigheter förordna, att pension under tiden icke skall utgå. Har han anhöriga, vilka för sitt uppehälle äro beroende av honom, må dem medgivas rätt att under samma tid uppbära pensionen eller en del därav.

Vägrar någon utan giltig anledning att underkasta sig sjukvård eller yrkesutbildning, vartill bidrag erbjudits honom av pensionsstyrelsen, och anses goda utsikter förefinnas att genom dylik åtgärd förebygga inträdandet av varaktig oförmåga till arbete eller häva redan inträdd sådan, må pension helt eller delvis tillsvidare förvägras honom, under förutsättning att han gjorts uppmärksam på denna påföljd.

Har — — — — — år.

10 §.

Kostnaden — — — — — stadgas.

En åttondel av kostnaden fördelas mellan samtliga kommuner sålunda, att varje kommun bestrider åttondelen av pensionstillägget för pensionstagare, som av dess pensionsnämnd förklarats äga rätt till pension, och att, där tillägget blivit jämlikt 8 § ökat, åttondelen av ökningen bestrides av den kommun, vilkens pensionsnämnd fattat beslut om ökningen. Är pensionsnämnd gemensam för två eller flera kommuner, avgöres dessa kommuner emellan frågan om betalningsskyldigheten med hänsyn till pensionstagarens mantalsskrivningsort vid det tillfälle, då pensionstillägget eller ökningen söktes. Minskas pensionstillägg, till vilket två eller flera kommuner lämna bidrag, skola dessa kommuners andelar i återstående beloppet bestämmas efter förhållandet mellan deras förutvarande bidrag.

En — — — — — stort belopp.

Kommunernas — — — — — Konungen.

16 §.

Ändring i taxeringsnämnds beslut enligt 14 § må, där fråga gäller tillämpning av 1 eller 5 §, av enskild sakägare ävensom av kommun samt av ombud, varom i 27 § förmäles, sökas hos pensionsstyrelsen, och skall ansökning därom vara pensionsstyrelsen tillhanda före utgången av augusti månad året näst efter det, för vilket pensionsavgift påförts eller bort påföras, vid äventyr att ansökningen eljest icke upptages till prövning. Befinnes ändringssökandet vara lagligen grundat, skall pensionsstyrelsen förordna om rättelse i avgiftspåföringen och i övrigt vidtaga de åtgärder, som därav må föranledas. I andra än här ovan anförda fall må ändring i taxeringsnämnds beslut enligt 14 § sökas av enskild sakägare ävensom av kommun samt av ombud, varom i 27 § förmäles, genom besvär inom den tid och i den ordning, som angående besvär över taxeringsnämnds beslut är stadgat. Har pensionsavgift blivit påförd den, som sålunda sökt ändring, är han ändock skyldig att erlägga avgiftsbeloppet med rätt att återfå vad han finnes hava för mycket erlagt.

Har — — — — — hos pensionsstyrelsen.

Finner pensionsstyrelsen vid granskning av den i 14 § omnämnda förteckning eller eljest, att någon i strid mot 1 eller 5 § påförts pensionsavgift eller befriats från erläggande av sådan avgift, må pensions-

styrelsen, ändock att ändring ej sökts, vidtaga erforderliga åtgärder till rättelse härutinnan. Förrän pensionsstyrelsen vidtager dylik åtgärd, skall den, saken rör, lämnas tillfälle att yttra sig.

Har för någon, vilken pensionsavgift påförts, sedermera sådant förhållande inträtt, att han, då avgiften skall erläggas, bör undantagas från avgiftsplikt, må frågan inom den tid och i den ordning, här ovan stadgats angående ändring i taxeringsnämnds beslut i fråga om tillämpning av 1 eller 5 §, hänskjutas till pensionsstyrelsen, som har att i ärendet fatta beslut och i övrigt vidtaga de åtgärder, som därav må föranledas.

19 §.

Varje — — — — — pensionsdistrikt.

Hava — — — — — pensionsdistrikt.

Där på grund av kommuns vidsträckthet eller folkmängd eller andra förhållanden så prövas lämpligt, må kommunen fördelas i två eller flera pensionsdistrikt. Likaså må, där så med hänsyn till föreliggande förhållanden prövas lämpligt, två eller flera kommuner sammanslås till ett pensionsdistrikt. Beslut om sådan fördelning eller sammanslagning ävensom om upphävande eller förändring därav fattas å landet av kommunalstämma och i stad av stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, av allmän rådstuga.

Beslutet — — — — — ogilla.

Fråga om fördelning och sammanslagning av pensionsdistrikt må även väckas av Konungens befallningshavande, och skall därvid i övrigt förfaras på sätt här ovan är sagt.

20 §.

För — — — — — sex.

Ordförande i pensionsnämnd och suppleant för honom förordnas av Konungens befallningshavande för fyra år i sänder, Konungens befallningshavande dock obetaget att återkalla sådant förordnande och för den tid, som återstår, utse annan person.

Ledamöterna — — — — — återstått.

Där två eller flera kommuner sammanslagits till ett pensionsdistrikt, skall minst en ledamot i pensionsnämnden jämte en suppleant för denne utses av varje kommun; och äger Konungens befallningshavande att, efter vederbörande kommuners hörande, i övrigt bestämma, huru många ledamöter jämte suppleanter varje kommun har att välja.

Sedan — — — — — ordförande.

Har — — — — — förrättas.

23 §.

Pensionsnämnd sammanträder å ställe, som nämnden bestämmer, på kallelse av ordföranden, så ofta denne med avseende å inkomna ärendens antal och vikt finner det nödigt, dock minst en gång varje kalenderhalvår. Sammanträde skall av ordföranden, i samråd med det av pensionsstyrelsen jämlikt 27 § förordnade ombudet, utsättas till tid, då, enligt vad antagas kan, ombudet är oförhindrat att närvara. Tid och ställe för sammanträde låte ordföranden minst en vecka förut kungöra i kyrka samt tillika på annat lämpligt sätt bringa till allmänhetens kännedom; varjämte ombud, som enligt 27 § må vara av landstinget för distriktet utsett, genom ordförandens försorg i god tid skall om sammanträdet underrättas.

Suppleanten för ordföranden äger, om han icke är ledamot i nämnden, likväl närvara vid nämndens sammanträden och deltaga i överläggningarna, men ej i besluten.

Ordföranden — — — å ångfartyg.

24 §.

Pensionsnämnd må ej handlägga ärende, där icke, förutom ordföranden, minst två ledamöter äro tillstädes. I pensionsdistrikt, som bildats genom sammanslagning jämlikt 19 § av två eller flera kommuner, må pensionsnämnden ej handlägga ärende, som rör viss kommun, utan att minst en ledamot från denna kommun är tillstädes.

Inträffar — — — infinna sig.

Ordförande, ledamot eller vederbörligen kallad suppleant, som utan av pensionsnämnden godkänt förhinder utebliver från nämndens sammanträde, ävensom ordförande eller ledamot, vilken vid inträffat förhinder uraktlåter att underrätta suppleant, skall till kommunens kassa böta, ordföranden eller hans suppleant tjuguniem kronor samt ledamot eller hans suppleant fem kronor; skolande, där pensionsdistrikt bildats genom sammanslagning jämlikt 19 § av två eller flera kommuner, böter, som erlagts av ordföranden eller hans suppleant, lika fördelas mellan kommunerna samt böter, som erlagts av ledamot eller hans suppleant, tillfalla kassan i den kommun, för vilken han är vald. Därest sammanträde med hänsyn till bestämmelserna i första stycket av denna paragraf måste

inställas eller upplösas, böte ledamot eller suppleant dubbelt. Om uttagande av böter, varom ovan sägs, förordnar Konungens befallningshavande efter anmälan av ordföranden eller ledamot i vederbörande pensionsnämnd eller av pensionsstyrelsens ombud i orten.

26 §.

Pensionsnämnds ordförande har att ställa sig till efterrättelse bestämmelserna i denna lag och de föreskrifter i övrigt, som rörande hans åligganden må av Konungen meddelas.

Ordföranden — — — besvär.

Sedan protokoll för pensionsnämnds sammanträde justerats, åligger det ordföranden att ofördröjligen till vederbörandes kännedom å förut kungjort ställe anslå en förteckning över de ansökningar, rörande vilka beslut fattats, och anses härigenom meddelande om besluten hava skett den dag anslag gjordes. Samtidigt skall ordföranden i betalt brev med allmänna posten tillställa varje sökande besked om det beslut, som fattats i anledning av hans ansökan.

28 §.

Ändring i pensionsnämnds beslut må av enskild sakägare ävensom av kommun samt av vederbörande i 27 § omförmälda ombud sökas hos pensionsstyrelsen genom besvär, vilka skola ingivas till pensionsnämndens ordförande eller i betalt brev med allmänna posten vara till denne inkomna sist å trettionde dagen efter beslutets meddelande, den dagen oräknad, då sådant skedde. Ordföranden äge ock att över nämndens beslut anföra besvär. Över inkomna besvär skall nämnden avgiva yttrande.

Över — — — civildepartementet.

29 §.

Ansökning rörande pension skall ingivas till pensionsnämndens ordförande i det pensionsdistrikt, där sökanden senast blivit mantalskriven.

Ansökningen skall avfattas enligt fastställt formulär och skall vid densamma fogas prästbevis likaledes enligt fastställt formulär.

30 §.

Har någon på grund av varaktig oförmåga till arbete gjort ansökning om pension, skall pensionsnämnden pröva de i ansökningen lämnade upplysningar och åberopade handlingar samt på grund av denna prövning och kända förhållanden besluta, huruvida sökanden äger rätt till pension, ävensom, där ansökningen avser jämväl pensionstillägg, bestämma storleken av den årsinkomst, som skall läggas till grund för beräkning av pensionstilläggs belopp.

Sedan den i 28 § första stycket stadgade besvärstid gått till ända, skall beslutet i ärendet jämte tillhörande handlingar ävensom, därest besvär anförts över beslutet, nämndens yttrande över besvären av ordföranden snarast möjligt insändas till pensionsstyrelsen.

Söker någon, utan att till stöd därför åberopa varaktig oförmåga till arbete, endast pension på grund av erlagda avgifter enligt 6 eller 34 §, skall pensionsnämndens ordförande ofördröjligen översända ansökningen med tillhörande handlingar till pensionsstyrelsen.

Där — — — utfärdas.

Finnes pensionsnämnds beslut strida mot denna lag, äger pensionsstyrelsen, där ej på grund av anförda besvär rättelse kan ske, att återförvisa ärendet till förnyad prövning, dock att, där fel uppenbarligen blivit begånget vid bestämmandet av storleken av sökandens årsinkomst enligt 7 § samt detta fel antingen uppkommit allenast genom felräkning eller ock icke överstiger ett belopp av 50 kronor, pensionsstyrelsen må, efter vederbörandes hörande, utan återförvisning verkställa nödig rättelse.

Vad om ansökning rörande pension samt om handläggning av sådant ärende stadgats gäller i tillämpliga delar, där ej annorledes i denna lag föreskrives, jämväl om ärende rörande ökning, minskning eller indragning av pension. Innan pensionsnämnd fattar beslut i ärende rörande minskning eller indragning av pension, skall nämnden lämna pensionstagaren tillfälle att yttra sig.

31 §.

Pension — — — förvärvats.

Lag — — — pension.

Finnes grundad anledning antaga, att pension bör minskas eller indragas, äger pensionsstyrelsen, innan beslut därom i vederbörlig ordning fattats, förordna i förra fallet, att pensionen tillsvidare skall utgå

med det minskade belopp, vartill förhållandena må föranleda, och i senare fallet, att pensionen tillsvidare icke skall utbetalas.

32 §.

Angående sättet och tiden för utbetalning av pension förordnas av Konungen.

Pensionsbelopp, som ej lyftats före utgången av året näst efter det, under vilket beloppet förfallit till betalning, vare förverkat.

På därom gjord framställning må pensionsstyrelsen till den, som på grund av bestämmelsen i 30 § fjärde stycket icke äger uppbära pension, återbetala av honom inom tid, som föreskrives i 14 och 15 §§, erlagda pensionsavgifter, dock icke om han försummat att erlagga honom påförd avgift och det årliga pensionsbeloppet på grund därav ej uppgår till sex kronor, och ej heller förrän han uppnått en ålder av sextiosju år.

33 §.

Den, som efter fyllda femton år bliver till arbete varaktigt oförmögen, men för vilken avgifter till erhållande av pension icke blivit erlagda, ävensom den, vilken vid nämnda ålder redan är varaktigt arbetsoförmögen, äger erhålla understöd under villkor och med belopp, som angående pensionstillägg är i 6 § stadgat.

Änkling, änka, ogift kvinna eller äkta makar, som äro till arbete varaktigt oförmögna, men icke berättigade till pension, och vilka hava att försörja barn eller adoptivbarn under femton år, äga erhålla understöd för sådant barn under villkor och med belopp, som i 6 § är stadgat angående pensionstillägg för barn.

Beträffande understöd, varom ovan sägs, gäller även i övrigt i tillämpliga delar vad i denna lag är föreskrivet om pensionstillägg och om kostnaden för dess bestridande samt om ansökning rörande pension och om pensions utbetalande.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1919, dock att vad i 8, 29, 30 och 31 §§ stadgas skall äga tillämpning från och med dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

Bilaga B.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring.

Härigenom förordnas, att 3 § i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring skall erhålla följande ändrade lydelse:

3 §.

1 mom. För den, som före utgången av år 1918, i enlighet med vad nedan sägs, förvärvat rätt till sådant pensionstillägg, som omförmäles i 6 § andra stycket i lagen om allmän pensionsförsäkring, eller till understöd, varom stadgas i 33 § första stycket samma lag, eller till ökning därav, bestämmes, med den begränsning, som omförmäles i 2 mom. av denna paragraf, beloppet av pensionstillägg, understöd och ökning till följande procent av i 3 mom. här nedan stadgat belopp, nämligen

för den, som under år 1914 förvärvat sådan rätt, till 50 procent
» » » » » 1915 » » » » 60 »
» » » » » 1916 » » » » 70 »
» » » » » 1917 » » » » 80 »
» » » » » 1918 » » » » 90 »

Huruvida i fall, som i detta moment avses, rätt till pensionstillägg eller understöd förvärvats, bedömes enligt bestämmelserna i lagen om allmän pensionsförsäkring, i fråga om kvinna dock med den ändring, att inkomstgränsen för sådan rätt utgör 280 kronor.

Inträder för någon, som i detta moment avses, rätt till ökning av pensionstillägg eller understöd efter utgången av år 1918, skall ökningen utgå i enlighet med bestämmelserna i 3 mom. här nedan.

2 mom. För den, vilken vid 1914 års ingång fyllt sextiosju år, så ock för den, vilken vid nämnda tidpunkt fyllt femton men icke sextiosju år och redan då var till arbete varaktigt oförmögen samt år 1913

under sammanlagt mer än fyra månader åtnjutit full försörjning antingen av enskilda personer eller ock delvis av enskilda och delvis av fattigvården eller välgörenhetsinrättningar, bestämmes beloppet av sådant understöd, som omförmäles i 33 § första stycket i lagen om allmän pensionsförsäkring, eller ökning därav till 50 procent av i 3 mom. här nedan stadgat belopp.

För personer, tillhörande någon av de i detta moment angivna grupper, gälla med avseende å rätten till dylikt understöd bestämmelserna i nyssnämnda lag, i fråga om kvinna dock med den ändring, att inkomstgränsen för sådan rätt utgör 280 kronor.

3 mom. För den, som tillhör någon av de i 1 och 2 mom. här ovan angivna grupper, utgör grundbeloppet av pensionstillägg, som omförmäles i 6 § andra stycket i lagen om allmän pensionsförsäkring, eller understöd, varom stadgas i 33 § första stycket samma lag, för man 150 och för kvinna 140 kronor med avdrag, där årsinkomsten överstiger 50 kronor, av halva årsinkomsten, dock att, om årsinkomsten uppgår till 50 men icke till 100 kronor, avdrag skall ske allenast med det belopp, varmed årsinkomsten överstiger 50 kronor.

Sker minskning i den inkomst, efter vilken pensionstillägget eller understödet blivit bestämt, må tillägget eller understödet i enlighet därmed ökas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1919.

Bilaga C.

Till KONUNGEN.

När nu gällande lag om allmän pensionsförsäkring antogs av 1913 års riksdag, utgick man säkerligen ganska allmänt från den förutsättningen, att de bestämmelser, som i lagen fastställdes, endast voro avsedda att bilda en första grundval för den svenska pensionsförsäkringen. Den praktiska erfarenheten skulle sedermera steg för steg visa vägen till de ändringar och kompletteringar, som kunde anses påkallade.

Pensionsstyrelsens befattning med pensionsförsäkringslagens praktiska tillämpning lämnade ganska snart anvisning på en del lagändringar, som syntes önskvärda. Styrelsen har dock ansett sig böra i allmänhet avvakta någon längre tids erfarenhet, innan förslag till några mera genomgripande reformer framlades. Under de gångna åren har styrelsen sålunda inskränkt sig till att föreslå endast sådana ändringar, vilkas genomförande av praktiska skäl icke utan avsevärda olägenheter kunnat framskjutas. Av sådan natur var den redan år 1915 genomförda utvidgningen av övergångsbestämmelserna, varigenom ett mycket stort antal förut uteslutna, huvudsakligen äldre personer gjordes delaktiga i försäkringen. Av samma skäl har en omläggning av den frivilliga försäkringen numera kommit till stånd. En del mindre väsentliga lagändringar, vilka haft betydelse för handläggningen av de löpande pensionsärendena m. m., hava dessutom vid olika tillfällen blivit genomförda.

Pensionsstyrelsen anser emellertid tidpunkten nu vara inne att upptaga till behandling frågan om vissa mera genomgripande ändringar i pensionsförsäkringslagen, vilka enligt styrelsens förmenande äro behöfliga, om verksamheten skall kunna fylla sin uppgift att i önskvärd utsträckning understödja dem av landets invånare, som till följd av arbetskraftens nedsättning eller förlust icke vidare själva kunna förskaffa sig sin nödtorftiga försörjning.

Enligt styrelsens uppfattning torde dessa ändringar dock icke kunna genomföras på en gång. Vissa av dem skulle nämligen komma att ställa så stora ekonomiska krav såväl på det allmänna som på de enskilda samhällsmedlemmarna, att man endast kan tänka sig att gå fram så småningom. Det är emellertid angeläget, att man icke längre än oundgängligen nödvändigt uppskjuter fastställandet av principerna och planen för dessa ändringar och genomförandet av desamma. Ett sådant uppskov skulle komma att medföra avsevärda olägenheter för framtiden. En väsentlig del av de förmåner, som pensionsförsäkringen avser att lämna, åstadkommes nämligen i regel som ett resultat av inbetalningar, fördelade på en lång följd av år. Vill man sträva mot målet att inom en icke alltför avlägsen framtid få pensionsförsäkringsverksamheten i stånd att på ett effektivt sätt fylla sin uppgift i samhället, måste man se till, att de ekonomiska faktorer, som äro nödvändiga

härför, så snart som möjligt skapas. Varje uppskov härmed kommer att menligt inverka på de framtida pensionernas storlek.

Ehuru pensionsstyrelsen icke är beredd att nu framlägga ett i alla detaljer utarbetat reformförslag, vill styrelsen här lämna en redogörelse för de ändringar, vilka enligt styrelsens förmenande borde under den närmaste framtiden kunna genomföras. För de frågor, vilkas slutliga behandling av en eller annan anledning anses böra något anstå, angivas endast de stora linjerna i de förslag, som sedermera torde komma att avlämnas. För sammanhangets skull beröras jämväl en del mera avlägset liggande reformer, vilka enligt styrelsens mening förr eller senare måste genomföras, men för vilka man ännu icke ansett sig kunna anvisa en tillfredsställande lösning.

Detta program kan naturligtvis icke anses innebära en slutgiltig lösning av frågan om den svenska pensionsförsäkringen. Någon sådan torde över huvud taget aldrig kunna ernås. De behov, vilka pensionsförsäkringen har att tillgodose, äro nämligen på det intimaste sätt anslutna till levnadsförhållandena och sålunda underkastade samma förändringar, som dessa, tid efter annan undergå. Och det är ett livsvillkor för en pensionsförsäkringsverksamhet, som skall kunna fylla sin samhällsuppgift, att icke stelna i vissa former, vilka visserligen vid tidpunkten för deras fastställande kunnat anses lämpliga, men under ett senare tidsskede icke stå i överensstämmelse med de förändrade levnadsvillkor, som då råda.

I. Allmänna synpunkter.

A. Pensionernas uppgift.

Styrelsen erinrar om, att man vid fastställandet av de nuvarande lagbestämmelserna för pensionsförsäkringsverksamheten utgick från den förutsättningen, att den pension, som försäkringen skulle lämna, i allmänhet skulle vara tillräcklig att jämte pensionstagarens övriga inkomster bereda honom försörjning utan anlitande av fattigvård eller hjälp från enskilda.

De härför erforderliga kostnaderna skulle bestridas genom dels av de försäkrade inbetalda pensionsavgifter (avgiftspensioner) och dels bidrag från det allmänna (pensionstillägg och understöd). Försäkringens uppgift att bereda pensionstagarna en självständig försörjning kunde emellertid icke förväntas bli förverkligad, förrän verksamheten nått sin fulla utveckling d. v. s. efter förloppet av 40 à 50 år. Detta förhållande vore beroende på flera omständigheter. Avgiftspensionerna kunde icke bliva av någon större betydelse, förrän lagen ägt bestånd så länge, att de pensionsavgifter, som varje försäkrad haft att inbetala, hunnit upp till någon mera avsevärd summa. Pensionstilläggen och understöden skulle först sedan lagen ägt bestånd en viss tid komma upp till normalt belopp.

Ålderdomsförsäkringskommittén anför i sin motivering, att pensionerna skulle, sedan försäkringen någon tid varit i verksamhet, i flertalet fall bliva tillräckliga för att förebygga, att vederbörande skulle behöva anlita fattigvården. Och för dem, som ville hava sitt uppehälle hos anhöriga, torde pensionen i allmänhet räcka till för att pensionstagaren ej skulle bliva en börda för dessa. När försäkringens verksamhet började närma sig sin fulla utveckling, skulle pensionsbeloppen bliva av ännu större betydelse. Under försäkringens första tid skulle pensionerna dock endast räcka till för landsbygdens förhållanden.

För att, särskilt under övergångstiden, möjliggöra för pensionstagare på orter med höga levnadskostnader att undgå tvånget att anlita offentlig eller enskild fattighjälps föreslog ålderdomsförsäkringskommittén, att vederbörande kommun skulle under vissa förbehåll vara berättigad att lämna pensionstagare tillskott till pensionen, vilket icke skulle anses som fattigvård. Detta förslag vann till sitt syfte gillande av 1913 års riksdag, men ansågs böra erhålla sin lösning på annat sätt än genom bestämmelser i pensionsförsäkringslagen. Pensionsstyrelsen har sedermera i skrivelse den 24 januari 1917 gjort framställning till Kungl. Maj:t om en särskild lag angående kommunala pensionstillskott och sjukvårdsbidrag utan fattigvårds karaktär.

För närvarande uppbära omkring 225,000 personer pensionstillägg eller understöd från försäkringen. För större delen av dessa personer utgör högsta beloppet 75 kronor för man och 70 kronor för kvinna. Endast för det jämförelsevis ringa antal, som under åren 1915, 1916 och 1917 blivit invalider, kan ett högre belopp utgå, nämligen högst resp. 90, 105 och 120 kronor för man och resp. 84, 98 och 112 kronor för kvinna. Beloppen äro emellertid ofta lägre, enär avdrag sker med hänsyn till den egna inkomsten. Medelbeloppet av pensions-tillägg och understöd är för närvarande omkring 60 kronor.

I vilken ringa omfattning de inbetalda avgifterna ännu lämna bidrag till pensionerna framgår däraf, att då år 1916 utbetalades i pensioner ett sammanlagt belopp av cirka 15,182,000 kronor, endast omkring 33,400 kronor härav utgjorde avgiftspensioner.

De förutsättningar angående levnadsförhållanden och levnadskostnader, från vilka man utgick vid pensionsförsäkringslagens antagande, hava sedermera blivit väsentligt rubbade. Någon bevisföring för att ådagalägga detta förhållande torde knappast vara behöfelig. Det torde vara nog att erinra om, att ålderdomsförsäkringskommittén till grundval för sina beräkningar lade följande kostnader för full årlig fattigförsörjning beträffande personer över 60 år.

	Landsbygden Kronor	Städerna Kronor
för gift par	265	439
» ej gift man	164	277
» ej gift kvinna	149	263

På grundval bland annat av dessa siffror fastställdes sedermera, att en årlig inkomst av 300 kronor för man och 280 kronor för kvinna skulle anses vara tillräcklig för en självständig försörjning och sålunda icke berättiga till något från allmänna medel utgående tillskott till avgiftspensionen. Det är visserligen sant, att de nuvarande, på mera tillfälliga förhållanden beroende oskäligt höga levnadskostnaderna varken böra eller kunna läggas till grund för bedömande av, i vad mån den förhöjning av existensminimum, som under de senare åren inträtt, kan bliva för framtiden bestående. Så mycket torde dock vara ostridigt, att ovan-nämnda siffror, på vilka den nuvarande försäkringen grundar sig, icke längre kunna anses användbara, om försäkringen skall kunna bibehålla den anslutning

till de framtida verkliga levnadskostnaderna, som man avsett och som är ofrånkomlig, om försäkringen skall kunna fylla sin uppgift. Men är så förhållandet, är det jämväl tydligt, att man icke längre än som är oundgängligen nödvändigt bör uppskjuta att vidtaga erforderliga ändringar i pensionsförsäkringslagen. Eljest kan det hända, att man en dag ställes inför den situationen, att pensionsförsäkringen och de behov, som denna är ämnad att tillgodose, hava förlorat allt praktiskt sammanhang med varandra. Att då med ett slag vidtaga en rättelse låter sig av ekonomiska skäl icke göra. En dylik måste vidtagas i så god tid, att den kan verka genom på en följd av år fördelade faktorer.

Om pensionsstyrelsen sålunda anser, att det är framsynt och riktigt att så snart som möjligt vidtaga erforderliga åtgärder för förhöjning av pensionerna, framställer sig naturligen det spörsmålet, vilka försörjningskostnader lämpligen böra läggas till grund för en sådan förhöjning. Styrelsen anser emellertid, att de nuvarande förhållandena näppeligen äro lämpliga för avgörandet av en sådan fråga, utan att detta bör framskjutas till en tidpunkt, då man äger bättre förutsättningar än nu att kunna bedöma storleken av det existensminimum, med vilket man för en längre tid framåt har att räkna. Denna omständighet bör dock icke vara något hinder för att redan nu vidtaga vissa åtgärder för höjning av pensionerna. Det torde nämligen kunna anses vara otvivelaktigt, att de förhöjningar, vilka det kan vara fråga om att på detta område under den närmaste framtiden genomföra komma att motsvara endast en del av den förhöjning, som i verkligheten kommer att visa sig behöfelig, om den nuvarande principiella grunden för pensionsbeloppens storlek och uppgift skall bibehållas.

Beträffande de åtgärder, som under den närmaste tiden enligt styrelsens mening böra vidtagas för förhöjning av pensionerna, torde det vara nödvändigt att taga i anspråk ökade bidrag från båda de håll, vilka skapa de nuvarande pensionerna, sålunda en förhöjning såväl av pensionsavgifterna som av pensionsstilläggen, och att dessutom vidtaga vissa andra åtgöranden, vilka kunna vara ägnade att befrämja försäkringens möjligheter till utveckling i den riktning, som man med densamma avsett.

B. Pensionsavgifterna och avgiftspensionerna.

För försäkringen i jämviktsläge beräknas de årligen utgående avgiftspensionerna uppgå till omkring 65 miljoner kronor och pensionstilläggen (understöden) till omkring 70 miljoner kronor. Av dessa siffror framgår, att det för de framtida pensionernas storlek är av största betydelse att erhålla en tillfredsställande ordning beträffande såväl pensionsavgifterna och avgiftspensionerna som pensionstilläggen.

Styrelsen erinrar om, att den pensionsavgift, som varje försäkrad har att inbetala, är beroende av hans inkomst och att befolkningen härför är indelad i vissa inkomstklasser, för vilka fasta pensionsavgifter äro fastställda. Inkomstklasserna, pensionsavgifterna och antalet personer i de olika klasserna vid 1915 års avgiftspåföring framgå av nedanstående tabell.

Inkomst- klass	Årsinkomst Kronor	Pensionsavgift Kronor	Antal perso- ner	Påfört avgiftsbelopp			Avgiftspension vid 67 år.	
				Grundavgift	Tilläggsavgift	Summa	Man	Kvinna
				Kronor	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor
I	Under 500	3	2 210 000	6 630 000	—	6 630 000	45	36
II	500—799	5	369 000	1 107 000	738 000	1 845 000	76	61
III	800—1 199	8	371 000	1 113 000	1 855 000	2 968 000	122	97
IV	1 200 och högre	13	302 000	906 000	3 020 000	3 926 000	198	159
Summa			3 252 000	9 756 000	5 613 000	15 369 000		

Av tabellen framgår vidare den (nedåt avrundade) avgiftspension, vilken i de olika inkomstklasserna erhålles genom inbetalning årligen av samma pensionsavgift under hela försäkringstiden, d. v. s. från 16—66 års ålder. Styrelsen erinrar jämväl om, att man för att främja en ordentlig inbetalning av pensionsavgifter föreskrivit, att pensionstilläggen förhöjas med 0,08 procent för varje krona av i rätt tid fullt inbetalda dylika avgifter.

Styrelsen anser, att en *höjning av pensionsavgifterna* är en ofrånkomlig åtgärd för att ernå pensioner, som komma att stå i överensstämmelse med de framtida försörjningskostnaderna.

En sådan höjning måste emellertid genomföras successivt och med varsamhet, så att den icke verkar tryckande på de försäkrade och därigenom försvårar pensionsförsäkringsverksamhetens genomförande. Innan några mera avsevärda höjningar ifrågasättas, torde man för övrigt böra avvakta en stigande insikt hos allmänheten om pensionsavgifternas betydelse för de framtida pensionsförmånerna, så att dessa avgifter icke, såsom ännu ofta är fallet, jämföras med skatter. Höjningarna böra dessutom föregås eller åtföljas av åtgärder, som avse att underlätta inbetalningarna.

Det synes styrelsen vidare önskvärt att söka *för pensionsavgifterna uppnå en mjukare anpassning efter inkomsten* än vad nu är fallet. Den nuvarande uppdelningen i inkomstklasser synes icke vara lämplig, enär densamma medför vissa ojämnheter. För personer med en årsinkomst av 300—1,200 kronor utgör pensionsavgiften för ogift man eller kvinna 0,60—1,08 procent av inkomsten och för makar 0,92—2 procent av deras sammanlagda inkomst. För personer med högre inkomst är pensionsavgiften i förhållande till inkomsten betydligt lägre än för de mindre inkomsttagarna. Man synes kunna uppnå en mera tillfredsställande ordning genom att antingen låta pensionsavgiften utgå med en viss procent av den till hela hundratals kronor avrundade inkomsten eller införa ett större antal inkomstklasser.

Det skulle enligt styrelsens förmenande både vara rättvist och medföra stora fördelar att genomföra *en höjning av den inkomstgräns, för vilken den högsta pensionsavgiften utgår*. Den nuvarande inkomstgränsen, 1,200 kronor, måste anses låg redan efter de förhållanden, som voro rådande vid lagens genomförande. Ge-

nom den nedgång i penningvärdet, som under de senaste åren ägt rum, framstår denna gräns som än mera oegentlig. En höjning av berörda inkomstgräns skulle uppenbarligen medföra en välbehörlig förhöjning av avgiftspensionerna för stora befolkningsgrupper och borde icke heller kunna anses verka betungande. Den, som har en inkomst av 1,200 kronor om året, betalar nu samma pensionsavgift som den, vilken har 2,000 kronors inkomst. Den senare borde dock i allmänhet kunna erlägga en högre pensionsavgift än den förra.

En *omläggning av grunderna för de gifta kvinnornas pensionsavgifter* är likaledes i hög grad påkallad. Enligt nuvarande bestämmelser tillhöra samtliga hustrur, som ej taxerats för egen inkomst av 500 kronor eller mera, den lägsta inkomstklassen. Deras avgiftspensioner bliva på grund härav helt obetydliga. Detta har ansetts orättvist och olämpligt samt givit anledning till mycket klander. En utbredd mening torde vara, att hustruns inkomst borde vid påföring av pensionsavgift beräknas till omkring hälften av makarnas inkomst. Om man än icke skulle anse lämpligt att sträcka sig så långt, torde dock en viss del av mannens inkomst böra beräknas för hustrun. Dessutom torde böra vidtagas en del andra åtgärder i syfte, bland annat, att pensionsavgift, som skall erläggas för gift kvinna, må bliva ungefär lika stor som mannens pensionsavgift.

En *omläggning av förut omnämnda bidrag från det allmänna* med 0,08 procent av pensionstillägget för varje krona av erlagda pensionsavgifter bör enligt styrelsens förmenande äga rum. De grunder, efter vilka bidraget nu utgår, synas icke i tillräcklig grad främja det ändamål, som man därmed avsett. Under övervägande bör tagas, om ej statsbidraget bör användas såväl till att förbättra avgiftspensionerna för hustrurna, särskilt dem, vilkas män tillhöra de lägsta inkomstklasserna, som ock till att bringa lättnad för de lägsta inkomsttagarna att erlägga erforderliga pensionsavgifter, allt med iakttagande av sådana riktlinjer, som äro ägnade att premiera en ordentlig inbetalning av pensionsavgifterna.

Styrelsen anser sig dessutom böra föreslå en *ändring i beräkningsmetoden för avgiftspensionerna* i sådan riktning, att en del av pensionsavgiften, för vilken en mera konstant inbetalning kan påräknas, betraktas som årsavgift för en viss pension, utgående med samma belopp, när helst rätt till pension inträder. Detta grundbelopp skulle sedermera årligen ökas med avkastningen av den återstående delen av de inbetalda pensionsavgifterna, betraktade som engångsavgifter. För ett dylikt system torde böra komma till användning ett försäkringstekniskt beräkningssätt med hänsyn tagen till den ålder, vid vilken varje avgift erlägges. Detsamma står naturligtvis i enkelhet tillbaka för den nuvarande beräkningsmetoden, men erbjuder i ersättning härför så stora fördelar både för de försäkrade och för försäkringen i dess helhet, att styrelsen icke tvekar att förorda detsamma. Dessa fördelar äro i huvudsak följande: avsevärt högre invaliditetspensioner än de nuvarande, ett mera rättvist tillgodogörande av de inbetalda pensionsavgifterna åt de försäkrade, större möjligheter att kunna genomföra erforderliga successiva förändringar i pensionsavgifterna samt större säkerhet i fondberäkningar och andra försäkringstekniska beräkningar. Alla dessa omständigheter äro var för sig av sådan betydelse för försäkringens gynnsamma utveckling, att de enligt styrelsens åsikt mer än väl uppväga de olägenheter, som beträffande en sådan ordning kunna påvisas.

Styrelsens program för ändringar beträffande pensionsavgifterna och avgiftspensionerna är sålunda i huvudsak följande:

1:o) *En varsamt och successivt genomförd förhöjning av pensionsavgifterna i*

samband med en mjukare anpassning efter inkomsten och en höjning av inkomstgränsen för den högsta pensionsavgiften.

2:o) *En mera tillfredsställande anordning beträffande de gifta kvinnornas pensionsavgifter och avgiftspensioner.*

3:o) *En omläggning av bidraget från det allmänna i syfte att därmed dels tillgodose under 2:o omnämnda ändamål och dels bringa lättnad för och uppmuntra de lägsta inkomsttagarna att ordentligt inbetala sina pensionsavgifter.*

4:o) *En omläggning av beräkningssättet för avgiftspensionerna i syfte att uppnå högre invaliditetspensioner och vissa andra för de försäkrade och för försäkringens utveckling viktiga fördelar.*

Styrelsen avser att längre fram inkomma med närmare utredningar och förslag till dessa ändringar.

C. Pensionstilläggen.

För att erhålla nödig överensstämmelse mellan pensionsbeloppen och de verkliga försörjningskostnaderna, torde det vara nödvändigt att jämväl genomföra en *förhöjning av pensionstilläggens grundbelopp*, 150 kronor för man och 140 kronor för kvinna. Denna fråga synes dock icke nu böra upptagas till avgörande, utan bör därmed något anstå, så att man må kunna erhålla en bättre överblick över den framtida försörjningsfrågan. Det torde även vara önskligt att, innan denna ändring genomföres, få närmare utrett, i vilken mån de ökade bidrag till försäkringen från det allmännas sida, som skulle kunna påräknas, böra användas till förstärkning av mindre bemedlades avgiftspensioner. Då nämligen erhållande av pensionstillägg erfordrar en omständlig undersökning angående sökandens ekonomiska förhållanden, vilken undersökning ur många synpunkter kan förefalla mindre tilltalande, vore det enligt styrelsens mening jämväl av detta skäl önskvärt, om man genom en lämpligare fördelning av det allmännas tillskott mellan pensionstilläggen och avgiftspensionerna, än vad nu är fallet, kunde öka avgiftspensionerna och därigenom förhindra, att det framtida behovet av ökade pensions tillägg komme att i mera avsevärd grad framträda.

Ett uppskov med frågan om höjning av pensionstilläggens grundbelopp synes icke medföra någon praktisk olägenhet. Man kan nämligen knappast tänka sig, att en dylik reform skulle, om den nu genomfördes, kunna erhålla retroaktiv tillämpning. Detta skulle medföra icke blott ett nästan oöverkomligt arbete för pensionsnämnderna, utan även så stora kostnader för det allmänna, att det under nuvarande förhållanden icke torde kunna ifrågasättas. Ett omedelbart avgörande av denna fråga skulle sålunda av angivna skäl icke kunna få någon betydelse för de nuvarande pensionstagarna. Vad åter beträffar de under de närmaste åren nytillträdande pensionstagarna, synes det ligga närmast till hands, att, innan frågan om en höjning av pensionstilläggens nuvarande grundbelopp upptages till behandling, en förkortning av övergångstiden först kommer till stånd. Denna skall enligt nuvarande bestämmelser icke utgå förrän med år 1929. Styrelsen anser sig därför böra närvarande inskränka sig till att i fråga om höjning av pensionstilläggen föreslå, att de nu gällande *övergångsbestämmelserna för pensions tilläggen ändras*, så att desamma komma att utgå med fulla belopp för de personer, för vilka rätt till pension inträder fr. o. m. år 1919.

Då styrelsen sålunda av ovan anförda skäl ansett sig icke kunna beträffande en förhöjning av pensionstilläggen taga hänsyn till de nu utgående pensionerna, betyder detta emellertid icke, att styrelsen ej haft under övervägande, huruvida icke något borde åtgöras till förbättring av de nuvarande pensionstagarnas ställning. Flera förslag med sådant syfte hava varit under övervägande, bland annat den åtgärd, som vid första påseende synes ligga närmast till hands, nämligen att föreslå, att de nuvarande pensionstagarna skulle — i överensstämmelse med vad som tillämpats beträffande vissa andra, som uppbära från allmänna medel utgående mindre pensioner — tillerkännas ett dyrtidstillägg till de nuvarande pensionerna. En sådan åtgärd skulle otvivelaktigt vara i hög grad önskvärd. Styrelsen vill erinra, att av de pensioner och understöd, som beviljats intill 1917 års utgång, icke mindre än omkring åtta niondelar beräknats efter endast 50 procent av normalt belopp. Alla övriga utgå ock med reducerade belopp. Dessa pensioner och understöd hava redan från början ansetts ganska obetydliga och det är utan vidare klart, att de än ytterligare sjunkit i värde till följd av penningvärdets fall och numera icke närmelsevis motsvara den hjälp, de avsett att lämna. Följden härav torde säkerligen bliva, att personer, som med dessa små understödsbelopp eljest kunnat hålla sig fria från fattigvården, i allt större utsträckning tvingas att vända sig dit med begäran om hjälp.

Under sådana omständigheter är det tydligen väl av behovet påkallat och därtill ganska befogat, att åtgärder från det allmännas sida i största möjliga omfattning vidtagas för att motverka dyrtidens tryck även för de nuvarande pensionstagarna. Men skall på detta sätt en verklig hjälp åstadkommas, måste dylika dyrtidstillägg komma att medföra mycket avsevärda kostnader. Det hela utlöser sig sålunda till en kostnadsfråga och då pensionsstyrelsen saknar förutsättningar att bedöma, huruvida erforderligt belopp skulle kunna disponeras för ändamålet, har styrelsen ansett sig icke i detta sammanhang böra göra någon framställning i saken. Och detta så mycket mindre, som en dylik fråga kan ordnas utan ändring i lagen.

Däremot finner sig pensionsstyrelsen nu böra hemställa, att — i huvudsaklig överensstämmelse med de linjer, som av Kungl. Maj:t framlades för 1913 års riksdag — *en höjning genomföres av pensionstilläggen till invalida änklingar, änkor, ogifta kvinnor och äkta makar, som hava ett eller flera minderåriga barn att försörja*. En sådan reform fyller enligt styrelsens förmenade ett trängande behov av hjälp åt många av de pensionstagare, såväl nuvarande som blivande, vilkas understöd från pensionsförsäkringen icke står i rimligt förhållande till deras behov. Och den innefattar samtidigt en viktig komplettering av pensionsförsäkringslagen, en komplettering, som ju förr desto hellre synes böra komma till stånd.

Styrelsen vill även framhålla önskvärdheten av, att styrelsens i skrivelse till Kungl. Maj:t den 24 januari 1917 framställda förslag angående *kommunala pensionstillskott utan fattigvårds karaktär* snarast möjligt upptagas till behandling och genomförande. En sådan åtgärd skulle vara av den största betydelse både för de nuvarande pensionstagarna och för pensionsförsäkringsverksamhetens hela utveckling. Utan att en reform i sådan riktning genomföres, finnes det enligt styrelsens förmenande över huvud taget ingen möjlighet att såväl under övergångstiden som framdeles kunna bereda pensionstagare, särskilt på orter med dyra levnadskostnader, den från fattigvården fristående ställning, som pensionsförsäkringen åsyftar. Styrelsen har i nyssnämnda skrivelse så utförligt utvecklat nödvändigheten av sådana åtgärder, att det icke torde vara behövt att här

närmare ingå därpå. Styrelsen vill blott konstatera, att den erfarenhet, som under det gångna året ytterligare vunnits på detta område, styrkt den uppfattning, som i skrivelsen uttalades, nämligen att gränsen mellan pensionsförsäkring och fattigvård under nuvarande förhållanden lätteligen plånas ut och att de principer, som lagts till grund för den svenska pensionsförsäkringen, icke kunna fullföljas, såvida icke tillfredsställande ordning för dessa förhållanden kommer till stånd.

Styrelsen har slutligen ansett sig böra föreslå en mindre ändring inom ramen av de nuvarande pensionstilläggen, vilken ändring avser *mera rationella beräkningsgrunder för pensionstillägg vid inkomst över 50 kronor*. Behovet av en ändring i detta avseende påvisades redan vid 1913 års riksdag och har ytterligare fått uttryck i skrivelse från 1917 års riksdag.

Styrelsens program för de ändringar beträffande pensionstillägg och understöd, vilka under den närmaste framtiden borde genomföras, är sålunda, förutom en eventuell höjning av pensionstilläggets grundbelopp, följande:

1:o) *Sådan ändring av 3 § i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser, att pensionstillägg och understöd, till vilka rätt inträder fr. o. m. år 1919, skola, med vissa undantag, utgå med i pensionsförsäkringslagen stadgat normalbelopp, nämligen högst 150 kronor för man och 140 kronor för kvinna.*

Beträffande denna fråga hänvisas till under IV i denna skrivelse lämnad utredning. Förändringen skulle för år 1919 medföra en ökad kostnad för statsverket av cirka 86,000 kronor.

2:o) *Sådan ändring av 6 § pensionsförsäkringslagen, att för invalid änking, änka eller ogift kvinna, som har att försörja barn eller adoptivbarn under 15 år, pensionen, därest den egna inkomsten icke överstiger visst belopp, ökas med ett av inkomsten beroende belopp, högst 75 kronor för varje sådant barn. Enhanda rätt skulle även tillkomma pensionsberättigade äkta makar, som båda äro invalider.*

Beträffande denna bestämmelse, vilken är avsedd att träda i kraft fr. o. m. år 1919 och äga tillämpning även för sådana personer, vilka under de gångna åren blivit berättigade till pension eller understöd, hänvisas till i denna skrivelse under III intagen redogörelse. Den kostnad, som en dylik lagändring skulle medföra för staten, har beräknats för år 1919 till omkring 1,166,000 kronor.

3:o) *Ändring i utjämnande syfte av den i 6 § pensionsförsäkringslagen förekommande bestämmelsen, att, därest vid pensionstilläggets beräkning pensionstagarens egen årsinkomst uppgår till 50 men icke till 100 kronor, avdrag skall ske med det belopp, varmed årsinkomsten överstiger 50 kronor.*

Beträffande detta förslag, vilket är avsett att med vissa undantag tillämpas för beräkning av de pensionstillägg, till vilka rätt inträder fr. o. m. år 1919, hänvisas till under II i denna skrivelse intagen redogörelse. Kostnaden för staten för denna ändring beräknas för år 1919 uppgå till omkring 69,000 kronor.

D. Påföring och uppbörd av pensionsavgifter.

Det är tydligen av stor vikt för försäkringen och för de framtida avgiftspensionernas storlek, att *de avgiftspliktiga påföras de pensionsavgifter, som lagligen böra åligga dem*. Avgiftspåföringen handhaves jämlikt bestämmelserna i 14 § pensionsförsäkringslagen av taxeringsmyndigheterna, vilka äga fatta beslut såväl an-

gående undantagande från avgiftsplikt som ock angående den pensionsavgift, som skall erläggas av varje avgiftspliktig person.

Erfarenheten har givit vid handen, att de nuvarande förhållandena på detta område icke kunna anses tillfredsställande. I mycket stor utsträckning förekommer, att personer icke påföras den pensionsavgift, som motsvarar deras verkliga inkomst, utan en lägre avgift, något som naturligtvis utövar ett ofördelaktigt inflytande på storleken av deras avgiftspensioner. Detta missförhållande kan vara beroende på flera orsaker. Beträffande personer, vilkas avlöning helt eller delvis utgöres av naturaförmåner, såsom t. ex. tjänare, drängar, statare m. fl., tillämpas ofta av taxeringsmyndigheterna en orimligt låg uppskattningsgrund för värdet av naturaförmånerna. Härigenom uppstår ett anmärkningsvärt missförhållande mellan pensionsavgifterna för personer, vilka i själva verket hava lika stor inkomst. Så påföres exempelvis en industriarbetare, som har en kontant inkomst av 1,200 kronor om året, 13 kronor i pensionsavgift, under det att en tjänare, som i lön och naturaförmåner faktiskt har minst samma inkomst, påföres endast 3 kronor. De grunder, som tillämpas för inkomsttaxering av ägare och brukare av jordbruksfastigheter, giva även anledning till dylika missförhållanden. Många fastighetsägare, som med hänsyn till sin ekonomiska ställning borde tillhöra någon av de högre avgiftsklasserna, stanna ofta i den lägsta klassen, enär de påföras allenast fastighetsbevilling. Detsamma gäller personer, bosatta på orter, där det bevillningsfria avdraget utgör minst 500 kronor och där av sådan anledning många personer med 500 kronors inkomst eller mera ej särskilt taxeras, utan därför komma att tillhöra den lägsta avgiftsklassen. Det är ingalunda ovanligt, att ägare eller arrendator av jordbruksfastighet påföres lägre pensionsavgift än hos honom anställd person, som helt eller huvudsakligen uppbär kontanta avlöningsförmåner. Att dessa missförhållanden förekomma i stor utsträckning framgår med all tydlighet av tabellen å sid. 10*), enligt vilken av 3,252,000 personer, som för år 1915 påförts pensionsavgift, icke mindre än 2,210,000 påförts avgift för årsinkomst under 500 kronor. I detta tal ingå dock omkring 800,000 hustrur.

Styrelsen har haft under övervägande flera olika förslag avseende såväl att vinna en mera tillfredsställande avgiftspåföring som att förenkla det därmed förenade arbetet. Någon enklare anordning för uppgörande av de förteckningar, vilka skola ligga till grund för avgiftspåföringen, har styrelsen dock icke kunnat finna. Vad angår den brist på överensstämmelse, som visats råda mellan påförda pensionsavgifter och verkliga inkomster, härleder sig denna för de personer, som upptagas i taxeringslängderna över inkomstbevilling samt inkomst- och förmögenhetsskatt, från taxeringsmyndigheternas arbete. Och då man icke gärna kan tänka sig, att en persons inkomst skulle erhålla olika värdesättningar för beskattning och för påföring av pensionsavgift, torde härvidlag knappast annat återstå än att söka få till stånd en med de verkliga förhållandena mera överensstämmande inkomstsuppskattning från taxeringsnämndernas sida än vad nu är fallet. En förändring i sådan riktning torde måhända inom en icke alltför avlägsen framtid vara att förvänta. Beträffande åter det stora antal personer, som icke upptagas i ovannämnda taxeringslängder, torde vara lämpligt och nödvändigt att söka genomföra en ordning, som bättre än den nuvarande ansluter sig till de verkliga inkomstförhållandena.

Pensionsstyrelsen tillåter sig erinra därom, att styrelsen redan i underdånig skrivelse den 20 november 1914 inkommit med förslag till lösning av åtminstone

*) Sid. 38 i denna proposition.

vissa av dessa frågor samt att, sedan utlåtanden inhämtats från åtskilliga myndigheter över detta förslag, Kungl. Maj:t den 7 april 1915 lämnat pensionsstyrelsen tillfälle att yttra sig i anledning därav.

Vid övervägande av detta ärende har styrelsen haft åtskilliga förslag under omprövning, utan att ännu hava fattat slutlig ståndpunkt i ämnet. Så mycket synes emellertid vara klart, att *taxeringsmyndigheterna böra befrias från all befattning med påföring av pensionsavgifter*. Arbetet därmed synes ligga närmare pensionsnämndernas uppgift, därvid möjligen kunde tänkas, att själva uträkningen av avgifterna kunde utföras av häradsskrivarna på landet och motsvarande tjänstemän i städerna. För de personer, som upptagits i årets taxeringslängder över inkomstbeviljning samt inkomst- och förmögenhetsskatt, skulle däri fastställda inkomstsiffror i regel bibehållas. För övriga personer skulle däremot verkställas en skälighetsprövning av den inkomst, efter vilken pensionsavgift borde påföras.

Beträffande *uppbörden av pensionsavgifterna* erinrar styrelsen om, att den nuvarande lagstiftningen överläter även detta arbete till utom försäkringen stående myndigheter. Grundavgifterna, för vilka kommunerna äro ekonomiskt ansvariga, uppbäras och redovisas av dessa. I allmänhet har uppbörden av dessa avgifter ägt rum tillsammans med kommunalutskylderna. I en eller annan kommun har särskild uppbörd av pensionsavgifter förekommit. Tilläggsavgifterna uppbäras av kronouppbördsmyndigheterna i samband med kronoskatten.

Resultatet av denna anordning har, såsom man kunnat vänta, icke varit tillfredsställande. Då uppbördeu, såsom här i regel skett, sammanslagits med skattebetalningarna, var det nästan på förhand givet, att en viss överensstämmelse skulle bliva rådande mellan skatterestantierna och restantierna å pensionsavgifterna. Om dessa sistnämnda, såsom här och där varit fallet, blivit något flera, torde detta finna sin förklaring i den omständigheten, att restantierna å små belopp alltid äro större samt att här tillkommit ett avsevärt antal mindre inkomsttagare, vilka icke varit vana att vidkännas några nämnvärda utgifter till det allmänna.

Pensionsstyrelsen anser det sätt, på vilket uppbörden av pensionsavgifter anordnas, vara en för pensionsförsäkringsverksamhetens gynnsamma utveckling synnerligen viktig fråga. Sedan såsom en bärande princip i den svenska pensionsförsäkringen fastslagits, att den försäkrade är pliktig att genom egna inbetalningar bidra till åstadkommandet av sin framtida pension, bör man enligt styrelsens förmenande sörja för, att inbetalningen av dessa pensionsavgifter anordnas under sådana former, att avgiftsplikten fullgöres i så stor utsträckning som möjligt och att allmänheten bibringas förståelse för dessa inbetalningars betydelse och framtida värde. Nuvarande bestämmelser synas styrelsen knappast ägnade att befärja en utveckling i sådan riktning.

De ändringar, som styrelsen anser böra härutinnan genomföras, gå först och främst ut därpå, att *uppbörden av pensionsavgifterna fullständigt skiljes från uppbörden av skattemedlen*. Så länge så icke sker, torde det knappast vara möjligt att ur den allmänna meningen avlägsna den uppfattningen, att pensionsavgifterna äro likställda med skatter, en uppfattning, som torde vara en av de främsta anledningarna till det hittillsvarande stora antalet obetalda pensionsavgifter.

Att, såsom nu är fallet, uppbörden fördelas mellan olika myndigheter, anser styrelsen icke böra ifrågakomma. Styrelsen har haft under övervägande flera

olika förslag till lösning av frågan, vilken myndighet bör handhava uppbörden av pensionsavgifter. Bland dessa har styrelsen ansett sig för närvarande böra stanna vid förslaget, att *uppbörden av såväl grundavgifterna som tilläggsavgifterna överlämnas till kommunerna*. Det skulle sedermera bliva deras sak att inom ramen av vissa allmänna föreskrifter själva anordna uppbörden.

Som ett ytterligare led i strävandena att ernå en ordentlig avgiftsbetalning har styrelsen, såsom av dess underdåniga skrivelse den 22 november 1917 framgår, ansett sig böra föreslå, att *varje försäkrad person erhåller en försäkringsbok*, i vilken inbetalda pensionsavgifter införas och kvitteras. Detta skulle otvivelaktigt i mycket hög grad bidra till att för de försäkrade klarlägga, att de erlagda pensionsavgifterna närmast äro att betrakta som besparingar för att säkerställa deras framtid. I dessa försäkringsböcker kunna även införas de bidrag från staten, vilka enligt styrelsens under B uttalade mening skulle utgå till vissa försäkrade för att lämna ett tillskott till pensionsavgifterna och för att premiera ett punktligt fullgörande av avgiftsplikten.

Styrelsen har vidare till behandling upptagit frågan om *arbetsgivares ansvar för hos dem anställdas pensionsavgifter*.

18 § pensionsförsäkringslagen innehåller i sin nuvarande lydelse den bestämmelse, att arbetsgivare har rättighet men icke skyldighet att verkställa inbetalningar av pensionsavgift för hos honom anställd avgiftspliktig person. Beträffande denna bestämmelse, vilken icke återfinnes i ålderdomsförsäkringskommitténs förslag, utan tillkom under lagens behandling hos Kungl. Maj:t, anförde föredragande departementschefen bland annat, att ehuru han vid en försäkring av den art som den föreliggande icke kunde finna tillräckligt fog för upptagande av obligatoriska arbetsgivarbidrag till försäkringen, han emellertid kände sig tilltalad av ett av kommerskollegium väckt förslag att möjlighet borde öppnas för arbetsgivare att frivilligt ansvara för arbetstagares pensionsavgifter. Departementschefen hyste nämligen den uppfattningen, att arbetsgivarna i stor utsträckning skulle låta sig angeläget vara att genom ett dylikt frivilligt ansvar, vilket väl i flertalet fall skulle komma att utveckla sig till praxis, främja försäkringens framgång och stabilitet, som i så hög grad vore beroende av en ordentlig avgiftsbetalning.

Bestämmelsen i fråga har emellertid hittills icke visat sig vara av någon egentlig praktisk betydelse för avgiftsbetalningen, enär tillämpning av densamma endast rent undantagsvis förekommit. Behovet av mera effektiva föreskrifter på detta område har dock befunnits vara synnerligen trängande. En mycket stor del av hittills förekommande restantier gäller pensionsavgifter för huvudsakligen yngre lönarbetare, vilka utan svårighet skulle kunna erlägga sina pensionsavgifter, men försumma detta. Ett sådant missförhållande medför stora olägenheter för försäkringen och för kommunerna, vilkas ansvarsbörda för obetalda grundavgifter därigenom avsevärt ökas, samt icke minst för de avgiftspliktiga själva, vilka ofta framdeles torde få anledning att ångra, att de icke bättre förstått sig eget bästa. Ett vidgat upplysningsarbete på detta område torde emellertid icke hava så synnerligen stora utsikter att ändra dessa förhållanden vare sig beträffande arbetsgivarna eller de försumliga avgiftspliktiga.

Det är emellertid en mycket svårlost fråga att åstadkomma en för avhjälpan av dessa missförhållanden lämplig och på samma gång fullt effektiv ordning. Av olika sätt för lösning av denna fråga synes det i den tyska social-

försäkringen använda märkessystemet med dess mjuka anpassning efter avlönings-terminerna och synnerligen effektiva uppbördsresultat erbjuda betydliga fördelar både för de försäkrade och för pensionsförsäkringen. Införandet av ett dylikt system skulle likväl komma att medföra ett rätt avsevärt administrationsarbete för arbetsgivarna, uppbördsmyndigheterna och pensionsstyrelsen. Under sådana omständigheter har styrelsen icke ansett sig kunna, åtminstone för närvarande, förorda detsamma införande. Man borde i stället enligt styrelsens förmenande kunna tillsvidare åtnöja sig med en mindre omständlig anordning, även om denna icke från början bleve fullt effektiv. De praktiska erfarenheter, som tillämpningen av densamma skulle lämna, kunde sedermera bliva vägledande för bestämmelser, som vore mindre betungande i tillämpningen och bättre anpassade efter härvarande förhållanden, än om man skulle söka tillämpa ett märkessystem.

Enligt 18 § äro redan nu hos en arbetsgivare anställda avgiftspliktiga personer skyldiga att vidkännas avdrag å kontant avlöning för de avgifter, arbetsgivaren erlagt för den avgiftspliktige. Frågan rör sig sålunda i huvudsak om att finna en för arbetsgivarnas medverkan vid uppbörden effektiv form. Såsom redan nämnts har denna fråga visat sig synnerligen svårlöst, och styrelsen har ännu icke varit i tillfälle att bilda sig en bestämd uppfattning om bästa sättet för dess lösning.

De ändringar, som styrelsen finner önskliga beträffande påföring och uppbörd av pensionsavgifter, äro sålunda i huvudsak följande:

1:o) *Sådan ändring av 14, 15 och 16 §§ pensionsförsäkringslagen att arbetet med påföring av avgifter och vad därmed äger sammanhang överflyttas från taxeringsmyndigheterna till andra myndigheter.*

2:o) *Sådan ändring av 13, 14 och 15 §§ pensionsförsäkringslagen, att uppbörden av pensionsavgifterna verkställas av kommunerna.*

3:o) *Sådan ändring av 18 § pensionsförsäkringslagen, att arbetsgivares ansvar för erläggande av pensionsavgift för hos honom anställd, avgiftspliktig person erhåller ökad betydelse.*

Styrelsen ämnar framdeles till Kungl. Maj:ts inkomma med närmare utredning och förslag angående dessa frågor.

II. **Ändrat beräkningssätt för pensionstillägg vid inkomst över 50 kronor.**

I sitt förslag till lag om allmän pensionsförsäkring föreslog ålderdomsförsäkringskommittén i 6 §, att av allmänna medel ett tillägg till pensionen skulle utgå för pensionstagare, som vore till arbete varaktigt oförmögen och vilkens årsinkomst ej uppginge för man till 300 och för kvinna till 250 kronor. Enligt samma förslag skulle pensionstillägget för år räknat utgöra, i fråga om pensionstagare, som ej åtnjöte någon inkomst, för man 150 och för kvinna 125 kronor, och i fråga om pensionstagare, som åtnjöte inkomst, nämnda belopp med avdrag av halva årsinkomsten. För varje år, för vilket endera av de i 4 § föreslagna pensionsavgifter av 7 eller 12 kronor blivit erlagd, skulle vidare pensionstillägget höjas med $1\frac{1}{2}$ procent.

Kungl. Maj:ts proposition i ämnet till 1913 års riksdag överensstämde i denna del med kommitténs förslag med undantag därav, att i propositionen höj-

ningen av pensionstillägget bestämdes till 1 procent för varje år, för vilket endera av de i 4 § av Kungl. Maj:t föreslagna pensionsavgifter av 8 eller 13 kronor blivit erlagd.

Det särskilda utskott, till vilket ifrågavarande proposition hänvisats för behandling, hemställde i tre hänseenden om ändring av Kungl. Maj:ts nyssberörda förslag, nämligen dels att pensionstillägget för kvinna, som ej åtnjöte någon inkomst, skulle höjas till 140 kronor, dels att i stället för den föreslagna höjningen av pensionstillägg sådan höjning skulle äga rum med 0,08 procent för varje krona av till fullo erlagda pensionsavgifter, dels ock att en årsinkomst, ej överstigande 50 kronor, icke skulle medföra något avdrag å pensionstillägget samt att, om årsinkomsten uppginge till 50 men icke till 100 kronor, sådant avdrag skulle ske allenast med det belopp, varmed årsinkomsten överstege 50 kronor.

Sistberörda ändring föranleddes av en inom riksdagen väckt motion (nr 304 i A. k.), vari yrkades, bland annat, den ändring i Kungl. Maj:ts förslag, att vid bestämmande av den inkomst, vilken skulle ligga till grund för pensionstilläggets beräkning, inkomst under 100 kronor skulle räknas såsom obefintlig. Till stöd för detta yrkande framhölls, att en bland de allmänna invändningar, som framstälts mot det framlagda förslaget, avsåge det sakförhållandet, att varje inkomst, huru liten den än vore, skulle föranleda avdrag å pensionstillägget.

Utskottet ansåg sig av kostnadsskäl icke kunna förorda en så hög minimigräns som den i motionen föreslagna, utan stannade vid en minimigräns av 50 kronor samt hemställde om viss jämkning i storleken av de avdrag, som skulle göras vid årsinkomster mellan 50 och 100 kronor, på sätt här ovan närmare angivits. Genom en dylik bestämmelse, anförde utskottet, undviktes olägenheten av alltför stora differenser ifråga om inkomstagare, vilkas inkomster ligga nära minimigränsen, men på ömse sidor om densamma, och vinnes en mjukare anpassning till inkomstens belopp.

Vid ärendets behandling inom riksdagen anmärkte en talare beträffande den av utskottet föreslagna bestämmelsen om pensionstilläggs beräkning vid inkomst mellan 50 och 100 kronor, att denna bestämmelse kunde leda till det missförhållandet, att en ökning i pensionstagarens egen inkomst föranledde en minskning i pensionstillägget med större belopp än ökningen i inkomst, varigenom totalinkomsten sålunda bleve mindre, detta på grund av stadgandet i 6 § om pensionstilläggets höjning med 0,08 procent för varje krona av till fullo erlagd pensionsavgift. Denne talare föreslog därför en ändring av bestämmelsen till närmare överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag. I anledning härav anförde en annan talare, att berörda missförhållande icke komme att på minsta sätt synas förrän åtskilliga år framåt, och att det förefölle, som om den lämpligaste och bästa vägen att få denna sak utjämnad och rättad skulle vara, att man utginge från, att pensionsstyrelsen komme att hava sin uppmärksamhet fästad därpå och göra framställning till Kungl. Maj:t om lämplig jämkning av denna sak.

Riksdagen fattade sitt beslut i denna del i enlighet med utskottets hemställan.

Uti en vid 1917 års riksdag väckt motion (nr 8 i F. k.) föreslogs sådan ändring av 6 §, att vid pensionstilläggs beräkning avdrag ej skulle ske för inkomst upp till 100 kronor. Såsom skäl härför anförde motionären, bland annat, att de personer, som stannade under denna gräns, levde i så bekymmersamma förhållanden, att de mer än väl behövde tilläggspensionen oavkortad åtminstone under

övergångstiden, om de skulle kunna förskaffa sig det för livets uppehälle allra nödvändigaste. Genom en dylik ändring skulle man också i väsentlig grad bryta udden av en annars ofta framställd anmärkning, att pensionsförsäkringen icke uppmuntrade till sparsamhet. Därest förslaget i hela sin utsträckning icke skulle vinna riksdagens bifall, hemställde motionären, att åtminstone för dyrorter den föreslagna bestämmelsen bleve gällande.

Pensionsstyrelsen, som erhöll motionen till sig remitterad för yttrande, anförde i avgivet utlåtande den 20 mars 1917, bland annat, att ett bifall till motionen i oförändrat skick — vilket beräknats medföra en ökning i kostnaden för pensionstillägg och understöd med omkring 7,3 procent — ledde till en orättvisa för de personer, vilkas inkomster obetydligt överstege 100 kronor. En man med 100 kronors egen inkomst skulle nämligen erhålla ett oavkortat pensions-tillägg å 150 kronor (och således en sammanlagd inkomst av 250 kronor), under det att, om den egna inkomsten uppginge till exempelvis 102 kronor, pensions-tillägget skulle utgå allenast med 99 kronor (och den sammanlagda inkomsten således utgöra endast 201 kronor). Ett sådant missförhållande skulle enligt styrelsens mening tydligen tarva rättelse, som lättast kunde vinnas med användande av samma princip, som låge till grund för bestämmelsen i 6 § tredje stycket andra punkten. Men en dylik bestämmelse skulle uppenbarligen ytterligare öka utgifterna för pensionsförsäkringen.

Sammansatta stats- och lagutskottet, till vilket motionen hänskjutits till behandling, anförde i sitt utlåtande över densamma, bland annat, följande:

»Med hänsyn till att pensionstillägget, innan pensionsförsäkringen nått sin fulla utveckling — och särskilt under nu rådande krisförhållanden — uppenbart är otillräckligt för en än så torftig bärgning, synes det utskottet synnerligen önskvärt, att en förhöjning av det inkomstbelopp, som icke medför minskning i pensionens storlek, äger rum, något som ock, i likhet med vad motionären framhållit, torde i viss mån uppmuntra till sparsamhet.

Av pensionsstyrelsens yttrande framgår, att med ett bifall till motionens syfte erfordras bestämmelser för att utjämna de differenser, som skulle uppstå i fråga om pensionstilläggets storlek för personer med inkomster om något över 100 kronor. En närmare utredning kräves ock angående de utgifter och konsekvenser i övrigt, ett bifall till motionen skulle medföra.»

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t an-hålla, att Kungl. Maj:t täcktes verkställa utredning, huruvida sådan ändring av 6 § i lagen om allmän pensionsförsäkring kunde vidtagas, att inkomst till ett be-lopp av omkring 100 kronor icke måtte medföra minskning — åtminstone icke i samma utsträckning som med nu gällande bestämmelser — i beloppet av under-stöd eller pensionstillägg enligt nämnda lag, ävensom angående den ändring av tredje stycket andra punkten i sagda paragraf, som därav kunde betingas, samt därefter för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föran-leda.

Riksdagen fattade beslut i enlighet med utskottets hemställan (riksdagens skrivelse n:r 272).

Genom nådigt brev den 29 juni 1917 har Kungl. Maj:t anbefallt pensions-styrelsen att verkställa den i riksdagens skrivelse begärda utredningen samt där-efter till Kungl. Maj:t inkomma med förslag i ämnet.

Såsom pensionsstyrelsen i sitt utlåtande den 20 mars 1917 framhållit, skulle ett bifall till sist omnämnda motion kommit att leda, förutom till betydliga

kostnader för det allmänna, jämväl till uppenbara missförhållanden. Skall pensionstillägg (frånsett dess förhöjning på grund av erlagda pensionsavgifter) eller understöd vid inkomst intill 100 kronor vara för man 150 och för kvinna 140 kronor, måste, för att undvika dylika missförhållanden, pensionstillägget (understödet) vid inkomst över 100 kronor sättas högre eller med andra ord avdraget göras mindre än enligt nu gällande bestämmelser. Om inkomstgränsen 300 kronor för man för rätt till pensionstillägg bibehålles, bör sålunda vid en ökning av inkomsten från 100 till 300 kronor pensionstillägget eller understödet så småningom sjunka från 150 kronor till 0, d. v. s. vid en ökning av inkomsten utöver 100 kronor med 200 kronor skulle pensionstillägget sjunka med $\frac{3}{4}$ av 200 kronor. Enklast skulle då vara att för mellanliggande inkomster bestämma regeln sålunda, att pensionstillägget utgör 150 kronor med avdrag av $\frac{3}{4}$ av det belopp, varmed inkomsten överskjuter 100 kronor.

En sådan bestämmelse skulle dock medföra en betydande kostnadsökning för pensionstillägg och understöd, enligt beräkning med omkring 15,9 procent. Dessutom skulle en dylik bestämmelse medföra en liknande oegentlighet som den ovan framhållna enligt nu gällande lag. Förutom att redan det avdrag, $\frac{3}{4}$ av årsinkomsten, vilket vid uträkning av understöd skulle äga rum, synes vara väl högt, skulle nämligen för pensionstillägg, om det nu gällande stadgandet om förhöjning enligt 6 § fjärde stycket bibehölles oförändrat, avdraget från det mot inkomst å högst 100 kronor svarande pensionstillägget bliva vid fullt erlagda pensionsavgifter

å 100 kr.....	81	% av inkomsten	utöver 100 kr.,
» 200 »	87	» »	» 100 »
» 300 »	93	» »	» 100 »
» 400 »	99	» »	» 100 »
» 500 »	105	» »	» 100 »
» 600 »	111	» »	» 100 »
» 663 »	114,78	» »	» 100 »

Då pensionsavgifter till belopp av 417 kronor eller mer erlagts, skulle sålunda vid en ökning av den egna inkomsten pensionstillägget minskas med mer än inkomstökningen.

En utsträckning av inkomstgränsen för det avdragsfria pensionstillägget, t. ex. till 100 kronor, verkar sålunda därhän, att avdraget då i stället blir desto större vid inkomster utöver den höjda inkomstgränsen. För att motverka detta skulle man nödgas även framflytta inkomstgränsen för rätt till pensionstillägg, t. ex. för man till 350 eller 400 kronors årsinkomst. En sådan ändring skulle ytterligare betydligt öka kostnaden för pensionstillägg och understöd.

Av det anförda torde framgå, att sådan ändring av 6 §, att inkomst till belopp av omkring 100 kronor icke skulle medföra minskning i beloppet av understöd eller pensionstillägg, icke är lämplig.

Däremot synes det icke böra möta några egentliga svårigheter att genom en ändring av 6 § vinna det av riksdagen framhållna önskemålet, att inkomst till belopp av omkring 100 kronor icke i samma utsträckning som enligt nu gällande bestämmelser skulle medföra minskning i beloppet av understöd eller pensionstillägg. Genom en sådan lagändring kunde man ock avhjälpa nyssberörda missförhållanden.

Utgår man därifrån, att en ändring av ifrågavarande bestämmelse icke på någon punkt får medföra försämring av nu gällande villkor, men att den för övrigt bör ske med minsta möjliga kostnad för det allmänna, synes ändringen böra gå i den riktningen, att vid en ökning av den egna årsinkomsten från 50 till 300 kronor för man och 280 kronor för kvinna pensionstillägget (understödet) skulle sjunka likformigt från det belopp, som nu är bestämt för 50 kronors inkomst till 0.

Alltså skulle för en man en ökning i inkomsten från 50 till 300 kronor, d. v. s. med 250 kronor, medföra, att understödet likformigt sjunker från 150 kronor till 0. För varje krona, varmed inkomsten ökas över 50 kronor, skulle således understödet minskas med $\frac{1}{3}\frac{2}{3}$ krona, d. v. s. med $\frac{2}{3} = 0,6$ därav eller 60 öre. För en egen inkomst mellan 50 och 300 kronor blir alltså understödet 150 kronor med avdrag av sex tiondelar av det belopp, varmed inkomsten överstiger 50 kronor. Bestämmelsen för pensionstillägg blir densamma, fränsett stadgandet om dess höjning med 0,08 procent för varje krona av tillfullo erlagd pensionsavgift.

För kvinna skulle motsvarande bestämmelse under ovan angivna förutsättningar egentligen bliva, att vid årsinkomst mellan 50 och 280 kronor pensionsstillägget (fränsett förhöjningen) utgör 140 kronor med avdrag av $\frac{1}{3}\frac{2}{3}$, d. v. s. $\frac{2}{3} = 0,6087$ av det belopp, varmed årsinkomsten överstiger 50 kronor. För att undvika ett så svårhanterligt tal och tillika vinna större överensstämmelse med den föreslagna bestämmelsen för pensionstillägg åt man skulle avdraget från pensionstillägget även för kvinna kunna bestämmas till 0,6 av det belopp, varmed årsinkomsten överstiger 50 kronor. Den övre inkomstgränsen för kvinnas rätt till pensionstillägg skulle då, i stället för nu 280 kronor, egentligen bliva $50 + \frac{140}{0,6} = 283\frac{1}{3}$ kronor, vilket belopp emellertid lämpligen kan avrundas till 283 kronor.

För avhjälpande av det meromnämnda missförhållandet behöver icke bestämmelsen om pensionstillägg vid årsinkomst av 50 kronor eller därunder ändras.

För frågans närmare belysning hänvisas till nedan intagna tabeller, av vilka tabell A utvisar sambandet enligt nuvarande bestämmelser (dock med bortseende från övergångsbestämmelserna) mellan pensionstillägg, pensionstagarens egen inkomst och de av honom erlagda avgifterna, tabell B lämnar en översikt av bestämmelserna angående storleken av understöd enligt gällande lag och enligt pensionsstyrelsens nu framlagda förslag till ändring däri samt tabell C innehåller en jämförelse av understödsbelopp vid olika inkomst.

Genomförandet av berörda förslag skulle, därest alla, som redan äro eller framdeles bliva berättigade till pensionstillägg (understöd), finge fördel av ändringen, medföra en ökning i kostnaden för pensionstillägg och understöd med omkring 6,6 procent. Kostnadsökningen skulle sålunda år 1919 uppgå till omkring 920,000 kronor och redan år 1921 till något över en miljon kronor samt omkring år 1940 till något över 2 miljoner kronor.

Tabell A.

Erlagda avgifter	Pensionstillägget (understödet) minskas med nedanstående procent av det belopp, varmed inkomsten ökas		
	vid inkomst t. o. m. 50 kr.	vid inkomst mel- lan 50 och 100 kr.	vid inkomst av 100 kr. eller däröver
kr.	%	%	%
0	0	100	50
100	0	108	54
200	0	116	58
300	0	124	62
400	0	132	66
500	0	140	70
600	0	148	74
663	0	153,04	76,52

En dylik lagändring bleve måhända väl betungande i ekonomiskt avseende för staten och kommunerna. Den skulle dessutom åsamka pensionsnämnderna och pensionsstyrelsen en under den närmaste tiden efter lagändringens genomförande högst betydligt ökad arbetsbörda, i det att ju redan beviljade pensioner skulle underkastas revision.

Då för övrigt den olägenhet i nuvarande bestämmelser, som förslaget avser att upphäva, icke framträder lika skarpt i avseende på reducerade pensionstillägg och understöd, torde ändringen böra omfatta endast dem, som erhålla mot sin

Tabell B.

Bestämmelser enligt	Högsta möjliga understöd för		Intet understöd utgår vid inkomst uppgående till: för		Understödet minskas med nedanstående procent av det belopp, varmed inkom- sten ökas			Kostnad i % av den nuvarande
	man	kvinna	man	kvinna	vid in- komst un- der 50 kr.	vid in- komst mel- lan 50 och 100 kr.	vid in- komst över 100 kr.	
gällande lag ...	150	140	300	280	0	100	50	100
förslaget	150	140	300	283	0	60	60	106,6

inkomst svarande fulla, d. v. s. ej på grund av 3 § i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av pensionsförsäkringslagen reducerade pensionstillägg (understöd), och således icke dem, som -- därest styrelsens förslag om återgående till lagens ursprungliga lydelse angående övergångstiden bifalles

Tabell C.

Inkomst	Understöddets belopp för			
	man enligt		kvinna enligt	
	nuvarande bestämmelser	förelaget	nuvarande bestämmelser	förelaget
kr.	kr.	kr.	kr.	kr.
0—50	150	150	140	140
75	125	135	115	125
100	100	120	90	110
150	75	90	65	80
200	50	60	40	50
280	10	12	0	2
300	0	0	0	0

— före år 1919 förvärvat rätt till pensionstillägg (understöd), ej heller dem, vilka blivit delaktiga av försäkringen först genom lagen den 8 juni 1915.

Genom en dylik begränsning skulle, under förutsättning av en viss folkmängdsökning, kostnaden för ifrågakvarande ändringsförslag uppgå till ungefär följande belopp:

år 1919	69,000 kronor	år 1930	1,281,000 kronor
» 1920	205,000 »	» 1931	1,361,000 »
» 1921	336,000 »	» 1932	1,436,000 »
» 1922	461,000 »	» 1933	1,506,000 »
» 1923	581,000 »	» 1934	1,571,000 »
» 1924	696,000 »	» 1935	1,631,000 »
» 1925	806,000 »	» 1936	1,686,000 »
» 1926	911,000 »	» 1937	1,736,000 »
» 1927	1,011,000 »	» 1938	1,781,000 »
» 1928	1,106,000 »	» 1939	1,821,000 »
» 1929	1,196,000 »	» 1940	1,856,000 »

Om folkmängden förbleve konstant från och med år 1919, skulle statens kostnader slutligen stiga till högst 2,100,000 kronor om året.

Då förslaget således med ganska måttliga kostnader avhjälpes den anmärkta oegentligheten, får pensionsstyrelsen hemställa om ändring av 6 § andra och tredje styckena i ovan senast angiven riktning. Tillika erfordras vissa övergångsbestämmelser, som lämpligen torde böra inarbetas i 3 § i oförmälda lag av den 8 juni 1915.

III. Pensionstillägg för barn.

Redan nya arbetarförsäkringskommittén upptog i sitt år 1893 framlagda förslag till lag angående försäkring för beredande av pension vid varaktig oförmåga till arbete en bestämmelse om barnpensionering med pension å 30 kronor för år till varje minderårigt barn inom äktenskapet efter avliden försäkrad man.

I den på detta kommittéförslag grundade regeringsproposition, som förelades 1895 års riksdag, bibehölls bestämmelsen om barnpensionering, ehuru kostnaden härför, som enligt kommitténs förslag skulle åligga arbetstagare och arbetsgivare, överflyttats på staten. Det för frågans behandling av riksdagen tillsatta särskilda utskottet avstyrkte visserligen bifall till propositionen i dess föreliggande form, men hemställde samtidigt om riksdagsskrivelse rörande ny utredning i ämnet samt förordade, att därvid bland annat borde iakttagas, »att vid meddelande av bestämmelser rörande uppfostringshjälp åt minderåriga barn avseende fästes även vid de öäkta barnen i de fall, där sådant låte sig göra».

I det förslag i ämnet, som av Kungl. Maj:t förelades 1898 års riksdag, utslöts berörda stadgande helt och hållet, enär den tidigare föreslagna barnpensionen ansetts för liten att fylla det därmed avsedda ändamålet, under det att den beräknade kostnaden därför likväl uppginge till ett ganska betydligt belopp.

Ålderdomsförsäkringskommittén anförde i förevarande hänseende, att för arbetsföra änkor, därest de hava minderåriga barn att försörja, behov av särskilt understöd i många fall måste anses föreligga. Ett genomförande av en barnpensionering till förmån endast för inom äktenskapet födda barn syntes kommittén emellertid icke tillfredsställa det behov, som i detta avseende föreläge, enär detta i liknande mån måste anses vara förhanden i fråga om de utom äktenskapet födda barnen ävensom beträffande barn till änklingar. Kostnaden för en dylik pensionerings genomförande skulle dock stiga till ett avsevärt belopp.

Vad en särskild änkepensionering (inbegripande även änklingar) beträffar, syntes dess syfte, anför kommittén vidare, i viss mån vara tillgodosett redan inom ramen av den utav kommittén föreslagna försäkringen. En mera omfattande pensionering av änkor (och änklingar) samt ogifta mödrar syntes kommittén visserligen behjärtansvärd, men torde, för att kunna begränsas till en ej alltför hög kostnad, böra i främsta rummet tillgodose det verkliga behovet av understöd. En komplettering av kommitténs förslag i sådan riktning skulle sålunda, i överensstämmelse med förslaget övriga läggning, avse att understödja behövande änkor (och änklingar) samt ogifta mödrar med minderåriga barn. Av kostnads-skäl ansåg sig likväl kommittén icke böra framställa något förslag härom. Och anförde kommittén slutligen, att därest en dylik utvidgning av pensioneringens räckvidd skulle synas ekonomiskt genomförbar, en bestämmelse i sådant syfte torde utan svårighet kunna infogas i det av kommittén framlagda lagförslaget.

En av kommitténs ledamöter, herr Hj. Branting, var i förevarande hänseende skiljaktig från kommitténs majoritet och anförde bland annat: En änka eller ogift moder (och likaså änklings) med barn vore på visst sätt, även när hon vore arbetsförlig, utan tvivel invalid i den mening, att en del av hennes arbetskraft måste anses för barnens vård och uppehälle. Denna synpunkt gjordes gällande redan av nya arbetarförsäkringskommittén, och det skulle vara ett steg tillbaka, om man nu släppte denna viktiga del av invaliditetsfrågan ur sikte. Ur samhällets synpunkt måste det ju för övrigt vara av alldeles särskild vikt att bringa hjälp ej blott åt dem, som hade sitt arbetsliv bakom sig, utan också samtidigt tänka på den kommande generationen. Herr Branting föreslog på grund härav följande tillägg till 6 §:

»För änklings, änka eller ogift kvinna med minderåriga barn under 15 år utgör pensionstillägget, därest årsinkomsten icke uppgår till ett belopp av 300 kronor för man och 250 kronor för kvinna jämte 150 kronor för varje sådant barn, hälften av detta belopp, minskat med halva inkomsten. Tillägget utgår i dessa fall, även om varaktigt oförmåga till arbete icke är förhanden.»

De yttranden, som avgåvos över kommitténs förslag, innefattade i stor utsträckning förord för ifrågavarande utbyggnad av försäkringen.

Sälunda uttalade sig Kungl. Maj:ts befälningshavande i Värmlands, Kopparbergs och Norrbottens län ävensom ett flertal kommuner för en sådan utbyggnad.

Kommerskollegium anförde, att det ändamål, som en dylik barnpensionering skulle fylla, vore synnerligen behjärtansvärt och att pensionstillägg för barn utgjorde en naturlig utveckling av förslaget egen tankegång. Kollegium ansåg sig på grund därav böra förorda en utvidgning av pensionsförsäkringen i angiven riktning.

Riksförsäkringsanstalten förordade även för sin del bifall i huvudsak till herr Brantings yrkande. Riksförsäkringsanstalten anförde härom vidare bland annat: Såsom tilläggsstadgandet avfattats, innebure det huvudsakligen en barnpensionering, vilket ju ock vore det i föreliggande fall riktigaste. Emellertid syntes tilläggets avfattning begränsa pensionstilläggets utgående till de fall, då en av föräldrarna till det eller de barn, för vilka pensionstillägg skulle utgå, levde. Men det torde icke finnas skäl att från rätten till understöd utesluta de barn, som förlorat båda föräldrarna.

Däremot erinrade svenska fattigvårdsförbundets arbetsutskott emot förslaget, i vad det avsåg understödjande av icke invalida ogifta mödrar, att detsamma, om det icke kompletterades av reglerande bestämmelser, skulle dels leda till ett direkt främjande av lösa förbindelser, då det nämligen skulle vara ekonomiskt fördelaktigare för föräldrar med flera barn att icke ingå äktenskap utan i stället uppbära understöden för barnen, och dels innebära, att samhällets krav å bidrag från barnafadern så gott som definitivt avskreves.

Föredragande departementschefen anförde till statsrådsprotokollet i fråga om pensionstillägg för barn följande:

»För min del anser jag önskvärt, att särskilt pensionstillägg för barn måtte kunna i vissa fall utgå.

Då en självförsörjande änka (änkling) eller ogift moder med oförsörjda barn har större behov av inkomster än en sådan utan barn, men icke i regel härför kan påräkna högre inkomst av sitt arbete, vore det givetvis ett önskemål, att staten för de minsta inkomsttagarna här trädde reglerande emellan. Vid närmare granskning av förhållandena har jag dock för närvarande ansett mig böra inskränka det pensionstillägg för barn, som jag anser önskvärt vinna, till änkor, ogifta mödrar och änklingar, som äro *invalid* enligt förevarande lagförslags mening. Uppenbart är med avseende å dessa behovet störst. Deras existensminimum bör, när det finnes oförsörjda barn att draga försorg om, sättas högre, än om de ej hade sådana barn. En ökning av detta existensminimum med 120 kronor för varje barn synes mig därför i allo befogat. Därmed skulle pensionstillägget för varje barn uppgå till 60 kronor. Att jag ansett mig böra nedsätta det av herr Branting föreslagna pensionstillägget från 75 till 60 kronor har skett av kostnadsskäl. Och det synes mig också, att beloppet 60 kronor — jämt det dubbla mot det som föreslogs 1895 — är ganska avsevärt i förevarande fall. Att skillnad ej bör göras på gifta och ogifta mödrar synes mig uppenbart. På sätt förut omförmäls uttalade sig också 1895 års riksdag mot varje skillnad i förevarande hänseende.

På den nu antydda ståndpunkten stod nya arbetarförsäkringskommittén och 1895 års regeringsproposition hos oss (frånsett de ogifta mödrarna). Den är

också upptagen i den nya tyska riks försäkringslagen. Och densamma drabbas i ingen mån av de anmärkningar, som svenska fattigvårdsförbundets verkställande utskott riktat mot herr Brantings reservation. Den överensstämmer, den sålunda angivna ståndpunkten, också bättre med hela det föreliggande kommittéförslagets anda och mening, då detta förslag ju alltid bygger på invaliditet såsom grund för pensionstilläggs utgående.

Man skulle tilläventyrs vilja erinra, att förefintligheten av oförsörjda barn även hos ett gift par borde föranleda särskilt pensionstillägg för barnen. Denna erinran är tvivelsutan riktig och jag hoppas, att det icke skall behöva dröja alltför länge, innan sådan komplettering av försäkringen kan ske, att jämväl i nu antytt fall den minimiinkomst, som utesluter från pensionstillägg, kan höjas på sätt ovan ifrågasatts för änka (eller änking). Att behovet emellertid är mest framträdande för den händelse, att den invalida är änka (eller änking), synes mig uppenbart. I dessa fall torde just befintligheten av oförsörjda barn utgöra en ytterligare svårighet och föranleda ökade utgifter för vård av dessa.

För närvarande anser jag mig på grund av vad sålunda anförts allenast böra föreslå, att *pensionsberättigad* änking, änka eller ogift kvinna, som har barn under 15 år, för varje sådant barn erhåller ett pensionstillägg av 60 kronor, därest årsinkomsten ej uppgår till 300 kronor för man och 250 kronor för kvinna, jämte 120 kronor för varje barn. För övrigt skulle samma regler och beräkningsgrunder gälla för dylikt pensionstillägg som för andra sådana.

Jämväl i 33 § om understöd böra analoga bestämmelser införas.»

Vad kostnaderna beträffade meddelade departementschefen, att den ökade utgift för det allmänna, som skulle uppkomma vid bifall till det framlagda förslaget, beräknats till högst 1,200,000 kronor. Sattes barnpensionsbeloppet till 75 kronor, bleve kostnaden 1,500,000 kronor. Biträdades herr Brantings reservation i dess helhet, skulle kostnaden för det allmänna uppgå till 4,500,000 kronor — för ett barnpensionstillägg av 60 kronor till 3,600,000 kronor.

I överensstämmelse med departementschefens hemställan intogs i 6 § i Kungl. Maj:ts förslag ett särskilt stycke av följande lydelse:

»För pensionsberättigad änking, änka eller ogift kvinna, som är till arbete varaktigt oförmögen och har att försörja egna barn under femton år, ökas pensionen, därest årsinkomsten ej uppgår till 300 kronor för man och 250 kronor för kvinna, jämte 120 kronor för varje barn, med särskilt pensionstillägg för barnen. Beloppet av sådant pensionstillägg utgör 60 kronor för varje barn, där årsinkomsten ej överstiger 300 kronor för man och 250 kronor för kvinna, samt, där årsinkomsten överstiger nämnda belopp, 60 kronor för varje barn med avdrag av hälften av det belopp, varmed årsinkomsten överstiger 300 kronor för man och 250 kronor för kvinna.»

Därjämte föreslogs ett tillägg till 33 § i enahanda syfte.

Frågan om pensionstillägg för barn upptogs till behandling i åtskilliga inom riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition väckta motioner. Sålunda framställdes i en motion (n:r 114 i F. k.) yrkande, att bestämmelsen måtte utgå, och anfördes såsom skäl härför, att försiktigheten bjöde, att barnpensioneringen ej medtoges. Försäkringen borde till en början ej göras för vittomfattande.

I en annan motion (n:r 117 i F. k.) yrkades likaledes avslag, varvid huvudsakligen åberopades vad svenska fattigvårdsförbundets arbetsutskott anført i frågan. Enligt motionärens mening var för övrigt barnpensioneringsproblemet, åtminstone vad ogifta mödrar anginge, så intimt förbundet med andra frågor

rörande de värlösa barnens vård, att det icke kunde lösas utan samband med dessa. Och den form av barnpensionering, som det kungl. förslaget förordade, stode uppenbarligen i strid med hela andan i modern fattigvårdsverksamhet. I våra dagar hade man för länge sedan såsom förkastligt utdömt det gamla systemet att blott »ge en summa pengar och sedan vända ryggen till utan att se efter, huru pengarna användes».

I en tredje motion (nr 306 i A. k.) hemställdes jämväl om avslag. Denna fråga ansågs visserligen vara av synnerlig vikt och ägnad att av statsmakterna snarast möjligt upptagas till allvarligt övervägande i hela dess omfattning. Men det i propositionen föreslagna steget till dess lösning ansågs icke lyckligt eller välbetänkt. Genom de av departementschefen vidtagna ändringarna i herr Brantings förslag hade de av svenska fattigvårdsförbundets arbetsutskott däremot framställda anmärkningarna icke förlorat sin giltighet, om ock naturligtvis deras räckvidd inskränkts. Fortfarande gällde, att en gift kvinna med barn, vilken övergivits av sin man, skulle bliva sämre ställd än en ogift kvinna i samma belägenhet. Fortfarande gällde, att barnpensionen till ogift moder skulle utgå utan avseende på barnafaderns inkomster, oavsett huruvida modern verkligen vårdade barnet eller finge det försörjt av andra samt oavsett om vården vore tillfredsställande eller ej.

I flera motioner framställdes yrkanden om vissa ändringar i Kungl. Maj:ts förslag. Så t. ex. yrkades, att pensionstillägget för varje barn skulle höjas från 60 till 75 kronor och att sådant tillägg skulle utgå, även om den änklings, änka eller ogifta kvinna, som hade att försörja barnet, icke vore invalid (nr 304 i A. k.); att pensionstillägg för barn borde tillkomma jämväl pensionsberättigade äkta makar (nr 298 och 316 i A. k.), samt att dylikt pensionstillägg till ogift kvinna borde utgå endast i den mån uppfostringshjälp från barnafadern ej kunde utfås (nr 298 i A. k.).

Det av riksdagen för pensionsfrågans behandling tillsatta särskilda utskottet anförde i förevarande hänseende, bland annat, följande:

»I de motioner, där avslag yrkats å nu ifrågavarande bestämmelser eller anmärkningar riktats mot dess avfattning, har gjorts gällande, bland annat, dels att förslaget vore för vittutseende, dels ock att de gifta kvinnorna därigenom i åtskilliga fall kunde bliva sämre ställda än de ogifta och att pensionsbeloppet till ogift moder skulle utgå utan hänsyn till barnafaderns inkomster, oavsett av vem barnet vårdades och av vad art denna vård vore.

Utskottet finner de mot förslaget i denna punkt gjorda invändningar visserligen i många fall sakna fog och ofta hänföra sig till fall, vilka i verkligheten endast undantagsvis förekomma. De mot förslaget framställda erinringar och en del av de med anledning därav framkomna förslag ådagalägga emellertid även, att åtskilliga av de frågor, som äro mer eller mindre nära förbundna med den nu ifrågavarande pensioneringens anordnande, ännu icke nått sin lösning i vårt land och delvis icke kunnat förutsättas bliva lösta förrän i samband med den revision av vår fattigvårdslagstiftning, vartill som bekant förarbeten för närvarande pågå. Under sådana omständigheter har utskottet, ehuru det finner det med barnpensioneringen avsedda syftet behjärtansvärt, icke ansett sig böra förorda bifall till dess medtagande i nu förevarande lagförslag.»

Riksdagen fattade beslut i enlighet med utskottets hemställan.

Då pensionsstyrelsen nu går att upptaga frågan om pensionstillägg för barn, har styrelsen ansett sig till en början böra till bemötande upptaga de huvudsakliga invändningar, som framställts emot förut i ämnet framlagda förslag.

En av de huvudinvändningar, som, enligt vad av det föregående framgår, riktats mot det av Kungl. Maj:t till 1913 års riksdag framställda förslaget om särskilt pensionstillägg för barn, var, att en dylik bestämmelse skulle direkt främja lösa förbindelser, då det vore ekonomiskt fördelaktigt för föräldrar med flera barn att icke ingå äktenskap. I anledning härav torde böra erinras, att en liknande invändning riktats jämväl mot bestämmelserna om pensionstillägg överhuvudtaget. Det skulle, anmärkte man, vara fördelaktigt för tvenne personer, man och kvinna, som ville leva samman, att icke ingå äktenskap, enär, i händelse av äktenskap, vid pensionstilläggets beräkning inkomsten skulle upptagas gemensamt för dem båda. Riksdagen ansåg skäl icke föreligga att taga hänsyn till en dylik anmärkning. Vad barn tillägget angår torde ock böra erinras därom, att enligt Kungl. Maj:ts förslag tillägget skulle utgå endast då invaliditet förelåg hos modern (änklingen). Bortsett från de sannolikt få fall, då redan invalida personer ingå förbindelse med varandra, skulle sålunda en spekulation med hänsyn till blivande invaliditet göra sig gällande vid avgörandet av frågan om laglig äktenskaplig förbindelse eller icke. Det förefaller, som om fruktan för en dylik spekulation vore alltför konstruerad.

Vidare invändes mot förslaget, att de gifta kvinnorna skulle i åtskilliga fall kunna bli sämre ställda än de ogifta. Denna invändning torde närmast syfta på det fall, att båda makarna äro invalider. Onekligen måste det i dylikt fall bli en inkonsekvens, men denna avhjälpes, därest man, på sätt pensionsstyrelsen nu föreslår, utsträcker rätten till pensionstillägg för barn jämväl till det fall, att båda föräldrarna äro invalider. Anmärkningen torde även hava haft avseende på gift kvinna med barn, vilken övergivits av sin man. I senare hänseendet torde anmärkningen hava förlorat det väsentligaste av sin betydelse genom den år 1915 vidtagna ändringen i 7 § pensionsförsäkringslagen, att i fråga om äkta makar vid bestämmande av pensionstilläggs belopp årsinkomsten för envar av dem skall beräknas utgöra hälften av deras sammanlagda årsinkomst, där icke i särskilda fall pensionsstyrelsen med hänsyn till föreliggande omständigheter finner makes årsinkomst böra tillsvidare beräknas såsom för ogift person.

Mot Kungl. Maj:ts förslag anmärktes ytterligare, att i avseende å detsamma den oegentligheten föreläge, att pensionstillägget till ogift moder skulle utgå utan hänsyn till barnafaderns inkomster samt oavsett av vem barnet vårdades och av vad art denna vård vore. Avsikten torde väl hava varit och bör uppenbarligen vara, att det bidrag, som lämnas av barnafadern till barnets vård och uppfostran, skall räknas såsom inkomst för modern vid pensionstilläggets beräkning. I lagen om barn utom äktenskap den 14 juni 1917 meddelas i 3 § den bestämmelse, att barn, fött utom äktenskap, skall av föräldrarna njuta uppehälle och uppfostran efter ty med avseende å båda föräldrarnas villkor må anses skäligt, och i 4 § stadgas vidare, att i kostnaden för barnets underhåll envar av föräldrarna skall taga del efter sin förmåga samt att fader eller moder, som icke har vårdnaden om barnet, skall betala underhållsbidrag. Pensionstillägget torde sålunda komma att beräknas jämväl med hänsyn till barnafaderns inkomster, där möjlighet finnes att av denne erhålla bidrag till barnets underhåll. I avseende å förevarande invändning torde ock böra erinras, att enligt gällande lagbestämmelser (lag den 13 juni 1902 angående uppfostran åt vanartade och i sedligt avseende försummade

barn) samhället har makt att ingripa och därvid kan kräva ett eventuellt utgående pensionstillägg för barn till sig utbetalt (25 §).

En annan invändning emot Kungl. Maj:ts förslag var den, att genom förslaget antagande samhällets krav på barnafadern skulle kunna anses så gott som avskrivet. Denna invändning torde, om den någonsin haft fog för sig, hava förlorat i vikt efter tillkomsten av förutnämnda lag den 14 juni 1917 om barn utom äktenskap, vilken lag uppställer noggranna regler för underhållsskyldigheten och meddelar bestämmelser för utkrävande av denna skyldighet. Ett införande i lagstiftningen av en barnpensionering, sådan som den ifrågasatta, bör ej gärna kunna antagas komma att minska möjligheten att tillämpa sistberörda lags bestämmelser eller försvaga utsikten, att de skulle komma till tillämpning. Därest pensionstillägget icke bestämmes till avsevärt högre belopp än det, som hittills föreslagits, torde detsamma bliva väsentligt mindre än det bidrag, som barnafadern kan åläggas utgiva. Huvudsaken synes för övrigt böra vara att tillse, det modern och barnet erhålla medel till uppehälle och uppfostran.

Ytterligare har anmärkts, att barnpensioneringsproblemet vore, åtminstone vad anginge ogifta mödrar, så intimt förbundet med andra frågor rörande de värnlösa barnens vård, att det icke kunde lösas utan samband med dessa. Detta är onekligen i viss mån riktigt, men hindrar icke, att förstnämnda spörsmål kan åtminstone i viss omfattning lösas särskilt för sig. I flertalet fall, varom här är fråga, gäller det barn och moder (eller änking), som, huru än spörsmålet om värnlösa barns vård kommer att lösas, icke beröras av en blivande lagstiftning därom. Det må sedermera bliva en särskild lagstiftning för undantagsfallen. Under nu rådande dyrtid synes ock ett ytterligare uppskov med frågan om pensionstillägg för barn såvitt möjligt böra undvikas.

Vad slutligen angår sambandet mellan barnpensioneringen och en blivande ändrad fattigvårdslagstiftning beröres den förra frågan lika litet eller lika mycket av den senare som pensionsförsäkringen i dess helhet. Det bör erinras, att folkpensioneringen är avsedd att söka bereda pensionstagarna en inkomst, så att de bliva oberoende av fattigvården och sålunda kunna bestämma över sig själva. Klart är, att med de små pensionsbelopp, som för närvarande utgå, försörjningsfrågan ställer sig synnerligen svår, särskilt för de invalider, som utom sig själva även hava att draga försorg om minderåriga barn. Det synes därför högeligen önskligt och detta i all synnerhet med hänsyn till barnen, att man bereder dessa pensionstagare någon förstärkning i pensionsbeloppen. Den dyrtid, som för närvarande råder och väl kommer att en lång tid framåt bestå, synes ock motivera, att en förhöjning av pensionsbeloppen äger rum, särskilt i de fall, som måste anses mest ömmande, nämligen sådana, där pensionstagaren har att draga försorg om icke blott sig själv utan även minderåriga barn.

Sedan pensionsstyrelsen sålunda till bemötande upptagit de huvudinvändningar, som framställts emot förut väckta förslag om pensionstillägg för barn, vill styrelsen övergå till frågan om de närmare bestämmelser, som enligt styrelsens mening böra lämnas för en barnpensionering.

Pensionstillägget för barn synes först och främst böra utgå till invalid änka, änking eller ogift moder. Men man synes böra gå ett steg längre och medgiva sådant tillägg även i fall, då äktenskapet fortfar, men båda makarna äro invalider. Ehuru behovet givetvis är mera framträdande för änka, änking eller ogift moder än för gift par, då endast en av makarna är invalid, är uppenbarligen behovet lika stort,

dlå båda makarna äro invalider, som då det är fråga om änka, änkring eller ogift moder. Att gå längre än nu nämnts, torde av kostnadsskäl icke kunna ifrågasättas.

Pensionstillägget synes böra bestämmas till 75 kronor för varje barn under 15 år, där årsinkomsten ej överstiger för änkring 300 kronor, för änka eller ogift kvinna 283 kronor och för äkta makar 583 kronor, samt, där årsinkomsten överstiger nämnda belopp, 75 kronor för varje barn med avdrag av sex tiondelar av det belopp, varmed årsinkomsten överstiger 300 kronor för änkring, 283 kronor för änka eller ogift kvinna och 583 kronor för äkta makar. — Styrelsen har satt avdraget till sex tiondelar av nyssberörda belopp för att vinna likformighet med det av styrelsen under II här ovan föreslagna avdraget vid beräkning av pensions-tilläggs belopp vid årsinkomst över 50 kronor. I sammanhang härmed har den övre gränsen för den ökning i årsinkomst, som må förekomma för rätt till pensions-tillägg för barn, bestämts till 125 kronor för varje barn (sex tiondelar av 125 kronor = 75 kronor).

Med barn synes i detta hänseende styvbarn böra likställas. Pensionstillägg för barn torde, under i övrigt givna förutsättningar, även böra tillkomma föräldrar med adoptivbarn. Det torde icke vara anledning befara, att missbruk av sådan rätt skall förekomma, helst frågan om adoption enligt lagen därom av den 14 juni 1917 alltid först skall underställas domstols prövning.

De barn, förutom adoptivbarn, som skulle omfattas av en dylik lagändring, torde för år 1919 kunna uppskattas till nedanstående antal:

barn, födda inom äktenskapet:		
barn av änkor	14,000	
» » änkringar	1,600	
» , vilkas båda föräldrar leva	2,800	18,400
barn, födda utom äktenskapet		9,000
		<u>27,400</u> barn.

Man synes emellertid böra begränsa rätten till pensionstillägg för barn till de föräldrar, som enligt nu gällande bestämmelser äro inbegripna i försäkringen. Sålunda skulle från dylik rätt uteslutas de, som den 1 januari 1914 voro invalider och under sammanlagt mer än fyra månader år 1913 åtnjutit full försörjning av fattigvården eller välgörenhetsinrättningar. Alla övriga, sålunda även de, som genom 1915 års lagändring blivit delaktiga i försäkringen, skulle berättigas till ifrågavarande tillägg, och utvidgningen torde böra utan övergångsbestämmelse träda i full tillämpning redan från och med år 1919. Uppenbarligen bör pensions-tillägg för barn till invalida föräldrar tillgodokomma endast endera av föräldrarna och icke samtidigt båda.

Gärna hade pensionsstyrelsen velat giva sitt förslag om pensionstillägg för barn en vidare omfattning. Särskilt av kostnadshänsyn har styrelsen emellertid ansett sig för närvarande icke böra utsträcka förslaget längre än som skett.

Utbetalning av pensionstillägg för barn i föreslagen omfattning skulle för stat och kommun gemensamt draga en kostnad för år 1919 av omkring 1,555,000 kronor, varav på statens del skulle belöpa tre fjärdedelar eller omkring 1,166,000 kronor. Under de följande åren skulle detta belopp komma att ökas dels på grund av befolkningens tillväxt och dels på grund av att antalet barn under 15

år, vilkas föräldrar den 1 januari 1914 varit invalider och under år 1913 mer än fyra månader åtnjutit full försörjning av fattigvården eller välgörenhetsinrättningar, minskas, en minskning, vilken uppskattats till 300 barn per år under de närmaste 10 åren.

De för åren 1919—1940 för staten beräknade kostnaderna för den nu föreslagna barnpensioneringen framgå av nedanstående tabell.

Statens kostnader för pensionstillägg för barn under 15 år i tusental kronor.

År.	Kr.	År.	Kr.
1919.....	1,166	1930.....	1,437
1920.....	1,192	1931.....	1,449
1921.....	1,217	1932.....	1,461
1922.....	1,243	1933.....	1,474
1923.....	1,268	1934.....	1,486
1924.....	1,295	1935.....	1,498
1925.....	1,321	1936.....	1,511
1926.....	1,346	1937.....	1,524
1927.....	1,373	1938.....	1,538
1928.....	1,399	1939.....	1,551
1929.....	1,426	1940.....	1,564

Under åberopande av vad sålunda anförts får pensionsstyrelsen hemställa, att i 6 § intages ett nytt stycke, innehållande bestämmelser om pensionstillägg för barn i enlighet med vad ovan föreslagits. Tillika torde 33 § böra kompletteras med bestämmelser i enahanda riktning.

IV. Ändring beträffande övergångstiden.

Enligt 37 § i lagen om allmän pensionsförsäkring i dess ursprungliga lydelse skulle för dem, som före utgången av år 1918 förvärvat rätt till pensionstillägg eller understöd eller till ökning därav, beloppen av pensionstillägg, understöd och ökning bestämmas till följande procent av eljest stadgat belopp, nämligen:

för den, som under år 1914 förvärvat sådan rätt, till 50 %
» » » » » 1915 » » » » 60 %
» » » » » 1916 » » » » 70 %
» » » » » 1917 » » » » 80 %
» » » » » 1918 » » » » 90 %

Jämlikt samma lagrum tillkom rätt till understöd enligt 33 § icke den, som vid tiden för lagens ikraftträdande fyllt 67 år, och icke heller den, som då fyllt 15 år och var till arbete varaktigt oförmögen samt år 1913 under sammanlagt mer än fyra månader åtnjutit full försörjning av fattigvården, välgörenhetsinrättningar eller enskilda personer.

I underdånig skrivelse den 19 december 1914 framställde pensionsstyrelsen förslag om ändring av sistberörda inskränkande bestämmelser beträffande den nu levande generationens delaktighet i pensionsförsäkringen, och skulle enligt pensionsstyrelsens då framlagda förslag endast den vara utesluten från rätten till understöd, som vid 1914 års ingång fyllt 15 år och redan då var till arbete varaktigt oförmögen samt år 1913 under sammanlagt mer än fyra månader åtnjutit full försörjning av fattigvården eller välgörenhetsinrättningar. För dem,

som genom ifrågavarande ändring berättigades till understöd, skulle dock detta icke utgå med mera än 50 procent av eljest stadgat belopp och tidigast från och med den 1 januari 1916.

Till bestridande av den ökade kostnad, som den föreslagna utvidgningen av försäkringen skulle föranleda för statsverket, skulle enligt styrelsens förslag användas dels den del av den s. k. arbetarförsäkringsfonden, som skulle kunna frigöras ur fonden, därest i fråga om fondens ränteavkastning en räntefot av 4 procent beräknades, och dels ett årligt statsanslag av 2,230,000 kronor under vart och ett av åren 1917—1940.

I samband med frågan om sättet för bestridande av kostnaderna för försäkringens utvidgning yttrade styrelsen, att styrelsen haft under övervägande, huruvida man icke, för att ytterligare stärka sannolikheten för att kunna införa de då utestängda invalidgrupperna i försäkringen utan att behöva i någon vidare mån rubba de redan fastslagna kostnadsberäkningarna, skulle kunna vidtaga den anordningen, att den i 37 § stadgade övergångstiden för pensionstilläggs (understödens) uppbringande till normala belopp utsträcktes med ett eller annat år, räknat från och med år 1916 eller 1917, på så sätt att samma nedsatta procent-satser för pensionstilläggs (understödens) beräkning tillämpades för två eller flera år i rad. Styrelsen anförde i detta avseende vidare: »De ekonomiska fördelar för staten, en sådan anordning skulle medföra, skulle emellertid vinnas på bekostnad av medellösa personer, vilkas nu av lagen tillförsäkrade förmåner skulle komma att väsentligen förminska. En dylik förändring skulle ock stå i rak strid med de uttalanden, som förekommo vid lagens antagande beträffande önskvärdheten att med så kort övergångstid som möjligt få pensionstilläggs (understödens) uppbringande till deras normala belopp, och verka i den riktning, att tidpunkten för pensionsförsäkringsverksamhetens möjlighet att fylla sitt ändamål ytterligare bleve framskjuten. Under sådana omständigheter bör enligt styrelsens uppfattning en försämring av dessa en gång fastslagna bestämmelser icke utan mycket tungt vägande skäl ifrågasättas».

Med hänsyn till det då rådande tidsläget samt svårigheten att tillgodose de stora krav, som ställdes på statsverket, ansåg sig dåvarande chefen för civildepartementet förhindrad att framlägga något förslag till pensionsförsäkringens utvidgning, som förutsatte äskande av ytterligare anslag för pensionsförsäkringen. Han anmodade därför pensionsstyrelsen att verkställa utredning, huruvida och i vad mån ändring av pensionsförsäkringslagens övergångsbestämmelser i angiven riktning skulle kunna vidtagas, utan att ökat statsbidrag för ändamålet bleve erforderligt.

I skrivelse den 8 april 1915 lämnade pensionsstyrelsen den sålunda begärda utredningen och framställde därvid olika alternativ för frågans lösning. Ett av dessa alternativ innebar, att samtliga de invalidgrupper, som styrelsens ursprungliga förslag avsåg, skulle inbegripas i försäkringen och att kostnaderna skulle gäldas dels genom bidrag från arbetarförsäkringsfonden, dels genom en utsträckning av övergångstiden för pensionstilläggs och understöds uppbringande till normala belopp, dels ock genom ett årligt statsbidrag. För det fall, att en ändring av övergångsbestämmelserna i angiven riktning ansågs icke böra ifrågasättas, hade styrelsen verkställt utredning, under vilka förutsättningar den eller de av invalidgrupperna, som enligt styrelsens mening kunde anses böra i främsta rummet komma i fråga, skulle med oförändrade övergångsbestämmelser kunna införas i försäkringen.

Kungl. Maj:ts proposition i ämnet till 1915 års riksdag upptog ett av dessa senare alternativ, vilket icke skulle medföra någon särskild utgift för statsverket.

Emellertid framställdes i riksdagens båda kamrar likalydande motioner (nr 92 i F. k. och 237 i A. k.), innebärande, att samtliga de grupper, som avsågos i pensionsstyrelsens ursprungliga förslag, skulle inbegripas i utvidgningen av försäkringen. Motionärernas förslag innefattade endast så till vida en skiljaktighet från pensionsstyrelsens, att motionärerna, i ändamål att de med reformen förknippade kostnaderna måtte nedbringas, föreslogo en utsträckning av den i 37 § stadgade övergångstiden för pensionstilläggs och understöds uppbringande till normala belopp.

Motionerna hänvisades till sammansatt stats- och lagutskott. Detta anslöt sig till motionärernas förslag och hemställde till riksdagen att antaga en särskild lag om övergångsbestämmelser i anledning av lagen om allmän pensionsförsäkring. Enligt den föreslagna lagen skulle från rätt till understöd vara utsluten allenast den, som vid 1914 års ingång fyllt 15 år och redan då var till arbete varaktigt oförmögen samt år 1913 under sammanlagt mer än fyra månader åtnjutit full försörjning av fattigvården eller välgörenhetsinrättningar.

Kostnaderna för den sålunda föreslagna utvidgningen av försäkringen skulle enligt sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande betäckas dels genom bidrag från arbetarförsäkringsfonden (27,462,000 kr.), dels av ett belopp motsvarande den besparing i beräknade kostnader för understöd och pensionstillägg till i försäkringen då redan inneslutna invalider, som skulle uppkomma vid en utsträckning av övergångstiden för pensionstilläggs och understöds uppbringande till normala belopp, dels och genom ett under vissa år utgående årligt statsanslag (662,000 kronor under åren 1917—1940 eller 548,000 kronor under åren 1917—1950).

I fråga om övergångstiden hemställde utskottet, att för dem, som under åren 1919—1929 förvärvade rätt till pensionstillägg eller understöd, tillägget eller understödet skulle utgå med 90 i stället för 100 procent av eljest stadgat belopp.

Riksdagen beslöt i överensstämmelse med utskottets hemställan och utfärdades i enlighet härmed den 8 juni 1915 lag om övergångsbestämmelser i anledning av lagen om allmän pensionsförsäkring.

För vartdera av åren 1917 och 1918 har riksdagen sedermera på extra stat beviljat ett förslagsanslag, högst 548,000 kronor, att utgå som bidrag till täckande av statens kostnad för understöd enligt 33 § pensionsförsäkringslagen åt de personer, som genom lagen den 8 juni 1915 blivit delaktiga i den allmänna pensionsförsäkringen. I underdånig skrivelse den 9 augusti 1917 har pensionsstyrelsen hemställt, att detta anslag måtte för år 1919 höjas med 86,000 kronor eller med samma belopp, som för sagda år motsvarar skillnaden i kostnaderna för pensionstillägg och understöd, därest dessa beräknas efter 90 i stället för 100 procent.

Såsom av det föregående framgår gav pensionsstyrelsen i sin skrivelse den 19 december 1914 uttryck för starka betänkligheter mot en utsträckning av övergångstiden för pensionstillägg och understöd samt uttalade, att en ändring av övergångsbestämmelserna, som innebure en försämring av pensionstagarnas ställning, icke borde utan mycket tungt vägande skäl ifrågasättas.

Tydligen var det ock en nödfallsutväg, som slutligen tillgreps för att kunna utvidga försäkringens omfattning. Det ansågs väl även, att den minskning av förut fastställt pensionstillägg, som ändringen medförde för en del blivande pensionstagare, mer än väl uppvägs däri genom, att nära ett par hundratusental

förut från försäkringen uteslutna fattiga män och kvinnor skulle bliva delaktiga av dess förmåner. Penningen hade ej heller vid beslutets fattande förlorat så mycket i värde, som sedermera inträffat, och det pensionstillägg eller understöd, som i alla fall skulle komma att utgå till dem, för vilka reduceringen skulle äga rum, lämnade dock ett avsevärt bidrag till deras försörjning. Mången torde ock hava förutsatt, att ändrade förhållanden borde kunna föranleda en återgång till de i förevarande hänseende ursprungligen gällande bestämmelserna.

Kristid råder visserligen ännu och staten och kommunerna hava stora svårigheter att dragas med. Men å andra sidan pressas den enskilde, som ej har några förvärvsmöjligheter, ytterst hårt av de nu rådande exceptionella förhållandena och av den stegring i prisen på alla nödvändighetsvaror, som särskilt på senare tiden inträtt och som väl sannolikt kommer att till stor del bestå lång tid framåt.

Pensionsstyrelsen har därför ansett nödvändigt att redan nu till behandling upptaga frågan om en återgång till vad som gällde före lagen den 8 juni 1915 beträffande övergångstiden för pensionstilläggs och understöds uppbringande till normala belopp. En sådan återgång torde i själva verket knappast komma att innebära någon ökning av kostnaderna för det allmänna för ifrågavarande pensionstagares underhåll, då, därest pensionen ej höjes, understöd i alla fall måste under annan form lämnas flertalet av dem. För pensionsförsäkringens framgång är det åter av icke ringa vikt, att vad den lämnar icke står i alltför stort missförhållande till vad pensionstagaren behöver för sin bärgning.

Pensionsstyrelsen får därför föreslå sådan ändring av 3 § 1 mom. i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av pensionsförsäkringslagen, att beloppet av pensionstillägg, understöd och ökning därav skall utgå med i samma paragraf angivna procent av eljest stadgat belopp allenast för dem, som under något av åren 1914—1918 förvärvat sådan rätt, d. v. s. en återgång till vad i detta hänseende gällde enligt 37 § pensionsförsäkringslagen i dess ursprungliga lydelse.

Kostnaden för statsverket i anledning av denna ändring blir naturligen densamma som besparingen genom den nu gällande inskränkande bestämmelsen. Denna besparing har av pensionsstyrelsen förut beräknats till

för år	tusental kronor	för år	tusental kronor	för år	tusental kronor
1919	86	1929	1,694	1939	1,223
1920	259	1930	1,734	1940	1,168
1921	427	1931	1,666	1941	1,114
1922	596	1932	1,605	1942	1,060
1923	766	1933	1,548	1943	1,005
1924	926	1934	1,494	1944	951
1925	1,085	1935	1,440	1945	896
1926	1,241	1936	1,386	1946	841
1927	1,395	1937	1,331	1947	786
1928	1,546	1938	1,277	1948	732

Ett bifall till detta pensionsstyrelsens förslag kommer således att föranleda därtill, att under en lång följd av år medel måste äskas av riksdagen för ändamålet.

V. Övriga lagändringar.

Utöver vad här ovan föreslagits får pensionsstyrelsen nu hemställa om vissa ändringar i åtskilliga andra paragrafer i pensionsförsäkringslagen, på sätt här nedan under varje paragraf närmare angives.

3 §.

Under 30 § här nedan föreslås, att i vissa fall ansökningar om pension skola, med förbigående av pensionsnämnderna, behandlas i första hand av pensionsstyrelsen. Vid bifall härtill torde ordalagen i 3 § första stycket böra i någon mån jämkas, och har styrelsen i sådant syfte upprättat förslag till ändrad lydelse av detta stycke.

5 §.

Denna paragraf innehåller bestämmelser om dem, som äro undantagna från avgiftsplikt. Lagen hänför dit två huvudgrupper, nämligen dels sådana personer, som ansetts böra undantagas på grund av sin ålder eller inträdd invaliditet eller emedan de icke äro i riket mantalsskrivna, dels ock sådana, som på grund av anställning eller eljest äro tillförsäkrade pension. Den senare gruppen omfattar två särskilda kategorier, nämligen dels de befattningshavare och deras hustrur, som omförmälas i paragrafens andra stycke, dels ock, enligt tredje stycket, de personer, vilka på ett eller annat sätt äro i annan ordning tillförsäkrade pension och vilka Konungen prövar skäligt undantaga från avgiftsplikt. — Enligt utslag av regeringsrätten skall ej heller änka efter sådan befattningshavare, som omförmäles i 5 § andra stycket, anses avgiftspliktig.

Redan vid 1913 års riksdag framställdes i två särskilda motioner (nr 283 och 290 i A. k.) yrkande att befrielse från att erlägga pensionsavgift icke måtte medgivas de i 5 paragrafens andra och tredje stycken omförmälda personer. Särskilda utskottet, som hade att behandla dessa motioner, avstyrkte emellertid detta yrkande i huvudsak av det skäl, att för pensionering av dessa personer redan vore i annan ordning sörjt. Riksdagen beslöt ock i enlighet med utskottets hemställan att avslå motionerna i denna del.

I detta sammanhang vill pensionsstyrelsen erinra, att ålderdomsförsäkringskommitténs förslag till avfattning av 5 § innehöll även den bestämmelsen, att från erläggande av pensionsavgift skulle undantagas jämväl den, i vilkens taxering under året enligt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt förmögenhet till värde av minst 6,000 kronor inberäknats. Denna bestämmelse bibehölls i den till riksdagen framlagda propositionen i ämnet. I anledning av där om väckta motioner beslöt emellertid riksdagen att ur paragrafen utesluta denna bestämmelse och detta förnämligast av två skäl, nämligen dels emedan det måste te sig såsom en betydande oegentlighet att ur en allmän folkpensionering utesluta dem, som äga en viss förmögenhet, d. v. s. hava större ekonomisk bärkraft än andra av försäkringen berörda personer, dels ock emedan besittandet av förmögenhet under någon tid av livet ingalunda innebär trygghet för att icke denna förmögenhet kan komma att förloras, varigenom sålunda behov av högsta möjliga pensionsbelopp kommer att föreligga i samma grad som för alla andra.

Enligt pensionsstyrelsens mening synes åtminstone det sistberörda skälet kunna åberopas som motiv för att ur lagen utesluta jämväl de i 5 § andra och tredje styckena nu medgivna undantagen. En statstjänare kan gå förlustig hela eller en del av den honom eljest tillförsäkrade pensionen genom att av en eller annan anledning i förtid lämna tjänsten; och detta gäller i ännu högre grad beträffande i enskild tjänst anställda personer. För såväl de förra som de senare skulle det helt visst mången gång hava medfört en ej oväsentlig fördel, om de oavbrutet fått erlägga pensionsavgifter och på detta sätt uppbringat avgiftspensionens storlek.

Pensionsstyrelsen finner för sin del, att det varit såväl för pensionsförsäkringen som för samtliga nyssnämnda personer fördelaktigast, om icke något undantag medgivits från regeln att alla arbetsföra, i riket mantalsskrivna svenska medborgare mellan 15 och 67 år skola erlägga pensionsavgift.

De omständigheter, som anförts för införande av dylika undantag, synas styrelsen icke tillräckligt vägande i jämförelse med de avsevärda olägenheter, som därigenom beredas såväl pensionsförsäkringen som de från avgiftsplikt undantagna. Anledningen till dessa undantagsbestämmelser torde huvudsakligast hava varit den, att man icke velat betunga vissa mindre inkomsttagare med erläggande av högre pensionsavgifter än de, vartill de förut varit förpliktade genom medlemskap i respektive pensionskassor. Men denna fråga hade då bort kunna ordnas på ett för alla parter tillfredställande sätt, därigenom att vederbörande kassor hade minskat sina pensionsavgifter och pensioner med ungefär motsvarande belopp. I sådant fall skulle icke, som nu är händelsen, en person, som i förtid avgår ur en pensionskassa, beträffande sin från folkpensioneringen utgående pension hava kommit i sämre ställning än andra. I fråga om statstjänare skulle mot en sådan anordning kunna anföras, att då båda de pensionsbelopp, vilka därvid för flertalet skulle ifrågakomma, utgå genom statens försorg, det vore enklare och mindre omständligt att låta det samlade pensionsbeloppet utgå från ett håll. För medlemmar i enskilda pensionskassor kan däremot något sådant skäl icke åberopas. Av dessa kassor borde med fog kunna påfordras, att, då staten inrättar en hela befolkningen omfattande pensionering, desamma avpassa sina reglementen och pensionsavgifter därefter, och icke, såsom nu i allt större utsträckning göres gällande, tvärtom.

I en motion vid 1916 års riksdag (n:r 174 i A. k.) yrkades, att hustrur till i 5 § andra stycket angivna befattningshavare icke vidare skulle vara undantagna från avgiftsplikt. I avgivet utlåtande över motionen tillstyrkte pensionsstyrelsen detta förslag. Lagutskottet, som hade att behandla motionen, ställde sig ej heller avvisande till förslaget, men ansåg, att riksdagen icke borde i det outredda läge, vari frågan då befann sig, för sin del besluta lagändring i motionens syfte. Särskilt betonades, att innebörden av den föreslagna lagändringen icke rätt väl kunde överskådas, innan en igångsatt utredning om ändrad fördelning av äkta makars pensionsavgift å mannen och hustrun slutförts och resultatet därav föreläge. Riksdagen biföll utskottets hemställan om avslag å motionen.

Pensionsstyrelsen vill till en början upptaga det i motionen framställda förslaget att orden i 5 § andra stycket »ävensom hustru till såfunda undantagen person» borttagas ur paragrafen, och får styrelsen till stöd härför anföra följande.

Det pensionsbelopp, som enligt gällande författningar är tillförsäkrat befattningshavare i statens tjänst, är i regel så avpassat, att det bör kunna skänka honom och hans familj en i förhållande till hans tjänsteställning nödtorftig

bärgning. Detta kan däremot näppeligen sägas vara förhållandet med de pensioner, som äro tillförsäkrade änkor efter befattningshavare, vilka avses i 5 § andra stycket. En inom pensionsstyrelsen verkställd utredning rörande dessa pensioner har givit följande resultat.

För närvarande utgå pensioner till omkring 8,700 sådana änkor. Dessa pensioners storlek framgår av följande tabell.

Pensionsbelopp.	Antal änkor.	Pensionsbelopp.	Antal änkor.
—100 kronor	836	401—450 kronor	242
101—150 »	1,330	451—500 »	480
151—200 »	1,094	501—600 »	893
201—250 »	1,020	601—700 »	490
251—280 »	149	701—800 »	370
281—300 »	268	801—900 »	167
301—350 »	775	901—1,000 »	85
351—400 »	334	Över 1,000 »	152.

Enligt gjord beräkning skulle av de enligt andra stycket från avgift undantagna befattningshavarna något mer än 31,000 vara gifta. Rörande storleken av de pensioner, som tillförsäkrats dessas änkor, hänvisas till nedanstående tabell.

Pensionsbelopp.	Antal hustrur.	Pensionsbelopp.	Antal hustrur.
—100 kronor	311	451—500 kronor	448
101—150 »	2,103	501—600 »	1,265
151—200 »	2,438	601—700 »	917
201—250 »	7,364	701—800 »	1,572
251—280 »	732	801—900 »	1,153
281—300 »	3,837	901—1,000 »	424
301—350 »	5,498	1,001—1,200 »	572
351—400 »	1,419	1,201—1,500 »	443
401—450 »	562	Över 1,500 »	27.

Att märka är, att storleken av de pensioner, som angivits i den senare tabellen, i vissa fall är beroende av det antal ålderstillägg, som intjänats av mannen, då änkepensionen börjar att utgå. I dessa fall har pensionen i tabellen upptagits med minimibeloppet. I övrigt hänvisas till särskild, inom pensionsstyrelsen verkställd utredning i ämnet, vilken samtidigt härmed överlämnas.

Av den förra tabellen inhämtas, att omkring 4,400 eller mer än halva antalet nu utgående pensioner till änkor efter sådana befattningshavare, som angivas i 5 § andra stycket, till beloppet icke överstiga 280 kronor och omkring 6,500 icke överstiga 500 kronor. Enligt den senare tabellen hava av hustrur till sådana befattningshavare omkring 12,900 att vänta en änkepension, icke överstigande 280 kronor, och omkring 24,700 en änkepension, icke överstigande 500 kronor.

Av denna utredning torde framgå, att änkepensionerna i regel äro så knappt tillräckliga, att de icke förslå till nödortförsörjning åt änkan. Visserligen kan hon före sitt giftermål och stundom även någon tid efter detsamma — om nämligen hennes man vid äktenskapets ingående ännu icke varit ordinarie tjänst-

innehavare — hava erlagt pensionsavgifter, men dessas sammanlagda belopp är i regel då så ringa, att avgiftspensionen blir helt obetydlig. För änkan hade det uppenbarligen varit av vikt, om hon vid inträdande invaliditet eller på sin ålderdom såsom tillskott till den knappa änkepensionen haft att räkna med en så stor avgiftspension som möjligt. För hennes man bör det icke hava erbjudit oöverkomliga svårigheter att erlägga pensionsavgift för henne.

Men om hustrur till de i 5 § andra stycket omförmälda befattningshavarna skola erlägga pensionsavgift, synes detta ock böra vara fallet i fråga om änkor efter sådana befattningshavare. Vål kan det synas, som om, då deras änkepensioner äro otillräckliga, man icke bör betunga dem med pensionsavgifter. Men dels äro de i detta hänseende icke sämre ställda än flertalet andra från avgift icke befriade änkor och dels böra de genom arbete kunna bidra till sin försörjning, såvida de icke redan äro invalider, i vilket fall de emellertid på den grund äro undantagna från avgiftsplikt.

Såsom förut i denna skrivelse framhållits, pågår inom pensionsstyrelsen utredning rörande en omläggning av sättet för pensionernas beräkning och i samband därmed rörande ändrad fördelning av pensionsavgifterna äkta makar emellan. Såvitt styrelsen kunnat finna, skulle den ifrågasatta ändringen ingalunda kunna anses motverka förslaget om avgiftsplikt för nu ifrågavarande hustrur och änkor.

En stor mängd ansökningar om undantagande från avgiftsplikt på grund av stadgandet i 5 § sista stycket har behandlats av Kungl. Maj:t. När pensionsstyrelsens yttrande inhämtades över de första av dessa ansökningar, upprättade styrelsen och ingav till Kungl. Maj:t ett förslag till huvudgrunder, som enligt styrelsens mening borde följas vid prövning av sådana ärenden. Genom de beslut om undantagande från avgiftsplikt, som sedermera av Kungl. Maj:t i huvudsaklig överensstämmelse med detta förslag fattats, torde ett antal av omkring 30,000 personer blivit fritagna från skyldighet att betala pensionsavgift. De sålunda befriade utgöras i allmänhet av befattningshavare i statens och riksdagens tjänst, kommunala och därmed likställda tjänstemän samt befattningshavare vid enskilda järnvägar. De största grupperna utgöras av lärare och lärarinnor, som äro berättigade till understöd från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt, till ett antal av 10,000 à 12,000 personer samt järnvägstjänstemän till ett antal av omkring 15,000.

Det är således ett ganska stort antal personer, som med tillämpning av 5 § sista stycket vunnit befrielse från avgiftsplikt.

Redan nu är det förenat med svårigheter att vid avgiftspåföringen hålla reda på, vilka personer jämlikt 5 § äro undantagna från avgiftsplikt. Och ju flera grupper bliva undantagna, desto mera ökas svårigheterna. Fara är ock för handen, att om undantag från avgiftsplikt alltjämt medgivas, hela folkförsäkringen kommer att söndersplittras.

Då det sålunda av flera skäl synes olämpligt att medgiva befrielse för ett större antal personer än redan skett, anser sig pensionsstyrelsen böra hemställa, att 5 § sista stycket pensionsförsäkringslagen upphäves.

Skulle man inskränka sig till att upphäva sistberörda stycke ävensom sista raden i andra stycket av 5 §, skulle således från avgiftsplikt fortfarande vara undantagna dels de i andra stycket angivna befattningshavarna, dels ock de, som genom särskilda nådiga beslut jämlikt tredje stycket redan medgivits avgiftsbefrielse.

Vad den senare gruppen angår böra naturligtvis hustrur till och änkor efter befattningshavare i denna grupp följa samma regler som hustrur till och änkor efter i andra stycket angivna befattningshavare. Upphåves undantagandet från avgiftsplikt för de senare, bör det ock upphåvas beträffande de förra.

Emellertid blir det i hög grad oegentligt att i övrigt bibehålla de redan på grund av 5 § sista stycket medgivna undantagen, men borttaga möjligheten att medgiva nya undantag. Säkerligen finnas och komma framdeles att uppstå nya grupper, som kunna fordra avgiftsbefrielse med fullt samma fog som redan nu från avgiftsplikt undantagna. Det skulle mången gång förefalla egendomligt att icke kunna från avgiftsplikt undantaga t. ex. ordinarie befattningshavare vid poliskåren i en viss stad, ehuru motsvarande befattningshavare i en annan stad blivit undantagna. Konsekvensen synes därför fordra, att i samband med upphävande av 5 § sista stycket Kungl. Maj:t återkallar åtminstone flertalet av sina med stöd av detta stadgande meddelade beslut om avgiftsbefrielse. Dessa beslut hava ock med några få undantag avfattats så, att de gälla endast tillsvidare och intill dess annorledes förordnats.

Nu är det utan vidare klart, att anledningen till medgivande om undantagande från avgiftsplikt enligt sista stycket är den, att för de sålunda undantagna personernas pensionering anses vara sörjt på lika betryggande sätt som för i andra stycket angivna befattningshavares. Därav följer, att, om man återinför avgiftsplikt för den förra kategorien, det blir svårt att tillfredsställande motivera, varför den senare skall vara undantagen från avgiftsplikt.

Pensionsstyrelsen skulle ock häst se, att avgiftsplikten utsträcktes jämväl till denna kategori befattningshavare. Gent emot övriga medborgare intaga de visserligen i allmänhet såtillvida en särställning, att de äro i statens tjänst och att staten i annan ordning tillförsäkrat dem pension. Men denna omständighet finner pensionsstyrelsen ej vara ett fullgiltigt skäl för att låta dem intaga en särställning även till den allmänna pensionsförsäkringen.

Då emellertid pensionsstyrelsen anser sig för närvarande icke böra hemställa om ett upphävande av hela andra stycket i 5 §, beror detta huvudsakligen därpå, att en sådan åtgärd icke utan vidare torde kunna vidtagas. Den kräver nämligen, att en del lagar och författningar rörande pensionering av i samma stycke angivna befattningshavare samtidigt ändras, något som uppenbarligen måste föregås av nödiga utredningar och taga ej obetydlig tid i anspråk.

Såsom redan antytts finnas bland de jämlikt 5 § sista stycket från avgiftsplikt undantagna jämväl befattningshavare i statens tjänst. Så länge andra stycket i 5 § — med undantag av sista raden — bibehålles, torde konsekvensen fordra, att sistberörda befattningshavare tillsvidare få vara fritagna från skyldighet att erlägga pensionsavgift.

Dessa befattningshavare äro dels justitieråd och regeringsråd, dels de ordinarie tjänstemän vid statens järnvägar, som blivit befriade från avgiftsplikt genom nådigt brev den 23 maj 1914, dels, jämlikt nådigt brev den 30 november 1917, personer, som erlägga avgift till statens järnvägars pensionskassa för pensionering av icke ordinarie personal, telegrafverkets pensionskassa för pensionering av verkstads-, förråds- och linjearbetare eller statens vattenfallsverks pensionskassa för pensionering av icke ordinarie personal, dels ock de kronolänsmän, vilka undantagits från avgiftsplikt genom nådigt brev den 14 november 1916.

Utgår man i likhet med pensionsstyrelsen därifrån, att jämväl 5 § andra stycket i sin helhet framdeles bör upphåvas, torde de nädiga beslut, varigenom

de fyra här ovan angivna grupperna statstjänare undantagits från avgiftsplikt, böra — utom vad angår vederbörandes hustrur — få gälla endast tillsvidare.

Hyser man åter den uppfattningen, att de, som av staten blivit i annan ordning tillförsäkrade pension, böra vara undantagna från avgiftsplikt enligt pensionsförsäkringslagen och att följaktligen bestämmelsen i 5 § andra stycket, utom vad angår hustrur, bör bibehållas, torde man böra till andra stycket överföra de tre första här ovan angivna grupperna. Annat är förhållandet med de genom nådiga brevet den 14 november 1916 undantagna kronolänsmännen. Dessa äro sådana, som icke i enlighet med 18 § första stycket a) i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension gjort anmälan, att samma lags bestämmelser må å dem vinna tillämpning. Deras antal är numera helt obetydligt och de komma efter hand att försvinna, utan att några nya komma till. Därest de allt framgent skola vara undantagna från avgiftsplikt — varemot pensionstyrelsen ej har något att erinra — torde detta enklast ordnas på det sätt, att berörda nådiga brev den 14 november 1916 fortfarande får gälla utom vad det angår deras hustrur.

Skola nyssberörda tre grupper statstjänare införas i andra stycket, synes en viss omredigering av detsamma böra äga rum. Till en början vill styrelsen anmärka, att avsikten med ovanberörda nådiga brev den 23 maj 1914 uppenbarligen varit att från avgiftsplikt undantaga alla ordinarie tjänstemän vid statens järnvägar, på vilka icke lagen den 4 juli 1910 angående rätt till pension för sådana tjänstemän ägde tillämpning, men som i annan ordning voro tillförsäkrade skälig pension. Utöver i nådiga brevet den 23 maj 1914 angivna tjänstemän äro emellertid numera ytterligare att hänföra dit dels en överdirektör och souschef i järnvägsstyrelsen, dels överingenjören och chefen för statens järnvägsbyggnader samt överingenjören och chefen för statens järnvägars huvudverkstäder, dels ock de personer, som tillhörde den numera upplösta Understödsföreningen Mora—Vänerns och Östra Värmlands järnvägars pensions- samt änke- och pupillkassa vid den tid, då staten övertog de Mora—Vänerns järnvägsaktiebolag tillhöriga järnvägar. För att undvika en uppräknig av dessa olika ordinarie befattningshavare vid statens järnvägar — en uppräknig, som för övrigt sannolikt snart skulle bliva ofullständig till följd av framdeles nytillkommande sådana befattningshavare — torde det vara lämpligt, att såsom en särskild grupp från avgiftsplikt undantagna i 5 § andra stycket upptaga »ordinarie befattningshavare vid statens järnvägar». Alla dessa äro för närvarande genom statens försorg i annan ordning tillförsäkrade pension och detta torde med all säkerhet bliva fallet även i fråga om nya sådana befattningshavare.

Vidare torde lagen givas en sådan avfattning, att den kan omfatta även annan extra ordinarie personal i statens tjänst än den i nådiga brevet den 30 november 1917 angivna. Det är nämligen möjligt, att genom statsmakternas beslut en pensionering, liknande den för nyssberörda personal nu anordnade, kommer att genomföras jämväl för andra grupper statsanställda, icke ordinarie befattningshavare.

Pensionsstyrelsens förslag rörande ändring av 5 § innebär emellertid som sagt för närvarande endast, att sista raden i andra stycket och hela tredje stycket upphävas, men styrelsen har ansett sig böra lämna ovan angivna anvisningar, för den händelse styrelsens uppfattning, att hela andra stycket om ett par år borde upphävas, icke skulle vinna gillande.

Därest, såsom pensionsstyrelsen förutsatt, Kungl. Maj:t skulle komma att

återkalla flertalet av sina jämlikt 5 § sista stycket meddelade beslut om undantagande från avgiftsplikt, bör detta dock enligt pensionsstyrelsens mening i regel icke verkställas omedelbart efter det den föreslagna lagändringen trätt i kraft. Man bör allt efter de förhållanden, som för olika pensionskassor göra sig gällande, medgiva en övergångstid för att bereda dem tillfälle att vidtaga de ändringar i sina reglementen och pensionsavgifter, som kunna finnas nödiga med hänsyn till de försäkrades återinförda skyldighet att erlagga avgifter jämväl till den allmänna pensionsförsäkringen.

Vad angår de ekonomiska verkningarna för pensionsförsäkringen av ett bifall till pensionsstyrelsens ifrågavarande förslag vill styrelsen påpeka följande. Det har redan antytts, att styrelsen har för avsikt att i en nära framtid föreslå en omläggning av pensionernas beräkning, som vilar på rent försäkringstekniska grunder. Skulle denna reform under de närmaste åren genomföras, skulle de föreslagna ändringarna i 5 § icke medföra någon extra kostnad. Skulle åter pensionerna utgå efter nu gällande grunder, har det beräknats, att upphävandet av 5 § andra stycket sista raden skulle för pensionsförsäkringsfonden medföra en kostnad, vars kapitalvärde den 1 januari 1919 skulle utgöra omkring 200,000 kronor. Ett upphävande av tredje stycket skulle under sist angivna förutsättning också, ehuru helt obetydligt, öka försäkringskostnaden, men detta skulle icke spela någon avsevärd roll för försäkringens ekonomi. Alla nu genom särskilda beslut från avgiftsplikt undantagna hava för övrigt medtagits bland avgiftsbetalarna vid uppgörandet av de ekonomiska beräkningarna för försäkringen.

Slutligen kan anmärkas, att ett bifall till styrelsens förslag om ändring av 5 § måste åtföljas av en jämkning i ordalagen i 14 § andra stycket.

6 §.

Utöver de ändringar i denna paragraf, som föranledas av ett bifall till styrelsens under II och III här ovan framställda förslag, torde i sammanhang med den nedan ifrågasatta ändringen i 32 § första och andra styckena en mindre omformulering erfordras av 6 § sista stycket.

7 §.

I anslutning till den föreslagna ändrade lydelsen av 6 § bör det i 7 § angivna lägsta belopp, till vilket årliga värdet av naturaförmåner, som räcka till full om än torftig försörjning för kvinna, får uppskattas, höjas från 280 till 283 kronor. Därjämte torde med hänsyn till de föreslagna bestämmelserna om pensions-tillägg för barn begreppet inkomst i 7 § andra stycket behöva något förtydligas.

8 §.

Som bekant har pensionsstyrelsen sedan några år tillbaka medel till sitt förfogande för vidtagande av åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet. Styrelsen lämnar ock numera i avsevärd omfattning bidrag till sjukvård och yrkesutbildning åt sådana medellösa eller mindre bemedlade personer, som äro därav i behov och som eljest skulle falla pensionsförsäkringen till last.

Stundom kan inträffa, att, sedan en person på grund av varaktig oförmåga till arbete beviljats pension, det efter längre eller kortare tids förlopp finnes

möjligt att genom sjukvård eller yrkesutbildning göra honom till självförsörjare. Anslår då pensionsstyrelsen medel till sjukvård eller yrkesutbildning åt honom, bör under den tid, han med bidrag från styrelsen åtnjuter vård eller utbildning, pensionen i regel icke utgå. Han erhåller ju under denna tid från pensionsstyrelsen medel, som vanligen överstiga pensionen. Att tvinga honom att använda pensionen till sjukvård eller yrkesutbildning torde svårligen låta sig göra. Har han anhöriga, som för sitt uppehälle äro beroende av honom, synes det rimligt, att dessa i vissa fall kunna få under tiden uppbära hela eller en del av pensionen.

Då det är pensionsstyrelsen och ej pensionsnämnd, som fattar beslut om bidrag till sjukvård och yrkesutbildning, bör det uppenbarligen ankomma på styrelsen att i sammanhang med fattandet av dylikt beslut bestämma, om pensionen skall upphöra att utgå och om eventuellt pensionstagarens anhöriga skola under vårdtiden få uppbära pensionen eller en del därav.

Pensionsstyrelsen får därför hemställa, att till 8 § ett nytt stycke fogas av innehåll, att, om pensionstagare med bidrag från pensionsstyrelsen åtnjuter sjukvård eller yrkesutbildning, styrelsen äger med hänsyn till föreliggande omständigheter förordna, att pensionen under tiden icke skall utgå, samt att, om han har anhöriga, vilka för sitt uppehälle äro beroende av honom, styrelsen må medgiva dem att under samma tid uppbära pensionen eller en del därav.

Ej sällan inträffar, att personer vägra att emottaga av pensionsstyrelsen framställt erbjudande om bidrag till sjukvård eller yrkesutbildning, men yrka bestämt på att erhålla pension. Då de icke mot sin vilja kunna tvingas att underkasta sig sjukvård eller yrkesutbildning och då de utan sådan åtgärd i regel äro eller i den närmaste framtiden komma att bliva ur stånd att försörja sig, har man ofta svårt att avgöra, huru rätteligen skall förfaras med pensionsansökningen. Till en början är klart, att i många sådana fall pension ej bör beviljas. Så t. ex. om vederbörande icke kan anföra något giltigt skäl för sin vägran. I andra fall åter ställer sig saken mer eller mindre svår att avgöra. Lagen innehåller icke några föreskrifter i ämnet, helt naturligt för övrigt, då först efter lagens tillkomst pensionsstyrelsen tillerkänts rätt att bevilja bidrag till sjukvård och yrkesutbildning.

Emellertid synes det vara väl av behovet påkallat att genom ett lagstadgande tillerkänna pensionsstyrelsen rätt att med hänsyn till föreliggande förhållanden i dylika fall avslå en pensionsansökan, eventuellt bestämma att pension skall utgå med nedsatt belopp. På så sätt beredes styrelsen möjlighet att med större utsikt till framgång få vederbörande att underkasta sig sjukvård eller yrkesutbildning i fall, där de äro ovilliga därtill.

Att uppställa detaljerade föreskrifter, huru förfaras skall med pensionsansökningar i dylika fall, torde näppeligen låta sig göra; därtill äro förhållandena alltför växlande. Främst gäller det naturligtvis att avgöra, huruvida det skäl, som anförts för vägran, kan anses utgöra giltig anledning eller ej. Såsom en förutsättning för att i nu förevarande fall förvägra en sökande pension synes dock böra föreskrivas, att han gjorts uppmärksam på denna påföljd, men likväl vidhåller sin vägran.

Pensionsstyrelsen får alltså föreslå, att ytterligare ett tillägg göres till 8 § av innehåll att i fall, som här ovan antytts, pension må kunna tillsvidare helt eller delvis förvägras en sökande, under förutsättning att han gjorts uppmärksam på denna påföljd.

Emellanåt förekomma fall, där man från början kan förutse, att en person på grund av sjukdom, vanförhet eller lyte är ur stånd att försörja sig under ett eller flera år framåt. I vissa av dessa fall är det sannolikt, att han efter denna tids förlopp kan försörja sig, i andra är detta från början omöjligt att bedöma. Beträffande t. ex. en person, som blivit sinnessjuk, måste han ofta stå under observation flera år, innan läkaren med någon större grad av säkerhet kan avgöra, huruvida sjukdomen är obotlig eller övergående, d. v. s. huruvida den sjuke är varaktigt oförmögen till arbete eller ej. Många personer finnas, som på grund av klen hälsa, lyte eller vanförhet väl skulle kunna försörja sig, om de — stundom efter särskild yrkesutbildning — kunde erhålla en för dem speciellt lämpad sysselsättning, men för vilka det är förenat med stora, kanske oöverstigliga svårigheter att få en sådan.

Vissa skäl tala för, att i dylika fall pension beviljas för viss, redan från början begränsad tid, som vore så avpassad, att efter dess förlopp med större säkerhet kunde avgöras, huruvida personen verkligen kunde betraktas såsom invalid i lagens mening eller ej.

Pensionsstyrelsen har ock varit betänkt på att framlägga förslag om lagändring i sådan riktning, men efter närmare övervägande ansett sig böra avstå därifrån. Saken torde i flertalet fall kunna tillfredsställande ordnas utan dylik lagändring, helst om, såsom här nedan under 31 § föreslås, pensionsstyrelsen tillerkännes befogenhet att i vissa fall förordna, att redan beviljad pension tillsvidare i avvaktan på ärendets närmare prövning icke skall utbetalas. Intages därjämte i lagen, såsom ock här ovan föreslagits, en bestämmelse, att pensionsstyrelsen äger förordna, att pension icke skall utgå för tid, under vilken någon med bidrag från styrelsen åtnjuter sjukvård eller yrkesutbildning, avhjälpes även därigenom i någon mån behovet av pension för begränsad tid.

Sådana fall, som nu senast berörts, torde ofta kunna behandlas så, att pension visserligen i vanlig ordning beviljas, men att fallet efter viss tids förlopp genom pensionsstyrelsens försorg göres till föremål för förnyad grundlig undersökning för att avgöra, huruvida pensionen fortfarande bör utgå eller, med tillämpning av 8 § första stycket och eventuellt det nu föreslagna tillägget till 31 §, indragas.

10 §.

Enligt denna paragraf skall en åttondel av kostnaden för pensionstilläggen fördelas mellan samtliga kommuner sålunda, att varje kommun bestrider åttonden av pensionstillägget för pensionstagare, som var i kommunen mantalsskriven vid den tid, från vilken tillägget bestämts att utgå, och att, där tillägget blivit jämlikt 8 § ökat, åttonden av ökningen bestrides av den kommun, i vilken pensionstagaren då var mantalsskriven. Denna föreskrift, som föreslogs i nädiga propositionen till 1913 års riksdag och av riksdagen oförändrad antogs, är endast såtillvida avvikande från ålderdomsförsäkringskommitténs förslag, att enligt detta en tredjedel av kostnaden för pensionstilläggen skulle på angivet sätt fördelas mellan kommunerna.

I sina motiv anför kommittén, bland annat, att då enligt förslaget pension enligt 31 § skulle utgå från den dag, rätt till pension inträtt, och då detta ansåges hava skett den dag, pension söktes, såvida ej annat förhållande visades, pensionen i allmänhet komme att löpa från och med ansökningsdagen.

Kommittén anför vidare: »Under vissa förhållanden kan dock inträffa, att dessa tidpunkter icke sammanfalla. Då emellertid vid pensionens uträknande tillika fastställes den dag, från vilken pensionen skall löpa, har kommittén ansett det leda till större reda och enkelhet att anknyta kommunens delaktighet i kostnaden till den senare tidpunkten, en anordning, som även kommer att underlätta pensionsrådets uträknande av kommunernas andelar i pensionskostnaden. I avslutning till vad nu blivit nämnt om beviljande av pensionstillägg har föreslagits, att, där tillägget blivit ökat, tredjedelen av ökningen bestrides av den kommun, i vilken pensionstagaren då var mantalsskriven. Den kommun, som beviljat pensionstillägg eller ökning därav, kommer med tillämpning av de föreslagna stadgandena att själv få vidkännas en tredjedel av kostnaden. Härigenom har kommittén trots sig giva ytterligare en garanti för en omsorgsfull prövning av dessa ärenden.»

Det förefaller emellertid, som om vad kommittén i de två sista meningarna anført ej rätt väl står i överensstämmelse med paragrafens ordalag och kommitténs motivering i övrigt. Uttalandena i dessa två sista meningar — och även vad kommittén anført i sitt betänkande del I sid. 122 och 123 under motiven till 29 § samt jämväl i viss mån särskilda utskottets nr 1 vid 1913 års riksdag utlåtande vid 10 § pensionsförsäkringslagen — synas nämligen vila på den förutsättningen, att föreskrivet bidrag till pensionstillägg alltid skulle lämnas av den kommun, vilkens pensionsnämnd beviljat pensionstillägget eller ökningen därav. Pensionsstyrelsen har ock den uppfattningen, att en dylik anordning är den ojämförligt bästa och mest praktiska samt, enligt vad erfarenheten redan givit vid handen, nära nog den enda möjliga.

Till en början har man, såsom ock kommittén framhållit, större säkerhet för en omsorgsfull prövning av ett pensionsärende, om den kommun skall bidra till pensionstillägget, vilkens pensionsnämnd behandlar ansökningen, än om det vore en annan kommun, som skulle vidkännas sådan kostnad. Kommun äger vidare rätt att söka ändring i pensionsnämnds beslut. Denna rätt skulle säkerligen i regel vara illusorisk i sådana fall, där en annan kommun än den, vilkens pensionsnämnd behandlat ärendet, skulle betala en del av pensionstillägget. Den förra kommunen torde nämligen ytterst sällan före besvärstidens utgång få kännedom om beslutet. Det av styrelsen förordade sättet medför slutligen en lättnad i styrelsens arbete att påföra de olika kommunerna och landstingen deras andelar i pensionskostnaden. Det kan nämligen eljest i vissa fall vara förenat med rätt stort besvär att utröna, inom vilken kommun vederbörande varit mantalsskriven det år, under vilket pensionen skall börja att utgå. Denna svårighet kommer visserligen att minskas om ett par år genom den år 1917 vidtagna ändringen i 4 § i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av pensionsförsäkringslagen, jämförd med 31 § i sistnämnda lag, men samtidigt kommer det ock att falla sig allt mer naturligt att den kommun, vilkens nämnd beviljar pensionen, jämväl bidrager till pensionstillägget. Den kommun, där pensionstagaren varit mantalsskriven året förut, har han då redan lämnat, och det är givetvis en viss sannolikhet för att han en tid framåt skall kvarstå i den kommun, där han sedan blivit mantalsskriven.

På anförda skäl får pensionsstyrelsen hemställa om annan formulering av 10 §. Jämväl torde i sådant fall med hänsyn till föreslagen ändring av 19 § erfordras ett förtydligande tillägg till 10 §.

14 §.

Såsom redan förut anmärkts, måste vid bifall till pensionsstyrelsens förslag om ändring av 5 § en jämkning ske av ordalagen i 14 § andra stycket.

16 §.

I utlåtande, som avgavs med anledning av en vid 1917 års riksdag väckt motion (n:r 6 i A. k.) om viss ändring i 16 § första stycket, framhöll pensionsstyrelsen, att det såväl för pensionsförsäkringen som för den enskilde skulle vara synnerligen fördelaktigt, om styrelsen kunde medgivas befogenhet att, även om ändring icke sökts, verkställa nödig rättelse av oriktig avgiftspåföring och föranstalta om den återbetalning, som därav kunde föranledas. Såsom skäl härför anförde styrelsen, att vid den inom styrelsen försiggående granskningen av förteckningarna enligt 14 § uppenbara felaktigheter vid avgiftspåföringarna ofta upptäcktes samt att det under nuvarande förhållanden icke låte sig göra att rätta dessa felaktigheter. En befogenhet för styrelsen att i sådana fall vidtaga rättelse hade visat sig vara i hög grad önskvärd.

Sammansatta stats- och lagutskottet, till vars behandling nyssberörda motion hänskjutits, framhöll i sitt över motionen avgivna utlåtande, att i ett stort antal fall, då avgift blivit felaktigt påförd, detta först komme till synes vid den granskning av förteckningarna enligt 14 §, som verkställdes inom pensionsstyrelsen. Då emellertid denna fråga föll utom ramen för yrkandet i motionen, ansåg sig utskottet icke böra upptaga till behandling jämväl frågan om ändring av gällande bestämmelser därhän, att pensionsstyrelsen skulle medgivas dylik befogenhet, oaktat starka skäl kunde anföras för att en lagändring i antydd riktning skulle vara av ett framträdande behov påkallad.

Styrelsen anser sig nu böra ånyo hemställa om en dylik lagändring, därvid styrelsen tillika föreslår sådan avfattning av 16 §, att därav tydligen framgår, att på grund av nationalitet beroende frågor om avgiftsplikt jämväl falla under styrelsens prövning.

Den invändningen skulle måhända kunna göras, att då, såsom under D här ovan framhållits, ett förslag till omläggning av nu gällande ordning för påföring och uppbörd av pensionsavgifter snart är att förvänta, någon ändring ej dessförinnan borde göras i 16 §. Styrelsen vill emellertid betona, att det av praktiska skäl är av stor vikt för styrelsen att snarast möjligt erhålla utsträckt befogenhet att verkställa rättelse vid felaktig avgiftspåföring. Tillerkännes styrelsen dylik befogenhet, bör emellertid tillika stadgas, att styrelsen i sådant fall icke må vidtaga rättelse, innan den, saken rör, lämnats tillfälle att yttra sig.

Även beträffande sista stycket av denna paragraf har en ändring visat sig önskelig. Pensionsstyrelsen syftar på den bestämmelse, som tillerkänner pensionsnämndsordförande rätt att under viss förutsättning fatta beslut om avgiftsbefrielse. Denna förutsättning består däri, att, sedan pensionsavgift påförts en person, sådant förhållande för honom inträtt, att han, då avgiften skall erläggas, bör undantagas från avgiftsplikt.

Det har visat sig, att pensionsnämndsordförandena i ett mycket stort antal fall missuppfattat eller varit tveksamma om sin befogenhet att meddela befrielsebeslut. Då pensionsnämndsordförandenas antal uppgår till omkring 2,650, är det

vidare ganska förklarligt, att vid meddelandet av dylika beslut olika principer tillämpas av olika ordförande, ehuru pensionsstyrelsen genom utsända meddelanden sökt motverka dylika ojämnheter. Skulle ett dylikt, av en pensionsnämndsordförande meddelat beslut vara oriktigt och åtnöjes vederbörande ej med detta beslut, kan frågan visserligen hänskjutas till pensionsnämnden, vars beslut i sin ordning kan överklagas hos pensionsstyrelsen. Men om, såsom i allmänhet är fallet, frågan icke hänskjutes till pensionsnämnden, torde i regel den enda utvägen att få beslutet ändrat vara, att ett ingripande sker på initiativ från pensionsstyrelsen. Emellertid är det ingalunda säkert, att styrelsen upptäcker, att ett fel blivit begånget, och i alla händelser kan en sådan upptäckt ske först lång tid efter det felaktiga beslutets meddelande, vilket givetvis ock är ägnat att medföra olägenheter.

Det synes därför vara av behovet påkallat, att även i fråga om sådana fall, som avses i sista stycket av 16 §, pensionsstyrelsen blir den myndighet, som i första hand har att fatta beslut om avgiftsbefrielse. Beträffande tid och ordning för ändringssökandet och vad därmed i övrigt äger sammanhang torde böra gälla vad i 16 § första stycket nu stadgas angående ändring av taxeringsnämnds beslut i fråga om tillämpning av bestämmelserna i 5 §.

19 och 20 §§.

Varje kommun skall i regel utgöra ett pensionsdistrikt, dock att, om två eller flera socknar på landet hava gemensam kommunalförvaltning, de samfällt skola utgöra ett distrikt. Är detta senare icke fallet, tillåter icke lagen sammanslagning av två eller flera kommuner till ett pensionsdistrikt. En sådan sammanslagning skulle dock stundom vara önskelig beträffande kommuner med ringa folkmängd. Enligt Sveriges officiella statistik funnos den 31 december 1916 icke mindre än 386 landskommuner, vilkas invånarantal understeg 500, nämligen 25 kommuner med 100—199 invånare, 83 med 200—299 invånare, 128 med 300—399 invånare och 150 kommuner med 400—499 invånare. De flesta av samtliga dessa kommuner eller 249 voro belägna inom Gottlands, Malmöhus, Älvsborgs och Skaraborgs län.

Olägenheterna av så små pensionsdistrikt hava visat sig vara ganska stora. Ofta har det varit svårt att där finna en person med förmåga att på ett tillfredsställande sätt fullgöra uppdraget att vara ordförande i pensionsnämnden. Nämnden i ett sådant distrikt har vidare i regel ett så ringa antal ärenden att behandla, kanske endast ett par om året, att den svårligen kan vinna intresse för saken eller nödig erfarenhet vid handläggningen av pensionsansökningar. Pensionsstyrelsen har därför ansett sig böra föreslå den ändring av 19 §, att möjlighet beredes för sammanslagning av två eller flera kommuner till ett pensionsdistrikt. I sammanhang därmed föreslås ock en komplettering av 10 §.

Vad i 19 § stadgas rörande beslut om fördelning av kommun i två eller flera pensionsdistrikt samt om underställande av sådant beslut torde jämväl böra gälla beträffande sammanslagning av kommuner till ett pensionsdistrikt.

Tydligt är, att ett beslut om dylik sammanslagning jämväl måste innefatta överenskommelse vederbörande kommuner emellan rörande fördelningen av sådana kostnader, som omförmälas i 23 och 26 §§.

Vid bifall till förslaget om ändring av 19 § torde i 20 § böra intagas en föreskrift, att, om två eller flera kommuner sammanslagits till ett pensionsdistrikt,

minst en ledamot i pensionsnämnden jämte en suppleant för denne skall utses av varje sådan kommun. Genom en dylik bestämmelse torde man vinna full säkerhet för nödig personalkännedom hos nämnden. Då ledamöternas antal skulle kunna överstiga kommunernas, torde det få ankomma på Kungl. Maj:ts befallningshavande att, efter kommunernas hörande, i övrigt bestämma, huru många ledamöter jämte suppleanter varje kommun skall välja. Därvid synes folkmängden inom de olika kommunerna böra i främsta rummet vara avgörande.

För att vinna trygghet att i ett sådant genom sammanslagning bildat pensionsdistrikt vederbörande kommun alltid är representerad vid nämndsammanträde, bör 24 § kompletteras med ett stadgande att i sådant fall ärende, som rör viss kommun, ej får handläggas, där icke minst en ledamot från denna kommun är tillstädes.

Pensionsstyrelsen anser sig ytterligare böra föreslå den jämkning av bestämmelserna i 20 §, att Kungl. Maj:ts befallningshavande uttryckligen medgives rätt att återkalla meddelat förordnande såsom ordförande i pensionsnämnd eller suppleant för denne före utgången av den fyraårsperiod, för vilken förordnandet gäller. Det har nämligen inträffat, att person, som förordnats till ordförande i pensionsnämnd, snart nog visat sig mindre lämplig för uppdraget. Den, som utses till hans efterträdare, bör emellertid icke förordnas för längre tid än intill utgången av löpande fyraårsperiod.

23 §.

Den tid av minst 14 dagar, som skall förflyta mellan kungörandet av ett pensionsnämndssammanträde och själva sammanträdet, särskilt i städer och till yttnehållet små landskommuner, har visat sig vara onödigt lång. En vecka bör där vara nog. För stora landskommuner är dock en vecka måhända väl kort. Styrelsen får nu hemställa, att uttrycket »minst fjorton dagar förut» i paragrafens första stycke utbytes mot »minst en vecka förut». Ordföranden har då möjligheten att med hänsyn till de lokala förhållandena bestämma kungörelsetidens längd.

Från många håll förspörjas klagomål däröver, att, när suppleanten för ordföranden skall i dennes ställe leda förhandlingarna vid pensionsnämnds sammanträde, suppleanten visar sig synnerligen obevandrad i tillämpningen av pensionsförsäkringslagen, detta på den grund att han så sällan deltar i nämndens sammanträden. Det lär till och med hava förekommit fall, där suppleanten fått tjänstgöra som ordförande, ehuru han varit den ende av de närvarande, som aldrig förut bevisat ett nämndssammanträde. Att detta är ett betänkligt missförhållande är uppenbart. Ett sätt att råda bot härför synes vara, att Kungl. Maj:ts befallningshavande till suppleant utser en ordinarie ledamot av pensionsnämnden. Lagen lägger icke något hinder däremot och denna utväg lär ock hava anlitats på många håll. Pensionsstyrelsen söker jämväl verka för ett sådant förfarande.

Att genom en lagbestämmelse fastslå, att till suppleant för ordförande alltid skall utses en ordinarie ledamot av nämnden, torde måhända icke vara välbetänt. Kungl. Maj:ts befallningshavande torde stundom komma att utse suppleant för ordföranden, innan ännu kommunen valt ledamöter för nästa fyraårsperiod; och en person utom nämnden, t. ex. en förutvarande pensionsnämndsledamot, kan givetvis ofta vara lämplig suppleant för ordföranden. För att emellertid i lagen

få ett uttryck för önskvärdheten av att till suppleant för ordföranden gärna bör utses en ledamot i nämnden, vill styrelsen hemställa, att 23 § andra stycket gives en något ändrad formulering.

24 §.

Vid bifall till pensionsstyrelsens förslag om ändring av 19 § bör 24 § första stycket kompletteras på förut angivet sätt. Jämväl tredje stycket i 24 § behöver kompletteras med vissa bestämmelser rörande böter för förfallolös utevaro från pensionsnämndssammanträde i pensionsdistrikt, som bildats genom sammanslagning jämlikt 19 § av två eller flera kommuner.

26 §.

Vad denna paragraf innehåller i första, tredje och fjärde styckena synes vara av beskaffenhet att snarare hava sin plats i en på administrativ väg utfärdad instruktion än i en av Konung och riksdag stiftad lag. Pensionsstyrelsen anser därför lämpligt, att dessa stycken uteslutas ur paragrafen och ersättas med ett allmänt stadgande, att pensionsnämnds ordförande har att ställa sig till efterrättelse bestämmelserna i pensionsförsäkringslagen och de föreskrifter i övrigt, som rörande hans åliggande må av Konungen meddelas.

28 §.

Beträffande första stycket av denna paragraf föreslås, att några ord uteslutas av skäl, som närmare angives under 30 § här nedan.

29 §.

Under 30 § här nedan föreslår pensionsstyrelsen, att ansökning rörande avgiftspension i visst fall skall genom pensionsnämndens ordförande översändas till styrelsen utan att behöva behandlas av nämnden. Vid bifall härtill kräves en omformulering av 29 § första stycket. Enligt dess nuvarande lydelse skall ansökning rörande pension alltid göras hos pensionsnämnd. Det torde för ändamålet vara tillfyllest, om ordalagen ändras så, att dylik ansökning skall ingivas till pensionsnämndens ordförande i det pensionsdistrikt, där sökanden senast blivit mantalsskriven. Detta torde för övrigt icke innebära någon ändring i sak.

Vissa av bestämmelserna i andra och tredje styckena av denna paragraf synas vara överflödiga. Ett stadgande att ansökningen skall avfattas enligt fastställt formulär och att vid densamma skall fogas prästbevis likaledes enligt fastställt formulär synes vara tillräckligt. Genom nådigt brev den 24 oktober 1913 har Kungl. Maj:t förklarad hinder icke möta för pensionsstyrelsen att fastställa, bland annat, de i 29 § angivna formulär till ansökning rörande pension. Och styrelsen kommer givetvis såsom hittills städse att tillse, att dessa formulär avfattas så, att ansökningarna komma att såvitt möjligt innehålla alla för deras avgörande nödiga upplysningar. Formulär till prästbevis har fastställts genom nådig kungörelse den 12 juni 1914.

Godkännes pensionsstyrelsens under 30 § framställda förslag om en förenklad behandling av vissa ansökningar rörande avgiftspension, torde formulären för sådana ansökningar kunna göras synnerligen enkla. Enligt 29 § måste även ansökningar om enbart avgiftspension innehålla upplysning om sökandens arbetsförmåga, även om han uppnått 67 års ålder, detta med hänsyn till statistiken enligt ålderdomsförsäkringskommitténs motivering. Pensionsstyrelsen kan dock icke finna, att det skulle vara av vidare värde ur statistisk synpunkt att få reda på en pensionssökande sextiosjuåringens arbetsförmåga, då man i alla händelser i allmänhet icke erhåller kännedom om tidpunkten för senare inträdd arbetsförmåga. Den ifrågavarande uppgiften skulle för övrigt i regel icke lämna någon ny upplysning. Har nämligen en person blivit arbetsförmögen före 67 års ålder, bör redan i samband därmed avgiftspension hava börjat utgå och avgiftsbetalningen upphört; har så icke skett, bör han vid 67 års ålder fortfarande vara arbetsför.

Pensionsstyrelsen finner det fördenskull onödigt att i nu omförmälda fall fördra upplysning i pensionsansökningen om sökandens arbetsförmåga.

30 §.

Enligt denna paragraf skola alla ansökningar om pension först behandlas av pensionsnämnd och detta är naturligtvis nödvändigt i alla sådana fall, där pensionsrätten är beroende av, huruvida den sökande är att betrakta såsom till arbete varaktigt oförmögen eller ej. Så är förhållandet, så snart någon söker pension före uppnådd pensionsålder samt så snart någon gör uttalande på pensionstillägg. I senare fallet skall dessutom alltid en inkomstberäkning göras och därtill är pensionsnämndens medverkan ofrånkomlig.

Annat är förhållandet, om någon söker endast avgiftspension enligt 6 § eller pension enligt 34 § och till stöd för sin ansökning icke åberopar varaktig oförmåga till arbete. Där gäller det allenast att fastställa den sökandes ålder och därför kräves icke någon behandling i pensionsnämnd. Naturligtvis måste här ock göras en tillförlitlig undersökning rörande de av sökanden i behörig tid erlagda pensionsavgifterna, men möjlighet därtill har endast pensionsstyrelsen, icke pensionsnämnden.

Det förefaller därför vara en alldeles onödig omgång att i dylika fall låta ansökningarna behandlas av nämnden. Sådana ansökningar, avfattade enligt ett synnerligen enkelt formulär, böra dock i ordningens intresse ingivas till pensionsnämndsordföranden, men dennes befattning med dessa ansökningar synes böra inskränkas därtill, att han ser till att allt är i sin ordning samt därefter skyndsamt översänder dem till pensionsstyrelsen för avgörande. Liksom andra pensionsansökningar böra även dessa alltid vara åtföljda av prästbevis enligt fastställt formulär.

Det här föreslagna förenklade förfaringssättet beträffande vissa ansökningar bör medföra lättnad i arbetet för alla myndigheter, även för pensionsnämndsordförandena, vilka icke vidare skulle behöva föredraga dessa ansökningar i nämnden. Då varken nämnden eller ordföranden fattar beslut över dylika ansökningar, kan här icke förekomma sådant anslag och sådant meddelande av besked, som omnämnes i 26 § sista stycket, ej heller kan det här bliva fråga om besvär enligt 28 § första stycket. Däremot bör naturligtvis ordföranden införa även dessa ansökningar i ett register.

Nu kan anmärkas, att, då enligt 28 § andra stycket klagan över pensionsstyrelsens beslut ej får föras av enskild sakägare, denne saknar möjlighet att söka ändring i beslut i sådana pensionsärenden. Detta är visserligen sant, men å andra sidan bör han genom en ny ansökan hos pensionsstyrelsen kunna få rättelse i beslutet, om han kan påvisa, att ett fel verkligen blivit begånget.

Pensionsstyrelsen får därför föreslå, att det i 30 § stadgade förfarandet för behandling av pensionsansökningar ändras i ovan antydd riktning i fråga om ansökningar om allenast pension på grund av erlagda avgifter enligt 6 eller 34 §, där till stöd för ansöknigen icke åberopas varaktig oförmåga till arbete.

Beträffande övriga pensionsansökningar torde det nuvarande förfarandet böra bibehållas.

I 28 § första stycket sista punkten stadgas, att över inkomna besvär nämnden skall avgiva yttrande, varefter handlingarna i ärendet skola av ordföranden så snart ske kan insändas till pensionsstyrelsen. Enligt 30 § andra stycket skall efter besvärstidens utgång beslutet i ärendet jämte tillhörande handlingar av ordföranden *ofördröjligen* översändas till pensionsstyrelsen. Detta senare stadgande står, åtminstone efter orden, ej i full överensstämmelse med det förra. För att undanröja denna oegentlighet torde orden »varefter handlingarna i ärendet av ordföranden så snart ske kan insändas till pensionsstyrelsen» böra uteslutas ur 28 § och i stället ordalagen i 30 § andra stycket något kompletteras och förtydligas.

Av bestämmelserna i 30 § framgår, att pensionsstyrelsen icke i andra fall än där besvär anförts kan rätta av pensionsnämnd fattade, mot lagen stridande beslut, felaktigheterna må vara än så uppenbara. Det återstår då icke annan utväg än att återförvisa ärendet till nämnden.

Vid granskning av pensionsärenden händer ej sällan, att pensionsstyrelsen upptäcker ett uppenbart fel vid inkomstberäkningen — t. ex. att felräkning ägt rum, att värdet av bostadsförmån utan giltig anledning upptagits eller uteslutits, att en inkomstpost tydligen uteglömts o. s. v. Medgives felet eller är detsamma eljest alldeles uppenbart, synes pensionsstyrelsen under vissa förutsättningar böra tillerkännas befogenhet att utan återförvisning rätta det felaktiga beslutet. Den viktigaste förutsättningen torde vara den, att, om sökanden genom den ändrade inkomstberäkningen skulle bliva utan pension eller erhålla lägre sådan än enligt det felaktiga beslutet, hans yttrande i saken först måste infordras. Har han därvid intet att erinra, torde saken kunna betraktas som klar. Bestrider han, att beslutet är felaktigt och anför han därför sannolika skäl, som icke kunna utan vidare vederläggas, torde ärendet böra i vanlig ordning återförvisas till nämnden. Stundom kan det vara erforderligt att, innan pensionsstyrelsen fattar sitt beslut, infordra yttrande av styrelsens ombud eller annan, som saken kan röra. Givetvis bör alltid pensionsnämndens ordförande lämnas tillfälle att yttra sig.

Såsom en ytterligare förutsättning torde enligt styrelsens mening böra föreskrivas en viss gräns, utöver vilken rättelse utan återförvisning ej får ske. Huruvida och i så fall var en sådan gräns bör sättas, kan vara föremål för olika meningar. Det synes emellertid styrelsen, som om rättelsen ej borde i allt för hög grad få inverka på den blivande pensionens storlek, och styrelsen har med hänsyn härtill tänkt sig, att felet vid inkomstberäkningen icke lämpligen bör överstiga ett belopp av 50 kronor, för gift par 100 kronor, för att pensionsstyrelsen

skall äga att utan återförvisning vidtaga rättelse. Föreligger endast en felräkning, synes någon gräns icke behöva sättas.

Ett bifall till detta pensionsstyrelsens förslag skulle medföra stora fördelar. Antalet ärenden, där dylika felaktigheter i nämndsbesluten förekomma, är jämförelsevis stort. En återförvisning av ett sådant ärende förorsakar ett avsevärt dröjsmål med ärendets slutliga avgörande, ofta ett halvår eller mer. När ett sådant fel efter av pensionsstyrelsen framställd förfrågan hos pensionsnämndens ordförande erkänts, hemställer ej sällan denne, att styrelsen måtte utan återförvisning rätta felet. Styrelsen anser sig emellertid i regel icke befogad därtill.

Under de förutsättningar, som här ovan angivits, synas några berättigade invändningar knappast kunna framställas emot att tillerkänna pensionsstyrelsens föreslagen befogenhet. Visserligen kringskäres därigenom till synes den enskildes möjlighet att anföra besvär — han får ju ej besvara sig över pensionsstyrelsens beslut — men styrelsen skall alltid först inhämta hans yttrande, så snart hans rätt genom ett av styrelsen fattat beslut om rättelse av inkomstberäkningen kan tänkas lida intrång, och styrelsen kommer helt visst städse att taga all möjlig hänsyn till av honom framställda, berättigade invändningar.

Vid bifall till pensionsstyrelsens under 8 § framställda förslag, att styrelsen direkt skulle kunna förordna, att pension icke skall utgå under den tid, en pensionstagare med bidrag från styrelsen åtnjuter sjukvård eller yrkesutbildning, torde en jämkning av ordalagen i 30 § sista stycket vara erforderlig.

31 §.

Enligt 30 § sista stycket gäller vad om ansökning rörande pension samt om handläggning av sådant ärende stadgats i tillämpliga delar jämväl om ärende rörande ökning, minskning eller indragning av pension. I fråga om ökning eller minskning av pension gäller ock i tillämpliga delar vad i 31 § stadgats om den tid, under vilken pension skall utgå. Är det således fråga om att indraga eller minska en utgående pension, kan detta icke ske, förrän ett beslut därom i laga ordning fattats av pensionsstyrelsen. Först måste ärendet då företagas till behandling av pensionsnämnden. Där kan det bliva uppskjutet till nästa sammanträde för inhämtande av närmare upplysningar. Så skall det efter besvärstidens utgång översändas till pensionsstyrelsen, som kanske i sin tur ser sig nödsakad införskaffa bättre utredning. Denna kan leda till ett beslut om återförvisning till nämnden, som då ånyo har att behandla ärendet, o. s. v. Även om en så tidsödande behandling, som den nyss beskrivna, är mera sällsynt, förflyter alltid en avsevärd tid, sällan understigande ett par månader, mellan den tidpunkt, då fråga väckts om indragning eller minskning av pensionen, och den, då pensionsstyrelsen fattar slutligt beslut i ärendet. Under tiden utgår i regel pensionen med oförändrat belopp och då beslutet om indragning eller minskning fattas, torde man ej kunna återkräva av pensionstagaren vad han för mycket uppburit. På detta sätt komma medel att utan skälig anledning årligen utbetalas.

För att råda bot för detta missförhållande vill pensionsstyrelsen föreslå, att till 31 § fogas ett nytt stycke, som, därest grundad anledning finnes antaga, att pension bör minskas eller indragas, tillerkänner pensionsstyrelsen rätt att, innan beslut därom i vederbörlig ordning fattats, förordna, i förra fallet att pensionen tillsvidare skall utgå med det minskade belopp, vartill förhållandena må föran-

leda, och i senare fallet att pensionen tillsvidare icke skall utbetalas. Skulle det sedermera visa sig, att minskning eller indragning av pensionen icke skäligen bör ifrågakomma, skall givetvis snarast möjligt till pensionstagaren utbetalas vad han på grund av pensionsstyrelsens interimbeslut icke utfått.

En dylik rätt för pensionsstyrelsen att interimistiskt besluta om minskning eller indragning av pension bör ock väl komma till pass i sådana fall, som berörts här ovan under 8 §, d. v. s. där man har anledning förmoda, att efter något års förlopp sådana förhållanden inträtt för en pensionstagare, att han bör helt eller delvis kunna försörja sig själv.

32 §.

Såväl första som andra stycket i denna paragraf innehåller åtskilliga detaljföreskrifter, som snarare borde hava sin plats i administrativa författningar än i en lag. Det torde vara tillfyllest, om dessa stycken ersättas av en bestämmelse, att angående sättet och tiden för utbetalning av pension förordnas av Konungen.

Beträffande sättet torde pensionsutbetalning, åtminstone tillsvidare, i regel böra såsom hittills verkställas genom postsparbanken och postanstalterna. Man kan likväl tänka sig — och förslag därom lär hava varit å bane — att t. ex. en stad skulle vilja åtaga sig att utbetala pensionerna till inom staden boende pensionstagare. Erhållas nödiga garantier för en ordentlig utbetalning, synes anledning icke föreligga att förhindra en dylik anordning. Möjligen kunna efter hand jämväl andra sätt för pensionsutbetalning visa sig lämpliga. Ett medgivande av Kungl. Maj:t till en partiell eller fullständig omläggning av sättet för sådan utbetalning synes vara fullt tillräckligt.

Aven rörande tiden för utbetalningen torde detaljbestämmelser ej behöva fastslås i lag. Visserligen synas utbetalningar av pensioner fortfarande ej böra ifrågakomma annat än månads-, kvartals-, halvårs- eller årsvis, men att utfärda bestämmelser såväl därom som om vad i övrigt angår tiden för utbetalningarna torde lämpligen böra överlätas till Kungl. Maj:t.

Stadgandet i tredje stycket av 32 § att pensionsbelopp, som ej lyftats inom viss tid, skall förverkas och tillfalla pensionsfonden, är i så måtto oegentligt, att pensionstillägg, som ingår i ett sådant pensionsbelopp, eller understöd enligt 33 § icke rimligen bör tillfalla fonden. Detta har sannolikt ej heller avsetts med ifrågavarande stadgande. I förtydligande syfte torde därför orden »och tillfalle den i 11 § omnämnda fonden» böra uteslutas.

I 30 § tredje stycket stadgas, att, då sökande funnits berättigad till pension, pensionsstyrelsen skall beräkna och fastställa beloppet samt utfärda pensionsbrev. Vidare föreskrives, att, om det beräknade beloppet icke uppgår till sex kronor om året, pension ej må utgå och förty ej heller pensionsbrev utfärdas. Enligt ålderdomsförsäkringskommitténs betänkande (del. I sid. 97) är denna inskränkning gjord »till förekommande av ett onödigt och betungande arbete med utbetalning av en mängd mycket små pensioner.»

Pensionsstyrelsen tillåter sig erinra, hurusom styrelsen i underdånig skrivelse den 20 april 1914 hemställt, huruvida icke lämpligen borde vidtagas sådan ändring i pensionsförsäkringslagen, att försäkrad, som befunnits berättigad till pension till mindre belopp än sex kronor om året och till vilken i följd därav jämlikt 30 § i lagen pension ej skulle utgå, kunde efter därom hos pensions-

styrelsen gjord framställning vid uppnådd 67 års ålder få till sig återbetalade av honom inom tid, som föreskrefves i 14 och 15 §§, erlagda pensionsavgifter, dock att därest den försäkrade försummat att erlagga honom påförda avgifter och det årliga pensionsbeloppet på grund därav ej uppginge till sex kronor, återbetalning icke skulle äga rum.

Till stöd för denna hemställan, som ännu icke lär hava av Kungl. Maj:t upptagits till slutligt avgörande, anförde pensionsstyrelsen huvudsakligen följande:

Bestämmelsen i 30 § tredje stycket hade till följd, att en del försäkrade icke erhöle någon valuta för de pensionsavgifter, som blivit av dem erlagda. Denna påföljd komme att drabba alla dem, som bleve invalider eller uppnådde 67 års ålder, innan de hunnit erlagga avgifter till tillräckligt belopp, och som icke vore berättigade till pensionstillägg eller pension på grund av frivilliga avgifter av sådan storlek, att beloppet därav tillsammans med avgiftspensionen uppginge till sex kronor för år. Detta missförhållande komme att göra sig gällande särskilt beträffande dem, som i början av lagens tillämpning befunne sig i hög ålder, i synnerhet med hänsyn till bestämmelsen om reducering av eljest utgående pensionsbelopp i dåvarande 37 § (nuvarande 1 och 3 §§ i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av pensionsförsäkringslagen). Med all sannolikhet komme ifrågavarande bestämmelse i 30 § att låta avgiftsvånget framstå i en onödigt ofördelaktig dager samt att framkalla missnöje hos de försäkrade. Dessa kunde icke anse med rättvisa och billighet förenligt, att de skulle vara skyldiga att erlagga avgifter utan att hava någon som helst utsikt att erhålla avgiftspension.

Över denna pensionsstyrelsens framställning har ålderdomsförsäkringskommittén den 12 juni 1914 avgivit infortrat underdånigt utlåtande och därvid förklarat sig ej kunna finna tillräckliga skäl för bifall till den föreslagna lagändringen. Enligt kommitténs förmenande skulle den enda verkliga och ej med försäkringens grunder sammanhängande olägenheten med ifrågavarande bestämmelse i 30 § bestå däri, att vissa personer av mera framskriden ålder, vilka redan från början med säkerhet visste, att de aldrig kunde erhålla någon pension, ändock skulle erlagga avgifter. Detta gällde personer, vilka, då de bleve avgiftspliktiga, redan från annat håll åtnjöte pension eller livränta eller vore tillförsäkrade pension till sådant belopp, att de ej kunde påräkna pensionstillägg, och ej heller hunne att före 67 år erlagga så många avgifter, att avgiftspensionen kunde uppgå till sex kronor. I dylika fall handlade det tydligen ej om någon risk, som skulle genom försäkringen täckas, och det vore därför överensstämmande med lagens grunder, att avgifter icke onödigtvis erlades av dessa personer.

Kommittén ansåg dock, att detta ändamål kunde, såsom kommittén ock vid uppgörandet av lagförslaget tänkt sig, lämpligast vinnas med hjälp av bestämmelsen i sista stycket av 5 § och således utan lagändring, därigenom att de ifrågavarande personerna undantoges från avgiftsplikt. En enkel utväg i sådant hänseende vore enligt kommitténs mening t. ex. att från avgiftsplikt undantaga alla personer, som vore födda före år 1860 och vilka från annat håll redan åtnjöte eller vore tillförsäkrade en pension av sådant belopp, att pensionstillägg ej kunde erhållas.

Skulle man emellertid föredraga en lagändring, fann kommittén lämpligare att ur lagen borttaga bestämmelsen om att pensioner till mindre årligt belopp än sex kronor ej utbetalades, än att införa ett återbetalningssystem, vilket enligt kommitténs uppfattning ej vore fullt förenligt med försäkringens grunder och därjämte syntes kunna leda till ytterligare yrkanden på förändringar, som skulle

medföra vittgående följder i kostnadshänseende. Det ökade besvär, som sålunda genom utbetalande en gång om året av ett antal mindre pensioner skulle uppkomma, ansåg kommittén, med hänsyn till att för en stor del av pensionärerna pensionen efter hand ökades till belopp överstigande sex kronor och således då komme att utgå samt att det även i övrigt väsentligen handlade om ett övergångsstadgande, ej vara av synnerlig betydelse för frågans avgörande.

Pensionsstyrelsens i dess berörda framställning uttalade förmodan, att meranämnda bestämmelse i 30 § skulle komma att framkalla missnöje hos de försäkrade, har visat sig vara synnerligen välgrundad. Muntligen och skriftligen framkomma titt och tätt till styrelsen mer eller mindre skarpa uttryck för detta missnöje och bestämmelsen har verkat i ej ringa grad menligt på hela pensionsförsäkringens popularitet. Pensionsstyrelsen anser därför fortfarande, att vägande skäl tala för, att åtgärder vidtagas för undanröjande av påklagade missförhållande, ett missförhållande, vars tillvaro ålderdomsförsäkringskommittén ej kunnat bestrida.

Att stundom pensionsavgifter till jämförelsevis stora belopp kunna komma att erläggas utan att pension får utgå, framgår av följande tabell, som utvisar, huru mycket en person *minst* skall hava erlagt i pensionsavgifter för att avgiftspensionen skall uppgå till sex kronor (beloppen äro avrundade uppåt till hela krontal):

Födelseår	Erlagda pensionsavgifter	
	man	kvinnor
1850—1868	30 kr.	38 kr.
1869—1878	27 »	34 »
1879—1883	24 »	30 »
1884—1888	22 »	28 »
1889—	20 »	25 »

Kommittén anser, att missförhållandet skulle kunna undanröjas utan lagändring med anlitande av den utväg, som finnes anvisad i 5 § sista stycket. Kungl. Maj:t skulle, menar kommittén, kunna från avgiftsplikt undantaga t. ex. alla före år 1860 födda personer, som från annat håll redan åtnjuta eller äro tillförsäkrade en pension av sådan storlek, att pensionstillägg ej kan erhållas. Att bedöma, huruvida en person fyller denna förutsättning, skulle emellertid ofta nog bliva synnerligen svårt och dessutom vålla de myndigheter, som handhåva avgiftspåföringen, ett högst betydligt arbete. Ett dylikt beslut av Kungl. Maj:t skulle vidare i viss mån bryta mot den hittills tillämpade principen att icke från avgiftsplikt undantaga vissa enskilda personer. Pensionsstyrelsen har för övrigt här ovan uttalat sig för ett slopande av hela sista stycket i 5 §.

Det andra av kommittén framställda alternativet eller att man ur 30 § skulle borttaga den nu ifrågavarande bestämmelsen, så att pension skulle utgå, även om den understeg ett årligt belopp av sex kronor, finner sig pensionsstyrelsen ej heller böra tillstyrka. Att årligen utbetala en mängd så små pensioner skulle nämligen medföra ett onödigt och allt för betungande arbete, något som kommittén ock åberopat såsom stöd för införandet av ifrågavarande bestämmelse.

Pensionsstyrelsen kan icke finna annat än att den av styrelsen i dess skrivelse den 20 april 1914 föreslagna lösningen av frågan är den bästa och får därför vidhålla sitt däri framförda förslag. Visserligen är det sant, att vid bifall till detta förslag en del personer, som fått till sig återbetalade erlagda pensionsavgifter

och som sedermera bliva berättigade till pensionstillägg, skulle äga uppbära en något högre pension, därest den avgiftspension, vartill de återbetalade avgifterna berättiga, tillagts. Men denna ökning av pensionsbeloppet är så ringa, att den knappast har praktisk betydelse.

Därest samtliga de avgifter, varom här nu är fråga, skulle återbetalas, skulle återbetalningen beträffande den nu levande generationen röra sig om ett belopp av omkring 4 miljoner kronor. Enär dessa nu icke utbetalbara pensioner ej synas hava tagits i betraktande som inkomst vid beräkningen av försäkringskostnaderna, kan, såsom styrelsen i sin berörda skrivelse den 20 april 1914 framhållit, en återbetalning av dessa avgifter ske utan att försäkringens ekonomiska grunder rubbas. Ej heller vid den år 1915 beslutade utvidgningen av pensionsförsäkringen hava dessa avgifter medräknats såsom en inkomstkälla.

33 §.

Under hänvisning till vad pensionsstyrelsen här ovan under III anfört i fråga om pensionstillägg för barn, får styrelsen hemställa, att i 33 § bestämmelser, motsvarande dem i 6 § föreslagna, införas rörande särskilt understöd för barn till invalida, icke pensionsberättigade änklingar, änkor och ogifta mödrar samt äkta makar.

Av det föregående framgår, att ett bifall till pensionsstyrelsens under II, III och IV här ovan framställda förslag föranleder särskilda kostnader för staten. För år 1919 hava dessa kostnader beräknats till följande belopp:

för införande av ändrat beräkningssätt för pensionstillägg vid inkomst över 50 kronor.....	kronor	69,000: —
» pensionstillägg för barn	»	1,166,000: —
och för ändring av övergångstiden.....	»	86,000: —
	<u>Summa kronor</u>	<u>1,321,000: —</u>

En i beloppet 1,166,000 kronor ingående post å 66,000 kronor avser kostnad för pensionstillägg för barn till personer, som genom lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av pensionsförsäkringslagen blivit delaktiga i den allmänna pensionsförsäkringen, och torde förty böra utgå från förslagsanslaget till bidrag till täckande av statens kostnad för understöd enligt 33 § pensionsförsäkringslagen åt nyssberörda personer. Detta förslagsanslag, som av pensionsstyrelsen i underdånig skrivelse den 9 augusti 1917 för år 1919 föreslagits till 634,000 kronor, torde således böra höjas med berörda belopp 66,000 kronor eller till 700,000 kronor.

Vad av ovanstående summa 1,321,000 kronor återstår efter avdrag av beloppet 66,000 kronor eller 1,255,000 kronor, avrundat till 1,250,000 kronor, torde böra utgå av förslagsanslaget för bestridande av den på staten belöpande kostnad för pensionstillägg och understöd åt personer, som äro därtill berättigade jämlikt lagen om allmän pensionsförsäkring enligt dess lydelse före den 8 juni 1915. Detta förslagsanslag har styrelsen i skrivelse likaledes av den 9 augusti 1917 för år 1919 föreslagit till 7,900,000 kronor. Anslaget torde emellertid böra höjas med omförmälda belopp 1,250,000 kronor eller till 9,150,000 kronor.

Under återopande av vad sålunda anförts får pensionsstyrelsen i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t tacktes i nådig proposition föreslå riksdagen

dels besluta, att 3, 5—8, 10, 14, 16, 19, 20, 23, 24, 26 och 28—33 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring ävensom 3 § i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av förstberörda lag måtte erhålla den ändrade lydelse, som finnes angiven i härvid fogade förslag (bil. 1 och 2),

dels — utöver det av pensionsstyrelsen i underdånig skrivelse den 9 augusti 1917 för bestridande av den på staten belöpande kostnad för pensionstillägg och understöd åt personer, som äro därtill berättigade jämlikt lagen om allmän pensionsförsäkring enligt dess lydelse före den 8 juni 1915, för år 1919 äskade förslagsanslaget på extra stat av 7,900,000 kronor — för genomförande av vissa av de nu föreslagna lagändringarna anvisa ytterligare förslagsvis 1,250,000 kronor, i följd varav berörda förslagsanslag för år 1919 skulle uppgå till 9,150,000 kronor,

dels ock — utöver det av styrelsen i skrivelse likaledes av den 9 augusti 1917 för år 1919 äskade förslagsanslaget på extra stat av 634,000 kronor till bidrag till täckande av statens kostnad för understöd enligt 33 § i lagen om allmän pensionsförsäkring åt de personer, som genom lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av nyssnämnda lag blivit delaktiga i den allmänna pensionsförsäkringen — likaledes för genomförande av viss nu föreslagna lagändring anvisa ytterligare förslagsvis 66,000 kronor, i vilket fall sist omnämnda förslagsanslag för år 1919 skulle utgöra 700,000 kronor.

Transumt av protokoll vid styrelsens sammanträden med de till styrelsens biträde förordnade sakkunniga bifogas (bil. 3 och 4).

Stockholm den 21 januari 1918.

Underdånigst

Adolf af Jochnick.

O. F. Enbom.

Carl Broberg.

Karl Dickman.

Hugo Elliot.

Erik Stridsberg.

Axel Telander.

Förslag

till lag om ändrad lydelse av 3, 5—8, 10, 14, 16, 19, 20, 23, 24, 26 och 28—33 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring.

3 §.

Pensionsärenden, som i denna lag avses, handläggas av en för hela riket gemensam myndighet, benämnd pensionsstyrelsen, samt i fall, varom i denna lag närmare stadgas, av särskilda pensionsnämnder i orterna.

I — — — — — dom.
I — — — — — Riksdag.

5 §.

Pensionsavgift — — — — oförmögen.

Från avgiftsplikt undantages jämväl:

- a) ordinarie innehavare av tjänst, å vilken lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension eller lagen den 4 juli 1910 angående rätt till pension för tjänstemän vid statens järnvägar äger tillämpning;
- b) delägare i telegrafverkets eller folkskollärarnas pensionsinrättning samt i arméns eller flottans pensionskassa;
- c) ordinarie innehavare av prästerlig tjänst.

6 §.

Pensions — — — sammanlagda belopp.

Därjämte utgår av allmänna medel ett tillägg till pensionen för pensionsstagare, som är till arbete varaktigt oförmögen och vilkens årsinkomst ej uppgår för man till 300 och för kvinna till 283 kronor.

Pensionstillägget utgör för år räknat för man 150 och för kvinna 140 kronor med avdrag av sex tiondelar av det belopp, varmed pensionstagarens årsinkomst må överstiga 50 kronor.

Därjämte — — — erlagd.

För pensionsberättigad änklings, änka eller ogift kvinna, som är till arbete varaktigt oförmögen och har att försörja barn eller adoptivbarn under femton år, ökas pensionen, därest årsinkomsten ej uppgår för man till 300 och för kvinna till 283 kronor, jämte 125 kronor för varje sådant barn, med särskilt pensions-tillägg för barnen. Enahanda rätt tillkommer jämväl pensionsberättigade äkta makar, som båda äro till arbete varaktigt oförmögna och vilkas sammanlagda årsinkomst ej uppgår till 583 kronor jämte 125 kronor för varje barn. Beloppet av sådant pensionstillägg utgör 75 kronor för varje barn med avdrag av sex tiondelar av det belopp, varmed årsinkomsten må överstiga 300 kronor för änklings, 283 kronor för änka eller ogift kvinna och 583 kronor för äkta makar.

Pensionsbelopp avrundas till närmast högre sådant tal, att dess utbetalning i föreskriven ordning kan verkställas med ett för varje betalningstermin lika,

å helt tiotal öre slutande belopp. Utgöres pensionsbelopp av dels pension enligt första stycket i denna paragraf och dels pensionstillägg, skall avrundningen verkställas å pensionstillägget.

7 §.

Årsinkomst — — — 34 §.

Där inkomst, som i 6 § andra stycket avses, helt eller delvis utgöres av naturaförmåner, skall vid uppskattning av dessa förmånens årliga värde iakttagas, att, där naturaförmånerna räcka till full om än torftig försörjning, deras årliga värde ej må uppskattas till lägre belopp än 300 kronor för man och 283 kronor för kvinna, och att, där naturaförmånerna ej räcka till full försörjning, deras årliga värde uppskattas till motsvarande lägre belopp, ävensom att årliga värdet av bostad ej må uppskattas till lägre belopp än 50 kronor. Där uppskattningen ej kan ske med ledning av dessa bestämmelser, verkställas densamma efter de i orten gällande priser eller efter andra grunder, som finnas tillämpliga.

I — — — person.

8 §.

Befinnes — — — — — mantalsskriven.

Åtnjuter pensionstagare med bidrag från pensionsstyrelsen sjukvård eller yrkesutbildning, äger pensionsstyrelsen med hänsyn till föreliggande omständigheter förordna, att pension under tiden icke skall utgå. Har han anhöriga, vilka för sitt uppehälle äro beroende av honom, må dem medgivas rätt att under samma tid uppbära pensionen eller en del därav.

Vägrar någon utan giltig anledning att underkasta sig sjukvård eller yrkesutbildning och anses goda utsikter förefinnas att genom dylik åtgärd förebygga inträdet av varaktig oförmåga till arbete eller häva redan inträdd sådan, må pension helt eller delvis tillsvidare förvägras honom, under förutsättning att han gjorts uppmärksam på denna påföljd.

Har — — — — — år.

10 §.

Kostnaden — — — — — stadgas.

En åttondel av kostnaden fördelas emellan samtliga kommuner sålunda, att varje kommun bestrider åttondelen av pensionstillägget för pensionstagare, som av dess pensionsnämnd förklarats äga rätt till pension, och att, där tillägget blivit jämlikt 8 § ökat, åttondelen av ökningen bestrides av den kommun, vilkens pensionsnämnd fattat beslut om ökningen. Är pensionsnämnd gemensam för två eller flera kommuner, avgöres dessa kommuner emellan frågan om betalnings-skyldigheten med hänsyn till pensionstagarens mantalsskrivningsort vid det tillfälle, då pensionstillägget eller ökningen söktes. Minskas pensionstillägg, till vilket två eller flera kommuner lämna bidrag, skola dessa kommuners andelar i återstående beloppet bestämmas efter förhållandet mellan deras förutvarande bidrag.

En — — — — — stort belopp.

Kommunernas — — — — — Konungen.

14 §.

Sedan — — — överlämnas,

Sedan förteckningen kommit taxeringsnämnden tillhanda, beslutar nämnden, på grund av upplysningar från vederbörande pensionsnämnd angående de personer, som äro berättigade till pension eller understöd, samt med hänsyn till de förhållanden, som enligt 5 § andra stycket eller särskilda av Konungen meddelade beslut medföra undantagande från avgiftsplikt, för varje i förteckningen upptagen person, huruvida för året avgiftsplikt må åligga honom och vilka avgifter böra av honom erläggas; skolande om besluten anteckning göras i förteckningen.

Där — — — innehåll.

Pensionsavgift — — — stycket.

De — — — pensionsbeloppet.

För — — — avgiftspliktige.

Det — — — belopp.

Där — — — stadgas.

Närmare — — — Konungen.

16 §.

Ändring i taxeringsnämnds beslut enligt 14 § må, där fråga gäller tillämpning av 1 eller 5 §, av enskild sakägare ävensom av kommun samt av ombud, varom i 27 § förmåles, sökas hos pensionsstyrelsen, och skall ansökning därom vara pensionsstyrelsen tillhanda före utgången av augusti månad året näst efter det, för vilket pensionsavgift påförts eller bort påföras, vid äventyr att ansökningen eljest icke upptages till prövning. Befinnes ändringssökandet vara lagligen grundat, skall pensionsstyrelsen förordna om rättelse i avgiftspåföringen och i övrigt vidtaga de åtgärder, som därav må föranledas. I andra än här ovan anförda fall må ändring i taxeringsnämnds beslut enligt 14 § sökas av enskild sakägare ävensom av kommun samt av ombud, varom i 27 § förmåles, genom besvär inom den tid och i den ordning, som angående besvär över taxeringsnämnds beslut är stadgat. Har pensionsavgift blivit påförd den, som sålunda sökt ändring, är han ändock skyldig att erlägga avgiftsbeloppet med rätt att återfå vad han finnes hava för mycket erlagt.

Har — — — — hos pensionsstyrelsen.

Finner pensionsstyrelsen vid granskning av den i 14 § omnämnda förteckning eller eljest, att någon i strid mot 1 eller 5 § påförts pensionsavgift eller befriats från erläggande av sådan avgift, må pensionsstyrelsen, ändock att ändring ej sökts, vidtaga erforderliga åtgärder till rättelse härutinnan. Förrän pensionsstyrelsen vidtager dylik åtgärd, skall den, saken rör, lämnas tillfälle att yttra sig.

Har för någon, vilken pensionsavgift påförts, sedermera sådant förhållande inträtt, att han, då avgiften skall erläggas, bör undantas från avgiftsplikt, må frågan inom den tid och i den ordning, här ovan stadgats angående ändring i taxeringsnämnds beslut i fråga om tillämpning av 1 eller 5 §, hänskjutas till pensionsstyrelsen, som har att i ärendet fatta beslut och i övrigt vidtaga de åtgärder, som därav må föranledas.

19 §.

Varje — — — — pensionsdistrikt.

Hava — — — — pensionsdistrikt.

Där på grund av kommuns vidsträckthet eller folkmängd eller andra förhållanden så provas lämpligt, må kommunen fördelas i två eller flera pensionsdistrikt. Likaså må, där så med hänsyn till föreliggande förhållanden provas lämpligt, två eller flera kommuner sammanslås till ett pensionsdistrikt. Beslut om sådan fördelning eller sammanslagning ävensom om upphävande eller förändring därav fattas å landet av kommunalstämma och i stad av stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, av allmän rådstuga.

Beslutet — — — — ogilla.

20 §.

För varje pensionsdistrikt skall finnas en pensionsnämnd, bestående av en ordförande och ett jämnt antal ledamöter, högst sex; dock att, där två eller flera kommuner sammanslagits till ett pensionsdistrikt, minst en ledamot i pensionsnämnden jämte en suppleant för denne skall utses av varje kommun; och äger Konungens befallningshavande att, efter vederbörande kommuners hörande, i övrigt bestämma, huru många ledamöter jämte suppleanter varje kommun har att välja.

Ordförande i pensionsnämnd och suppleant för honom förordnas av Konungens befallningshavande för fyra år i sänder, Konungens befallningshavande dock obetaget att återkalla sådant förordnande och för den tid, som återstår, utse annan person.

Ledamöterna — — — — återstått.

Sedan — — — — ordförande.

Har — — — — förrättas.

23 §.

Pensionsnämnd sammanträder å ställe, som nämnden bestämmer, på kallelse av ordföranden, så ofta denne med avseende å inkomna ärendens antal och vikt finner det nödigt, dock minst en gång varje kalenderhalvår. Sammanträde skall av ordföranden, i samråd med det av pensionsstyrelsen jämlikt 27 § förordnade ombudet, utsättas till tid, då, enligt vad antagas kan, ombudet är oförhindrat att närvara. Tid och ställe för sammanträde låte ordföranden minst en vecka förut kungöra i kyrka samt tillika på annat lämpligt sätt bringa till allmänhetens kännedom, varjämte ombud, som enligt 27 § må vara av landstinget för distriktet utsett, genom ordförandens försorg i god tid skall om sammanträdet underrättas.

Suppleanten för ordföranden äger, även om han icke är ledamot i nämnden, likväl närvara vid nämndens sammanträden och deltaga i överläggningarna, men ej i besluten.

Ordföranden — — — — å ångfartyg.

24 §.

Pensionsnämnd må ej handlägga ärende, där icke, förutom ordföranden, minst två ledamöter äro tillstädes; och gäller därjämte, att i pensionsdistrikt,

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 1 saml. 164 häft. (Nr 184.)

som bildats genom sammanslagning jämlikt 19 § av två eller flera kommuner, pensionsnämnden ej må handlägga ärende, som rör viss kommun, utan att minst en ledamot från denna kommun är tillstädes.

Inträffar — — — — — infinna sig.

Ordförande, ledamot eller vederbörligen kallad suppleant, som utan av pensionsnämnden godkänt förhinder utebliver från nämndens sammanträde, ävensom ordförande eller ledamot, vilken vid inträffat förhinder uraktlåter att underätta suppleant, skall till kommunens kassa böta, ordföranden eller hans suppleant tjugufem kronor samt ledamot eller hans suppleant fem kronor; skolande, där pensionsdistrikt bildats genom sammanslagning jämlikt 19 § av två eller flera kommuner, böter, som erlagts av ordföranden eller hans suppleant, lika fördelas mellan kommunerna samt böter, som erlagts av ledamot eller hans suppleant, tillfalla kassan i den kommun, för vilken han är vald. Därest sammanträde med hänsyn till bestämmelserna i första stycket av denna paragraf måste inställas eller upplösas, böte ledamot eller suppleant dubbelt. Om uttagande av sådana böter förordnar Konungens befallningshavande efter anmälan av ordföranden eller ledamot i vederbörande pensionsnämnd eller av pensionsstyrelsens ombud i orten.

26 §.

Pensionsnämnds ordförande har att ställa sig till efterrättelse bestämmelserna i denna lag och de föreskrifter i övrigt, som rörande hans åligganden må av Konungen meddelas.

Ordföranden — — — — — besvär.

Sedan protokoll för pensionsnämnds sammanträde justerats, åligger det ordföranden att ofördröjligen till vederbörandes kännedom å förut kungjort ställe anslå en förteckning över de ansökningar, rörande vilka beslut fattats, och anses härigenom meddelande om besluten hava skett den dag anslag gjordes. Samtidigt skall ordföranden i betalt brev med allmänna posten tillställa varje sökande besked om det beslut, som fattats i anledning av hans ansökan.

28 §.

Ändring i pensionsnämnds beslut må av enskild sakägare ävensom av kommun samt av vederbörande i 27 § omnämnda ombud sökas hos pensionsstyrelsen genom besvär, vilka skola ingivas till pensionsnämndens ordförande eller i betalt brev med allmänna posten vara till denne inkomna sist å trettonde dagen efter beslutets meddelande, den dagen oräknad, då sådant skedde. Ordföranden äge ock att över nämndens beslut anföra besvär. Över inkomna besvär skall nämnden avgiva yttrande.

Över — — — — — civildepartementet.

29 §.

Ansökning rörande pension skall ingivas till pensionsnämndens ordförande i det pensionsdistrikt, där sökanden senast blivit mantalsskriven.

Ansökningen skall avfattas enligt fastställt formulär och skall vid densamma fogas prästbevis likaledes enligt fastställt formulär.

30 §.

Har någon på grund av varaktig oförmåga till arbete gjort ansökning om pension, skall pensionsnämnden pröva de i ansökningen lämnade upplysningar och återopade handlingar samt på grund av denna prövning och kända förhållanden besluta, huruvida sökanden äger rätt till pension, ävensom, där ansökningen avser jämväl pensionstillägg, bestämma storleken av den årsinkomst, som skall läggas till grund för beräkning av pensionstilläggs belopp.

Sedan den i 28 § första stycket stadgade besvärstid gått till ända, skall beslutet i ärendet jämte tillhörande handlingar ävensom, därest besvär anförts över beslutet, nämndens yttrande över besvären av ordföranden snarast möjligt insändas till pensionsstyrelsen.

Söker någon, utan att till stöd därför återropa varaktig oförmåga till arbete, endast pension på grund av erlagda avgifter enligt 6 eller 34 §, skall pensionsnämndens ordförande ofördröjligen översända ansökningen med tillhörande handlingar till pensionsstyrelsen.

Där — — — — — utfärdas.

Finnes pensionsnämnds beslut strida mot denna lag, äger pensionsstyrelsen, där ej på grund av anförda besvär rättelse kan ske, att återförvisa ärendet till förnyad prövning, dock att där fel uppenbarligen blivit begånget vid bestämmandet av storleken av sökandens årsinkomst enligt 7 § samt detta fel antingen uppkommit allenast genom felräkning eller ock icke överstiger ett belopp av 50 kronor, pensionsstyrelsen må, efter vederbörandes hörande, utan återförvisning verkställa nödig rättelse.

Vad om ansökning rörande pension samt om handläggning av sådant ärende stadgats gäller i tillämpliga delar, där ej annorledes i denna lag föreskrives, jämväl om ärende rörande ökning, minskning eller indragning av pension. Innan pensionsnämnd fattar beslut i ärende rörande minskning eller indragning av pension, skall nämnden lämna pensionstagaren tillfälle att yttra sig.

31 §.

Pension — — — — — förvärvats.

Lag — — — — — pension.

Finnes grundad anledning antaga, att pension bör minskas eller indragas, äger pensionsstyrelsen, innan beslut därom i vederbörlig ordning fattats, förordna i förra fallet, att pensionen tillsvidare skall utgå med det minskade belopp, vartill förhållandena må föranleda, och i senare fallet, att pensionen tillsvidare icke skall utbetalas.

32 §.

Angående sättet och tiden för utbetalning av pension förordnas av Konungen.

Pensionsbelopp, som ej lyftats före utgången av året näst efter det, under vilket beloppet förfallit till betalning, vare förverkat.

På därom gjord framställning må pensionsstyrelsen till den, som icke äger uppbära pension på grund av bestämmelserna i 30 § fjärde stycket, återbetala av honom inom tid, som föreskrives i 14 och 15 §§, erlagda pensionsavgifter,

dock icke om han försummat att erlagga honom påförd avgift och det årliga pensionsbeloppet på grund därav ej uppgår till sex kronor, och ej heller förrän han uppnått en ålder av sextiosju år.

33 §.

Den, som efter fyllda femton år bliver till arbete varaktigt oförmögen, men för vilken avgifter till erhållande av pension icke blivit erlagda, ävensom den, vilken vid nämnda ålder redan är varaktigt arbetsoförmögen, äger erhålla understöd under villkor och med belopp, som angående pensionstillägg är i 6 § stadgat.

Änkling, änka, ogift kvinna eller äkta makar, som äro till arbete varaktigt oförmögna, men icke berättigade till pension och vilka hava att försörja barn eller adoptivbarn under femton år, äga erhålla understöd för sådant barn under villkor och med belopp, som i 6 § är stadgat angående pensionstillägg för barn.

Beträffande understöd, varom ovan sägs, gäller även i övrigt i tillämpliga delar vad i denna lag är föreskrivet om pensionstillägg och om kostnaden för dess bestridande samt om ansökning rörande pension och om pensions utbetalande.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1919, dock att vad i 3, 8, 29, 30 och 31 §§ stadgas skall äga tillämpning från och med dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utgivits i Svensk författningssamling.

Bil. 2.

Förslag

till lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring.

3 §.

1 mom. För den, som före utgången av år 1918, i enlighet med vad nedan sägs, förvärvat rätt till sådant pensionstillägg, som omförmåles i 6 § andra stycket i lagen om allmän pensionsförsäkring, eller till understöd, varom stadgas i 33 § första stycket samma lag, eller till ökning därav, bestämmes, med den begränsning, som omförmåles i 2 mom. av denna paragraf, beloppet av pensionstillägg, understöd och ökning till följande procent av i 3 mom. här nedan stadgat belopp, nämligen

för den, som under år 1914 förvärvat sådan rätt, till 50 proc.
» » » » » 1915 » » » » 60 »
» » » » » 1916 » » » » 70 »
» » » » » 1917 » » » » 80 »
» » » » » 1918 » » » » 90 »

Huruvida i fall, som i detta moment avses, rätt till pensionstillägg eller understöd förvärvats, bedömes enligt bestämmelserna i lagen om allmän pensionsförsäkring, i fråga om kvinna dock med den ändring, att inkomstgränsen för sådan rätt utgör 280 kronor.

Inträder för någon, som i detta moment avses, rätt till ökning av pensionstillägg eller understöd efter utgången av år 1918, skall ökningen utgå i enlighet med bestämmelserna i 3 mom. här nedan.

2 mom. För den, vilken vid 1914 års ingång fyllt sextiosju år, så ock för den, vilken vid nämnda tidpunkt fyllt femton men icke sextiosju år och redan då var till arbete varaktigt oförmögen samt år 1913 under sammanlagt mer än fyra månader åtnjutit full försörjning antingen av enskilda personer eller ock delvis av enskilda och delvis av fattigvården eller välgörenhetsinrättningar, bestämmes beloppet av sådant understöd, som omförmåles i 33 § första stycket i lagen om allmän pensionsförsäkring, eller ökning därav till 50 procent av i 3 mom. här nedan stadgat belopp.

För personer, tillhörande någon av de i detta moment angivna grupper, gälla med avseende å rätten till dylikt understöd bestämmelserna i nyssnämnda lag, i fråga om kvinna dock med den ändring, att inkomstgränsen för sådan rätt utgör 280 kronor.

3 mom. För den, som tillhör någon av de i 1 och 2 mom. här ovan angivna grupper, utgör grundbeloppet av pensionstillägg, som omförmåles i 6 § andra stycket i lagen om allmän pensionsförsäkring, eller understöd, varom stadgas i 33 § första stycket samma lag, för man 150 och för kvinna 140 kronor med

avdrag, där årsinkomsten överstiger 50 kronor, av halva årsinkomsten, dock att, om årsinkomsten uppgår till 50 men icke till 100 kronor, avdrag skall ske allenast med det belopp, varmed årsinkomsten överstiger 50 kronor.

Sker minskning i den inkomst, efter vilken pensionstillägget eller understödet blivit bestämt, må tillägget eller understödet i enlighet därmed ökas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1919.

Transumt.

Bil. 3.

Protokoll, hållet vid sammanträde inom Kungl. Pensionsstyrelsen jämte de av Kungl. Maj:t förordnade sakkunniga den 5 november 1917.

Närvarande: Generaldirektören af Jochnick, byråcheferna Enbom, Broberg, Dickman, Elliot, Stridsberg och Telander, de sakkunniga herrar Kvarnzelius, Nilsson, Akerman samt fröken Wedberg.

§ 3.

Föredrogos inom Pensionsstyrelsen utarbetade förslag till framställningar till Kungl. Maj:t

- 1) angående pensionstillägg för barn;
 - 2) angående ändring av den i 3 § av lagen om övergångsbestämmelser i anledning av lagen om allmän pensionsförsäkring förekommande bestämmelsen, att pensionstillägg och understöd utgå med allenast 90 % av eljest stadgat belopp för dem, som förvärvat rätt till sådant tillägg eller understöd åren 1919—1929;
 - 3) angående ändring av den i 6 § tredje stycket av lagen om allmän pensionsförsäkring förekommande bestämmelsen, att, därest vid pensionstilläggets beräkning årsinkomsten uppgår till 50 kronor men icke till 100 kronor, avdrag sker med det belopp, varmed årsinkomsten överstiger 50 kronor;
-

5) angående ändringar i vissa andra paragrafer i pensionsförsäkringslagen.

De sakkunniga förklarade sig tillstyrka ifrågavarande förslag, dock att fröken Wedberg beträffande förslaget till framställning om pensionstillägg för barn hänförde sig till följande särskilda yttrande: »Då det torde vara att förvänta att fattigvårdslagstiftningskommittén kommer att till behandling upptaga frågan om ändrade former för samhällets barnavårdsverksamhet, anser jag att

Pensionsstyrelsens förslag om särskilt tillägg till pensionen, då minderåriga barn till pensionstagare finnas, bör vila i avvaktan på det förslag fattigvårdslagstiftningskommittén kommer att i ärendet framlägga».

Som ovan

Carl Broberg.

I transumerade delar rätt avskrivet betygar:

Ex officio

Edward Henning.

Transumt.

Bil. 4.

Protokoll, hållet vid sammanträde inom Kungl. Pensionsstyrelsen jämte de av Kungl. Maj:t förordnade sakkunniga den 21 januari 1918.

Närvarande: generaldirektören af Jochnick, byråcheferna Enbom, Broberg, Dickman, Elliot, Stridsberg och Telander, de sakkunniga herrar Branting, Kvarnzelius, Nilsson samt fröken Wedberg.

3 §.

Jämlikt § 3 i protokollet från Styrelsens sammanträde den 5 november 1917 föredrogos vid sistnämnda sammanträde inom Pensionsstyrelsen utarbetade förslag till framställningar till Kungl. Maj:t bland annat angående:

- 1) pensionstillägg för barn;
- 2) ändring av den i 3 § av lagen om övergångsbestämmelser i anledning av lagen om allmän pensionsförsäkring förekommande bestämmelsen, att pensionstillägg och understöd utgå med allenast 90 % av eljest stadgat belopp för dem, som förvärvat rätt till sådant tillägg eller understöd åren 1919—1929;
- 3) ändring av den i 6 § tredje stycket av lagen om allmän pensionsförsäkring förekommande bestämmelsen, att, därest vid pensionstilläggets beräkning årsinkomsten uppgår till 50 kronor men icke till 100 kronor, avdrag sker med det belopp, varmed årsinkomsten överstiger 50 kronor;
- 4) ändringar av vissa andra paragrafer i pensionsförsäkringslagen.

Sedan ifrågavarande förslag ytterligare bearbetats, föredrogos de nu ånyo, varvid de sakkunniga förklarade sig tillstyrka förslagen, dock att fröken Wedberg beträffande förslaget till framställning om pensionstillägg för barn alltjämt hänförde sig till det särskilda yttrande, som funnes intaget i protokollet från ovanberörda sammanträde den 5 november 1917.

Som ovan

Carl Broberg.

I transumerade delar rätt avskrivet betygar:

Ex officio

Edward Henning.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd tisdagen den 12 mars 1918.

Närvarande:

Justitieråden GULLSTRAND,
VON SETH,
WEDBERG,
Regeringsrådet PLANTING-GYLLENBÅGA.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 15 februari 1918, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas över upprättade förslag till lag om ändrad lydelse av 5—8, 10, 16, 19, 20, 23, 24, 26 och 28—33 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring och till lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av byråchefen i pensionsstyrelsen H. Elliot.

I anledning av förslagen avgåvos följande yttranden av lagrådet och dess särskilda ledamöter:

Förslag till lag om ändrad lydelse av 5—8, 10, 16, 19, 20, 23, 24, 26 och 28—33 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring.

6 §.

Justitierådet von Seth:

Det torde vara avsett att, om barnen hava egen årsinkomst, även denna skall i sin helhet sammanräknas med föräldrarnas, respektive faderns eller moderns årsinkomst, då det gäller att avgöra, om det i paragrafen omförmälda pensionstillägget för barn skall utgå, eller att beräkna dettas storlek. Detta framgår emellertid ej fullt tydligt av ordalagen.

Justitierådet *Wedberg*:

Ehuru, enligt förslaget avfattning, pensionstillägget för barn tillkommer pensionstagaren, ej barnet, är det tydligen i själva verket här fråga om ett ämne, som tillhör området för samhällets barnavårdsverksamhet. Oavsett emellertid huruvida det är pensionstagarnes eller barnens bästa, som i främsta rummet avses med bestämmelserna om sagda tillägg, kan man ej undgå att finna förslaget räckvidd godtyckligt begränsad. Giltig anledning torde ej föreligga vare sig att ställa invalida föräldrar i gynnsammare situation än de, som av annan orsak äro i behov av offentlig hjälp till sina barns underhåll, eller att särskilt omhulda de barn, vilkas föräldrar äro invalider.

Att, såsom genom förslaget skett, till särskild behandling upptaga blott vissa av de fall, då ett ingripande av samhällets understödjande verksamhet med avseende å barnen må finnas påkallat, synes för övrigt vara desto mindre lämpligt, som utredningen av hithörande frågor redan är anförtrodd åt fattigvårdslagstiftningskommittén. Denna har ej blott att företaga revision av lagarna om fosterbarns vård och om uppfostran åt vanartade och i sedligt avseende försummade barn. Till kommittén har jämväl överlämnats riksdagens skrivelse den 11 juni 1917, däri hemställts, att Kungl. Maj:t ville i sammanhang med den utredning om den offentliga barnavården, som pågår inom kommittén, taga under övervägande möjligheten att bereda förskott av allmänna medel åt barn utom äktenskap ävensom i vissa fall åt barn inom äktenskap. Det torde härav vara tydligt, att det ingalunda är, såsom man av pensionsstyrelsens skrivelse och departementschefens yttrande kunde föranledas tro, blott frågan om de *värnlösa* barnens vård, som kommittén har att syssla med. Vidare må erinras, hurusom den nu församlade riksdagen beslutit hos Kungl. Maj:t begära föranstaltande därom, att i samband med nu pågående omarbetning av vissa barnavårdslagar en utsträckning av samhällets barnavård även till andra områden av barnavård än dem, som beröras av dessa lagar, måtte tagas under omprövning, och att därvid särskilt måtte undersökas möjligheten av att inom varje kommun alla samhällets vårdande, understödjande, kontrollerande och upplysande barnavårdsuppgifter i görligaste mån sammanföras till enhetlig handläggning. Det lär kunna antagas, att även den sålunda beslutade riksdagsskrivelsen varder remitterad till kommittén. Och onekligen innefattar riksdagsbeslutet ett erkännande av den sanningen, att det ekonomiska understödandet är blott en av de flerahanda barnavårdsuppgifter, som påvåla samhället och vilka stå till varann i det nära förhållande, att ej en av dem bör regleras oberoende av de övriga.

Olägenheterna av att utbryta en detalj ur komplexen av barnavårdsfrågor göra sig ock i förslaget märkbara. Sålunda är det näppeligen klart, under vilka förhållanden en pensionstagare enligt förslagets mening har att försörja barn eller adoptivbarn. För de anmärkningar, som mot äldre liknande förslag riktats därom, att pensionstillägget skulle komma att utgå, oavsett huruvida pensionstagaren verkligen vårdar barnet och oavsett om vården är tillfredsställande eller ej, synes även det nu föreliggande lämna rum. Ovisst är, om och i vad mån vid beräkning av pensionstagarens årsinkomst hänsyn är att taga till barnets egen ekonomiska ställning. Pensionsstyrelsen uttalar, att det bidrag, som av barnafadern lämnas till utomäktenskapligt barns vård och uppfostran, uppenbarligen skall räknas såsom inkomst för modern. Med den nya lagstiftningen angående barn utom äktenskap lär det ej bliva sällsynt, att faderns bidrag överstiger den här angivna årsinkomsten av 408 kronor. Skall i sådan händelse modern ej erhålla pensionstillägg ens efter andra stycket av 6 §? Pensionsstyrelsen antyder vidare, att pensionstillägg för barn till äkta makar naturligtvis bör tillgodokomma blott den ena av föräldrarna, ej samtidigt båda. Även om detta må kunna utläsas ur den föreslagna lagtexten, kan mot densamma anmärkas, att den ej ger ledning för bedömandet, till vilken av makarna tillägget skall utgå. Rakt stridande mot det centraliserande syftet i årets omförmälda riksdagsbeslut är till sist att, såsom ett godkännande av förslaget innebär, pensionsnämnden — en myndighet, som eljest intet har att skaffa med barnavården och ej heller är sammansatt med hänsyn till en dylik uppgift — skulle hava att bestämma om sådana understöd som de här ifrågavarande.

Departementschefen framhåller, att ett avvisande av förslaget i nu förevarande del för visso skulle tungt drabba många fattiga föräldrar, som äro i trängande behov av hjälp för sina barn. Härtill må erinras, att ju de verkligt trängande behoven tillgodoses av den offentliga fattigvården och att, vad särskilt angår de ogifta mödrarna, dessas ställning blivit genom 1917 års lagstiftning avsevärt förbättrad i nu ifrågavarande hänseende.

På grund av det anförda hemställes, att stadgandena om pensionstillägg för barn måtte utgå ur förslaget.

29 §.

Lagrådet:

Det synes vara skäligen opåkallat att ur lagen utesluta vissa bestämmelser, mot vilkas innehåll någon anmärkning ej är att göra, för

att därefter i administrativ ordning åter förläna dessa gällande kraft. I varje fall torde förenklingen av nu ifrågavarande paragraf hava sträckts längre än med förslaget syfte är förenligt. Det lär nämligen vara avsett att, såsom enligt paragrafens nuvarande lydelse är fallet, sökanden under viss förutsättning har att vid sin ansökan föga intyg av två trovärdiga personer. Ett sådant åliggande kan ej gärna inbegripas i skyldigheten att avfatta ansökningen enligt fastställt formulär.

Slutstadgandet.

Justitierådet von Seth:

Det skulle givetvis innebära en fördel för pensions- och understödstagarna, om prövningen av ansökningar om tillägg för barn kunde, såvitt tillägget skulle utgå redan från och med den 1 januari 1919, försiggå jämväl under tiden mellan den nya lagens promulgerande och nyssnämnda dag. För vinnande av detta önskemål synes böra i slutstadgandet intagas en tilläggsbestämmelse av innebörd, att framställning om pensions- eller understödstillägg för barn kunde få ingivas redan under innevarande år och att prövning av dylika framställningar med tillämpning av de nya bestämmelserna skulle få äga rum, oavsett att desamma i övrigt ännu ej trätt i kraft.

Förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring.

Lagrådet lämnade förslaget utan anmärkning.

Ur protokollet:

Erik Ölander.

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12
mars 1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Departementschefen, statsrådet Schotte anmälde lagrådets denna dag avgivna utlåtande över de enligt beslut den 15 februari 1918 till lagrådet remitterade förslag till dels lag om ändrad lydelse av 5—8, 10, 16, 19, 20, 23, 24, 26 och 28—33 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring, dels ock lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av berörda lag den 30 juni 1913.

I anledning av de erinringar, som inom lagrådet framstälts vid granskning av förstnämnda lagförslag, anförde departementschefen följande:

»Vad en av lagrådets ledamöter anført emot att nu framlägga förslag om pensionstillägg för barn har icke givit mig anledning frångå min förut angivna ståndpunkt i ämnet.

Det kan tänkas, att, såsom två av lagrådets ledamöter påpekat, de i 6 § föreslagna bestämmelserna om pensionstillägg för barn i vissa fall kunna giva anledning till någon tvekan. Ordalagen, som i denna

del överensstämma med de i Kungl. Maj:ts förslag i ämnet till 1913 års riksdag använda och då lämnats utan anmärkning, synas likväl vara så avfattade, att misstolkning av desamma icke torde vara att befara från de myndigheters sida, som komma att tillämpa stadgandet. Uppenbarligen är meningen den, att, om ett barn, för vilket pensions-tillägg sökes, har egen årsinkomst, jämväl denna skall i sin helhet sammanräknas med föräldrarnas, respektive faderns eller moderns årsinkomst, då det gäller att avgöra, huruvida för detta barn pensionstillägg skall utgå eller ej, samt, i förra händelsen, att uträkna barntilläggets storlek. En omarbetning av det framlagda förslaget synes näppeligen vara erforderlig.

Den av lagrådet vid 29 § framställda anmärkningen har föranlett en omarbetning av samma paragraf.

Väl värt beaktande synes mig vara det av en av lagrådets ledamöter väckta förslaget att framställningar om barntillägg borde kunna få ingivas och prövas redan under innevarande år, ehuru väl tilläggen icke börja utgå förrän med 1919 års ingång. Därigenom skulle de personer, som dessförinnan tillerkänts pension eller understöd och som uppfylla betingelserna för att från och med sagda tidpunkt erhålla barntillägg, beredas möjlighet att komma i åtnjutande därav redan omedelbart vid den nya lagens ikraftträdande. Med hänsyn härtill hemställes om ett tillägg i sådant syfte till lagens slutstadgande.»

Sedan departementschefen vidare meddelat, att han vidtagit en redaktionell mindre ändring i det till lagrådet remitterade förslaget till ändrad lydelse av 19 § i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring, uppläste departementschefen det sålunda omarbetade förslaget till lag om ändrad lydelse av 5—8, 10, 16, 19, 20, 23, 24, 26 och 28—33 §§ i nyssnämnda lag ävensom förslaget till lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av samma lag av den 30 juni 1913. Tillika hemställde departementschefen, att dessa förslag måtte, jämlikt § 87 regeringsformen, genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle till riksdagen avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Cour. Falkenberg.